

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE,
REPUBLIŠKI ODBORI, OBCINSKI SINDIKALNI SVETI
MESTA LJUBLJANE IN DELAVSKA ENOTNOST
ČESTITAJO OB 1. MAJU, PRAZNIKU DELA
IN MEDNARODNE DELAVSKE SOLIDARNOSTI

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEK DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 28. aprila 1966

Št. 16-17, leto XXII

Med vsemi našimi prazniki je prvi maj najbolj naš praznik; ni večjega praznika, kot je praznik delovnega človeka.

Bolj ponosno kot na katerikoli drug praznik se danes, na praznik dela, vije nad nami naša zastava, naš prapor: prapor osvobojenega dela.

To je dan našega največjega ponosa: ponosa mirnih, treznih ljudi, ki trdno stojijo na zemlji, ki pa neomajno verujejo v vizijo komunistične družbe, bogate, svobodne družbe, ki bo lahko vsakemu svojemu članu nudila vse, kar potrebuje.

To ni vizija jutrišnjega dne in ne vemo, kdaj jo bomo uresničili. Vemo samo to, da jo bomo dosegli, da se ji vsak dan približamo vsaj za korak z vsako našo delovno zmago, z vsako izmed neštevilnih bitk, ki jih dobivamo na široki fronti boja za afirmacijo delovnega človeka, za polno uveljavitev delavskega samoupravljanja.

Delavsko samoupravljanje je prapor osvobojenega dela, je zastava, pod katero se borimo in pod katero bomo zmagali.

Pred skoraj šestnajstimi leti jo je razvil Tito in od takrat je postala simbol tistega, kar je najbolj naše in na kar smo najbolj ponosni.

Tito je takrat dejal, da postajamo kovači svoje usode, svoje sreče. Nemara so bile mnogim takrat to samo lepe besede in nemara so posameznikom to še vedno samo lepe besede. Stotisoči delovnih ljudi, ki so od takrat že šli

PRAPOR OSVOBO- JENEGA DELA

skozi šolo samoupravljanja, pa ne mislijo tako: prepričali so se, da v vedno večji meri res postajajo kovači lastne sreče.

To prepričanje jih ni zapuščalo niti takrat, ko so se šele učili kovati svojo srečo in ko so mnogokrat spoznali, da niso najbolj spretni kovači. Vedeli so namreč, da napredna misel ne postane stvarnost že tistega dne, ko ji navdušeno zaploskajo; da mora najti potrditev v praksi vsakodnevnega dela, ki ji edina lahko vdahne stvarno življenje. Delovni ljudje so ji dali to stvarnost in postala je neločljiv del našega življenja.

Prav zaradi tega nas tudi ne moti preveč, da so še ljudje, ki še vedno menijo, da je delavsko samoupravljanje samo lepa teorija, ki se ne sklada s potrebami vsakdanjega dne. Nezaupanje teh ljudi v delavsko samoupravljanje in odpor, ki mu ga odkrito ali prikrito nudijo, sta nam razumljiva: vemo, da so to ljudje, ki so bili navajeni odločati o plodovih dela proizvajalcev in ki se zato ne morejo sprijazniti z delavskim samoupravljanjem, ki je s to prakso pometlo.

Pod praporom osvobojenega dela smo hitro rasti in se krepili kljub napakam, ki smo jih delali na poti, po kateri pred nami še nihče ni hodil. Teh napak ni bilo malo in tudi danes jih še delamo dovolj. Toda njihova teža še zdaleč ni prerasla rezultatov ustvarjalne pobude stotisočev, ki jo je široko sprostilo delavsko samoupravljanje in s katero se ne more kosati nobena druga družbena ureditev.

Ponosni smo na naše delovne zmage, toda naš ponos ni ponos samozadovoljnih. Naš ponos je ponos ljudi, ki cenijo to, kar imajo, ne zato, ker so s tem zadovoljni, temveč zaradi tega, ker vedo, koliko odrekanja in koliko znoja jih je to stalo.

Danes praznujemo to, kar že imam. Jutri se bomo zopet začeli boriti, da bi imeli več.

Da bi imeli več znanja, ki nam bo omogočilo boljše delo; da bi imeli boljše zdravstveno službo, ki bo zagotovila boljše zdravje in s tem večjo dela zmožnost; da bi imeli boljše urejene medsebojne odnose, ki nam bodo omogočili čim večji razmah vseh delovnih sposobnosti.

Vedno se borimo in vedno se bomo borili za to, da bomo delo in delovnega človeka v čim večji meri osvobodili nadlog, ki ovirajo njegov razmah, kajti s tem se borimo za tisto, kar nam edino lahko zagotovi naše potrebe in naše želje.

Zato je tudi prvi maj naš največji praznik, zato se danes nad nami tako ponosno vije prapor osvobojenega dela.

Prapor, ki ga je v imenu komunistov razvil naš Tito,
MILAN FOGAČNIK

IZ DANAŠNJE ŠTEVILKE

- STRAN 2-7:
ANKETA ZA 1. MAJ
TRIDESET DELAVCEV
IZ TRIDESETIH
KOLEKTIVOV
ODGOVARJA
NA VPRAŠANJA
NAŠIH NOVINARJEV
- STRAN 2:
O SODELOVANJU
S TUJIMI SINDIKATI
GOVORE PREDSEDNIKI
OBCINSKIH SVETOV
NOVE GORICE,
LENDAVE IN JESENIC
- STRAN 3:
O PRIZADEVANJIH
SINDIKATOV

- PRIPOVEDUJEJO
PREDSEDNIKI
IZVRŠNIH ODBOROV
V TEKSTILNI TOVARNI
AJDOVŠČINA,
PEKO — TRŽIČ,
LIBELA — CELJE
- STRAN 4:
TRIJERAZGOVORI
NA KOORDINATAH
MEDNARODNEGA
SODELOVANJA
- STRAN 5:
PREDSTAVNIKI
KOLEKTIVOV
RUDNIKA SVINCA
MEŽICA,
CELJSKE TOVARNE EMO

- IN JESENIŠKE
ŽELEZARNE
PRIPOVEDUJEJO
O SVOJIH IZKUŠNJAH
PRI SODELOVANJU
Z DRUGIMI
KOLEKTIVI V DRŽAVI
- STRAN 6:
REZERVIRANO ZA TRI,
KI JIM DELO
NI SAMO KONJIČEK
- STRAN 7:
KRANJSKI IBI V OČEH
TREH GENERACIJ
- STRAN 8:
SEDEM DNI
V SINDIKATIH

- STRAN 9:
IZ NAŠE DRUŽBE
- STRAN 10:
KAKO GOSPODARIMO
- STRAN 11:
MLADINSKI KLUB
V CELJU
- STRAN 12-13:
POSEBNA IZDAJA
DELAVSKE ENOTNOSTI
S POSVETOV
O DELOVNIH ENOTAH
- STRAN 14:
FRANCE FAJDIGA:
STAVKA TEKSTILCEV
V TOVARNI TRIGLAV
V KOČEVJU 1935. LETA

KAJ SODITE O TEM, KAKO SINDIKAT V VAŠEM PODJETJU, V VAŠI DELOVNI ORGANIZACIJI KREPI MEDSEBOJNO POVEZANOST KOLEKTIVA?

Nada Škrobar

KONSTRUKTOR
MARIBOR

Skupaj z mladinsko organizacijo naš sindikat najmanj enkrat na mesec organizira kakšen izlet. Prijavitelcev je toliko, da napolnijo vsaj en avtobus. Smer poti? Slovenija po dolgem in počez, Dalmacija... Za prvi maj gredo naši ljudje za štiri dni na morje. Izleti so navadno enodnevniki. Zadnje čase, odkar imamo prosto soboto, pa za spremembo pripravijo tudi dvodnevne izlete. Zmeraj pa to ne gre, ker je nedelja pač nedelja in marsikdo rad poleži, da bi si odpohčil od dela. Ker sem zaposlena v upravi podjetja, me še toliko bolj veseli, da se izletov udeležujejo predvsem delavci.

V okviru sindikalne podružnice deluje tudi komisija za šport, ki je zelo delavna. Zlasti so na dobrem glasu naši kegljaci, ki so vedno med najboljšimi pri gradbincih in v okviru mariborskih sindikalnih, sicer pa tudi slovenskih kegljaških tekmovanj. Tudi za namizni tenis je precej zanimanja. Potem imamo še nogometiške, medtem ko je za druge športe zanimanje manjše.

Vsemu temu navkljub pa to pomeni le »postransko« delo našega sindikata. Mislim, da v nas krepi pripadnost enemu kolektivu predvsem s tem, da nas seznanja z vsem, kar se dogaja v upravi podjetja; da se tudi poteguje — in to z uspehom — za tisto, kar želi kolektiv.

ZDRUŽENO PTT PODJETJE
LJUBLJANA

Jože Dobnik

Za nas poštarje je značilno, da zvečine skupaj delamo in živimo že od mladih let naprej, odkar smo pač pri pošti. Zato ni potreben kdo bi vedel kakšen napor, da bi se »ljudje skupaj vzeli«, kakor temu pravimo v navadnem jeziku. Ob takih pogojih se zato tudi sindikat omejuje predvsem na politično delo. Vse drugo pa je naloga različnih društev. Imamo športno društvo Poštar, strelsko društvo, prosvetno društvo, svojo organizacijo Ljudske tehnike in Planinsko društvo PTT. Vsa ta društva delujejo v okviru Ljubljanskega podjetja za PTT promet, medtem ko pri drugih podjetjih delujejo samostojna društva ali sekcije. Ljudje imajo tako vso možnost, da se vključijo v tiste dejavnosti, ki jih zanimajo, saj lahko te svoje želje in potrebe uresničijo v svojem kolektivu. Kar zadeva ljubljanske poštarje, je pretežni del rekreativne dejavnosti naslonjen na ljubljansko Planinsko društvo PTT, saj je v njem vključen vsak drugi član kolektiva. Skoraj vsak teden hodimo na izlete, skrbimo za planinska pota, ki smo jih dolžni oskrbovati, in pa seveda za našo kočjo na Vrščicu. Dvakrat mesečno v zimskem času imamo razna predavanja. Naš mladinski odsek ima še dodatne izlete in predavanja po vnaprej pripravljenem programu. Ker smo dosegli tako množičnost, PTT podjetja dotirajo našo dejavnost in tako omogočajo svojim članom poceni razvedrilo in oddih.

INGRAD
CELJE

Franc Vitanc

Med drugim skrbi naša sindikalna podružnica v podjetju tudi za oddih in športno rekreacijo vseh zaposlenih. Boljšo obliko za spoznavanje in krepitev medsebojnih odnosov med delavci bi si bržkone težko zamislili.

Množičnost in ljubezen do prijatelja razvedrila na igrišču ali nekje v naravi sta še najbolj značilni za aktivnost številnih naših športnikov. Delo poteka povsem brez profesionalnih moči. Tisti, ki zmagajo na internih tekmah, organizirajo potlej naslednja tekmovanja. Medobratna tekmovanja pa nam niso samo v razvedrilo, pomenijo nam med drugim nekakšno selekcijo za vsakoletne igre gradbincev, kjer se po navadi kar dobro odreže. Kvaliteta je le posledica množičnosti, saj se samo na internih tekmah zbere blizu 300 ljudi.

S prstovoljnimi delom smo si zgradili številne športne objekte, ki danes služijo tudi drugim športnikom v Celju. Naše štiristozna kegljišča je »okupirano« skoraj noč in dan; tako navdušenje vlada med našimi ljudmi za to športno panogo.

Za krepitev medsebojnih odnosov in za prijetno razvedrilo organiziramo ob posebnih priložnostih tudi izlete v naravo. Za prvomajske praznike bomo imeli v bližini Celja piknik. Poskusili se bomo v pripravljani specialitet na žaru, najbolj navdušeni pa se bodo pomerili med seboj v nekaterih športnih panogah, seveda, samo za razvedrilo.

TOPER
CELJE

Anica König

Če naj po pravici povem, sem kar v zadregi, kaj naj odgovorim na to vprašanje! Smo pač ženski kolektiv in ženske imamo vselej dvojni delavnik: najprej v tovarni in potem doma, kjer čakajo otroci, mož, gospodinjsko delo... Kadar skličemo kak sestanek, se prav zavaljo tega rado dogodi, da dekleta in žene poskušajo »pobegniti« domov; vrat jim ne smemo zakleniti; se ni obneslo, ko smo nekoč poskusili. Gotovo pa je, da bi naši ljudje na sestankih in predavanjih, če bi se jih bolj polnoštevilno udeleževali, lahko izvedeli marsikaj koristnega. Ob takih pogojih ali pa navadah, ne vem, kateri izraz je boljši, je politično delo seveda zelo težavno, toda tudi toliko bolj nujno.

Takšna nekako bi bila splošna ocena. To pa ne pomeni, da v praksi samo »spimo«! Prav zdaj sindikat anketira člane kolektiva o njihovih pogledih na prehod na 42-urni delovni teden. Obenem pripravljamo izlet nekam v okolico mesta za vse člane kolektiva. Izpeljati pa ga bomo morali za vsako izmeno posebej, ker drugače ni mogoče. Kaj drugega pa tokrat ne morem povedati...

PIVOVARNA UNION
LJUBLJANA

Slavko Kosec

Za našo sindikalno organizacijo je to preveč zahtevno vprašanje. Smo pač tovarna, ki največ proizvaja v sezoni, to je takrat, ko naj bi bila družabnost kolektiva največja. Normalno je, da sindikalne organizacije drugih podjetij organizirajo razne izlete prav za prvomajske praznike in si tudi s tem na ta način krepijo povezanost pa tudi enotnost kolektiva. V Pivovarni si tega ne moremo privoščiti. Prvomajske praznike bomo skrčili na minimum, kajti dolžnost našega kolektiva je, da tudi za praznike založimo s pivom vsa gostišča. Dvomim tudi, če bomo čez poletje kakšno nedeljo prosti.

Družabnost našega kolektiva pa je nekaj večja v izvensezonskih mesecih. Takrat naš sindikat organizira prireditve za novo leto, za praznik žena in vsako leto edini izlet na spomladanski zagrebški velesejem, ki se ga ponavadi udeležijo dobri del kolektiva.

»BOLJ SMO POZORNI DO NAŠEGA DELA«

V poročilu Občinskega sindikalnega sveta Nova Gorica, kjer pišejo o stikih s tujino v minulem letu, beremo tudi izjavo generalnega sekretarja sindikalne organizacije UIL za Goriško provinco Lodola predstavnikom novogoriških sindikatov:

»Če bi uspeli poleg političnih stikov navezati tudi gospodarske, potlej bi uresničili najbolj konkretno obliko sodelovanja, ki si jo želimo na obeh straneh meje.«

Predsednik Občinskega sindikalnega sveta Nova Gorica Aleksander Cerče dopolnjuje Lodola:

»Nedvomno je prav takšno sodelovanje namen našega gospodarstva. Možnosti so za vse vrste kooperacije. In pri tem je zanimivo to, da prihaja več pobud z druge strani meje kot z naše. Pa ne zato, ker bi v naših podjetjih mednarodno kooperacijo zavračali, ampak zaradi stoterih administrativnih ovir, ki še vedno dušijo konkretne dogovore. Takšne ovire občutimo pri direktni menjavi blaga, v različnih cenah surovin in še kje. Če bi uspeli te umetne pregrade odstraniti, bi si zlahka razdelili delo med obema deželama.«

Obiski na eno in drugo stran so pogosti. Obiskujejo se sindikalni delavci, politični in upravniki forumi, poslanci in člani sindikalnih organizacij nekaterih industrijskih panog. Lansko jesen sta na primer skupini sindikata ladjedelnice v Tržiču obiskali ladjedelnici Uljanik v Pulji in 3. maj na Reki.

»Ob teh srečanjih pride do zanimivih pogovorov in izmenjave mnenj med delavci.« pripoveduje Cerče. »Italijani z zanimanjem spremljajo zlasti naše dohodke in produktivnost, naši delavci pa se ob takšnih priložnostih bolj zanimajo za njihove plače. Ob obisku italijanskih ladjedelnicarjev na Reki sem prisluhnil pogovoru med reškimi in tržiškimi delavcem. Oba opravljata enako delo. Pa je vprašal Rečan Tržičana, koliko zasluži. »Stodvajset tisoč lir«, je ta odvrnil. »Ts,« je zamrmotal Rečan, »jaz pa 75 tisoč dinarjev.« »Ja, ampak to kar ti naraviš v petnajstih urah, moram jaz v šestih,« je popravil račun Italijan. Vse kaže, da bomo morali takšno izmenjavo izkušeni večkrat ponoviti...

Nikdar ne bi mislil, s kakšnim zanimanjem spremljajo Italijani naše gospodarstvo. Presečen sem bil, ko je pred nedavnimi poveljal v Meblu neki italijanski predstavnik točno, koliko proizvajajo. S številkami jim je postregel, koliko spalnic so na primer izdelali leta 1956, ko je bil pri njih na obisku, koliko pred tremi leti in koliko danes. Ob takšnih srečanjih in komentarjih postajamo bolj pozorni in kritični do našega dela. Pogosto se ne zavedamo, da

spremljajo naši sosedi z resničnim interesom naše gospodarske in družbene procese. Nič kolikokrat jim moramo razlagati naš sistem delitve, samoupravne odnose in zakone. Za slednje se zanimajo zlasti poslanci, še posebej za naš sistem socialnega zavarovanja. Veliko njihovih delovnih izkušenj pa prenašamo v naše delovne kolektive. Od Italijanov se lahko marsičesa naučimo...«

Reke avtomobilov potujejo ob koncu tedna in ob praznikih čez mejni prehod v Novi Gorici.

Več jih prihaja sicer z one strani kot z naše tja. Pred leti bolj ilegalno kot legalno barantanje ob italijanskih stojnicah je prešlo iz mode. Začeli smo ceniti domače dobrine. Deloma smo to sami spoznali, deloma so nas v to prepričali Italijani. V naših trgovinah ne segajo samo po prehranbenem blagu, ampak tudi po tekstilu in mnogih drugih artiklih, ki konkurirajo z italijanskimi cenami.

»Novogoriške menjalnice izmenjajo mesečno približno 200 milijonov lir,« pravi Cerče. »To je najcenejši izvoz in vendar smo ga dočakali zelo nepripravljeno. Naše trgovine, pekarnice, mesnice so pretesne, domačih gostič, ki tako privlačejo, je premalo. O vsem tem razmišljamo. Odpirajo se bogate možnosti. Z razmeroma majhnimi investicijami bi lahko razširili terciarne dejavnosti. Ta del našega gospodarstva nam bo pri-

nesel ne le več deviznih sredstev, ampak hkrati večje možnosti za zaposlitev, s tem pa bo-

gatejši individualni in družbeni standard novogoriškemu občanu.«

IVANKA VRHOVČAK

Pomenek ob mejnem kamnu

Z oficirjem obmejne stražarnice smuknemo pod rampo na ono stran do obmejnih kamnov. Z eno nogo stojimo na jugoslovanskih, z drugo na madžarskih tleh. Zvedavo gledamo k sosedom. Morda se tam za gozdovi in komaj zaznavnimi griči skrivajo vasice, vendar tako daleč, kot sega oko, ni videti, da bi tod živeli ljudje. Nemara je tu, kjer stojimo, nekoč tekla cesta; čutimo jo pod nogami, čeprav jo je čas prerasel s travo.

»Mar ni čudno, da si sosede in prijatelji ne moremo stisniti rok kar tu v Dolgi vasi pri Lendavi. Tako si pred obiskom pomahamo v pozdrav, potlej sedejo na oni strani na avtobus in se odpeljejo ob mejni nazgor do prehoda pri Goričanih in nato

vensko Pomurje, navezani pa so tudi na svoj jezik in na ljudi, ki govorijo tako kot oni. Zgodovina je sicer postavila zdaj bolj, zdaj manj trdno pregrado med obema državama, vendar narodnostne meje ni mogla nikakor zabrisati. In dokler bo tod teklo življenje, se bodo ljudje tu in onstran meje želeli srečavati in si pripovedovati, kako živijo, kako se zabavajo, kako gospodarijo.

»Uradna srečanja med političnimi predstavniki, zlasti med sindikalnimi delavci obeh dežel izgubljajo vse bolj konvencionalni prizvok,« pripoveduje Slavko Lindič. »Iz leta v leto je več srečanj. Ne le med političnimi predstavniki, ampak tudi med športniki, kulturniki in delovnimi kolektivi. Lani smo tudi prvi izmenjali letovanja.

Nedavno tega so bili nekateri pomurski politični delavci v gosteh pri madžarskih sindikatih, kjer so se dogovorili za sodelovanje v letošnjem letu. Po teh odgovorih se bosta obiskali sindikalni delegaciji in si ogledali tudi nekatere tovarne. Konfeticionari iz Zalaegersega bodo obiskali kolektiv Mure, kjer se bodo pogovarjali o problemih konfeticijske industrije in o delu političnih organizacij v tovarni. Podobno srečanje bosta izmenjali tovarni mlečnega prahu v Murski Soboti in Zalaegersegu.

ob naši meji do Lendave — 100 kilometrov daleč. Čudno, kaj,« glasno razmišlja predsednik občinskega sindikalnega sveta v Lendavi Slavko Lindič.

Pomurci so bolj kot kdorkoli ob naših mejah jezikovno povezani s sosedi. Radi imajo slo-

SOSED NAJ SOSEDU ODPRE VRATA

Vedno bolj odprta meja proti Avstriji je zblížala tudi sindikalna vodstva obeh mejnih občin Jesenic in Beljaka. Pred leti sindikati skoraj niso potrebovali stikov. V zadnjih letih pa so se stvari močno spremenile. Vedno več je vprašanj, ki jih sindikalna vodstva skupaj rešujejo. Tem se bodo kmalu pridružili še novi problemi, ki jih pač pogotuje sproščen prehod in iskanje dela v Avstriji.

Ze lani se je iz jeseniške občine zaposlilo v Beljaku nekaj žensk. Znano je, da v jeseniški občini ne morejo zaposliti vseh žensk, ki iščejo delo. Zaposlilo 50 delavk v Beljaku je lani pripeljalo do prvega razgovora z beljaškimi sindikalnim vodstvom o problemih, ki izhajajo iz delovnega razmerja. Tem problemom so se zadnji čas pridružili še drugi, ki narekujejo potrebo po stalnih stikih.

Predsednik občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah Stfan Rode ocenjuje sedanje stike z avstrijskimi sindikati kot nekaj povsem naravnega.

»Mejne občine čutijo potrebo po stikih. Marsikaj koristnega smo se že zmenili in uredili.«

»Stiki mejnih občin se raz-

vijajo brez obrazcev in vzorcev. Njih vsiljujejo potrebe. Kakšna je oblika razgovorov in koga zavezujejo sklepi?«

»Pravzaprav so naši stiki z beljaškimi sindikati neuradni. V Avstriji je navada, da lahko nižja sindikalna vodstva negujejo uradne stike samo v soglasju z dunajskim vodstvom. Vendar so tudi takšni, na pol uradni stiki koristni in nas sklepi zavezujejo. V naših odnosih sploh ne zapažamo, da bi bili stiki neuradni.«

»Kako pogosti so stiki in kako jih vzdržujete?«

»Jeseničani smo bili v Beljaku do sedaj samo enkrat. Takrat so nas prijateljsko sprejeli in so nam razkazali tudi tovarne. Beljaško vodstvo pa prihaja

na Jesenice bolj pogosto. Do sedaj so nas obiskali že trikrat. Organizirali so tudi že prve izlete sindikalnih vodstev, ki so obiskali naše kraje.«

»So sedanji stiki med sindikati dovolj načrtni?«

»Naše vodstvo meni, da bi stike morali postopoma bolj na-

črtno zastaviti. V glavnem se shajamo, da se pogovorimo o stvareh, ki se v našem delu pojavljajo. Veliko koristnega bi lahko napravili, če bi se skupaj lotili rekreacije in oddiha. Koroška sindikalna vodstva so predlagala, da bi izmenjali več obiskov. Tako v Beljaku že pripravljajo izlet gozdnih delavcev. Koroški gozdarji bi si želeli pri nas ogledati gozdna gospodarstva. Podobne težnje so tudi med drugimi delavci. Tako so pred kratkim beljaški sindikalni delavci že organizirali 3 dnevni izlet na Gorenjsko za 35 slušateljev njihove sindikalne šole. Nezadostno razviti so prav tako še kulturni stiki med obema občinama. Sodimo, da bi lahko sčasoma bolj razvili izmenjavo kulturnih skupin, pa tudi izkušnje sindikatov v posameznih podjetjih na Koroškem nas zanimajo.«

Predsednik jeseniškega sindikalnega sveta je prepričan, da bo ob tako živahni meji, kot je naša severna, vedno več skupnih potreb, ki jih bodo sindikalna vodstva morala reševati. ZDRAVKO TOMAZEV

»Poznam težave svojih sodelavcev«

V občinah, kjer gospodarijo z nizkim bruto produktom, je vedno premalo sredstev za nekatere skupne potrebe, ki jim pravimo družbeni standard. Občani pritiskajo na občinsko skupščino, ta pa tja, kjer se ustvarja dohodek — na delovne kolektive. In nesreča je tem večja, če tudi delovni kolektivi ne morejo več dati, kot že dajejo. V takšnih občinah potem zaman iščete delavsko restavracijo, otroške vrtnice, v vsakem novozgrajenem bloku pa »drži za kljuko« vsakega stanovanjca več sto rok, toliko družin je brez stanovanj ali tako malo stanovanj se gradi, kakor hočete.

V Ajdovščini bi rekli ob tem samoupravno: »Tako je pri nas!« In priznati moram, da so me k temu razmišljanju pripravili Ajdovci sami. Eden med njimi je bil Drago Ergaver, mlad nadmojster v Tekstilni tovarni v Ajdovščini in predsednik njihovega izvršnega odbora sindikalne podružnice. Šele pred nedavnim se je z družino vselil v novo stanovanje. Zato toliko bolj ve, kako hudo je, kadar nimaš stanovanja. V tkalnici, kjer je nadmojster, ve za težave svojih sodelavcev. In slednjič, kot predsednik tovarniškega sindikata občuti, kaj vse bi morali storiti, da bi bilo delavcem lažje in bi zato lažje in še z večjo prizadevanostjo ustvarjali.

»Devdeset odstotkov delavk zapusti po rojstvu drugega otroka tovarno. Vsako posebej v moji skupini skušam pregovoriti, naj ostane. Nekdo so me kot začetnika učile tkalskih veščin, potem sem naredil šolo in jim jaz pokazal, kar sem se naučil. Dobro smo se razumeli. Kar nadomca, ko poteče porodniški dopust in ko ni nikogar, ki bi jim varoval otroka, pa se poslovijo.«

»Lani sem se oglasila tudi v vaši tovarni, ko sem v Ajdovščini poizvedovala, kako je urejeno za varstvo otrok. V kadrovskem oddelku so mi takrat rekli, da otroško varstvo ni problem, da ima vsaka delavka nekoga doma ali pa vsaj dobrega soseda, ki ji varuje otroke.«

»No, zdaj smo pa tam! Ker nismo ničesar storili za varstvo, mnogo pa tudi za druge potrebe, tiščimo kot noj glavo v pekel in ničesar ne vidimo. Vem pa, da je otroško varstvo težek problem. Toda nekaj moram vendarle priznati: sami kdo ve česa ne bi mogli storiti, ker tičimo vsa leta do vratu v dolgovi. V minulemu poslovnem letu smo prvič toliko ustvarili, da se je na skladih nabralo nekoliko več sredstev. Toda skupno z drugimi kolektivi bi vendar lahko poskrbeli za nekatere skupne potrebe. Tudi drugod jih tare neurejeno varstvo, tudi drugod so delavci brez tople hrane od zgodnjega jutra do poznega popoldneva. Vendar, ko smo predlagali, da bi z združenimi sredstvi zgradili obrat družbene prehrane, je predlog zadel na gluha ušesa. Tako še danes nimamo delavske restavracije. Prav pre-

hrana pa je drug hud problem, ki nas tare. Če vam povem, da je pri nas večina zaposlenih v starosti med 20. in 30. letom, da so to leta, ko si vsi ustvarjajo družine, potem boste še bolj razumeli, kako je hudo, ko nimamo takšnih ustanov. Najhuje pa je to, da je pri vsem tem še veliko premalo stanovanj. Če se

ne motim, smo zgradili le 21 novih stanovanj, vendar se vanje ni vselil noben od delavcev v proizvodnji, ampak smo morali najprej poskrbeti za tehnični kader, če smo ga hoteli obdržati v tovarni. Poleg teh novih pa imamo približno le 15 starih stanovanj v še pred vojno zgrajenih blokih.

Ne bi rad neodgovorno izjavljal, vendar, če sodim po nekaterih sklepih in prizadevanjih delavskega sveta in po tem, da smo vendar že nekaj storili za boljše počutje delavcev, potem bi rekel, da le nismo tako brezbržni za vse velike in drobne težave, ki tarejo naše delavce.«

»Kaj pa je tisto nekaj, kar ste storili?«

»V tovarniškem bifeju uvajamo tople obroke. Veliko sredstev smo pa vložili v prevoze. Naši delavci se v glavnem vozijo na delo. Poskrbeli smo za

udoben in cenen prevoz. Kljub dobri prometenim zvezam pa je vendar veliko naših delavcev

še vedno po dvanajst ur zdoma. In vendar so to najboljši in najbolj vestni delavci!«

I. V.

RAZVOZLANI TRIKOT

Janez Bedina, predsednik Izvršnega odbora sindikalne podružnice v tržiškem Peku, je vodja nabavne službe. O tem svojem poslu pravi tako: »Včasih si moram kar glasno povedati, da sem končal ekonomsko fakulteto, kajti z današnjo nabavo so takšni križi in težave, da mora imeti človek v nabavni službi lastnosti, ki mu jih ne more vcepiti nobena fakulteta.«

O krožnih kupcijah to pot ne bova razpravljala. Za razgovor sva si izbrala drugačno specialnost: delovne enote in delitev po delu.

»Deset let hodimo iz obratniških na delovne enote.« pripoveduje Janez Bedina. »Pravimo, da so delovne enote stele in v to smo tudi prepričani. Mnogi sicer oporekajo našim delovnim enotam in trdijo, da so še vedno obratniške enote, pač zato, ker ne razpolagajo z amortizacijskimi sredstvi. Takšne delitve sredstev pa si z enkrat ne moremo privoščiti.

Naša proizvodnja je tako svojevrstna, da ni mogoče drobiti nekaterih sredstev, poleg tega pa imamo na vesti še nekatere skupne investicije.«

»Torej to vendar niso prave delovne enote z vsemi bistvenimi ekonomskimi pristojnostmi?«

»Reciva, da so to delovne enote.« Ne vztrajava trmasto vsak

pri svojem, kajti tovariš Bedina dokazuje naprej:

»Proizvodni proces smo razdelili po delovnih enotah. Vsaka stopnja obdelave pomeni za ključni delovni postopek. Zavoljo usmerjanja v izvoz smo morali nekatere oddelke tako rekoč zrtvovati. Nasploh bi pa bili na slabšem pri dosledni delitvi tisti, ki delajo za zahodni trg. Tja izvažamo majhne serije in veliko število modelov. Na boljšem pa bi bili nasprotno oddelki, ki delajo za domači in za vzhodni trg, saj za njiju proizvajamo velike serije in manjše število modelov. To so tudi objektivne ovire, da ne moremo vpeljati tržnih cen. Delovne enote bi vsaka zase preveč tvegale. Tako imamo namesto tržnih planske cene v poslovanju naših enot. Delovne enote tako ne izgubljajo, lahko pa veliko pridobijo z umnim gospodarjenjem. Razlika med planskim in doseženim dohodkom je njihova in pomeni dodatna sredstva za osebne dohodeke.«

»Na kakšen način najlažje povečujemo delovne enote razlike med planskimi in dejanskimi stroški?«

»Z manjšim številom delavcev in z varčevanjem pri materialu. Kadar delajo s kvalitativnim usnjem, potem so prihranki večji. Prihranijo lahko tudi do 30% materiala. Vedno pa ni take sreče. Zato si ob koncu meseca razdelijo le 15% čistega dohodka, drugo ostane v blagajni — za sušne mesece.«

»Kaj pa napravite takrat, če prodaja ena delovna enota drugi slabo kvaliteto ali če planski oddelek krivično odmeri normativ in ceno delovni enoti?«

»Morebitne spore rešuje arbitražna komisija. Sestavljajo jo strokovnjaki in »sproti« stranki. Med planskim oddelkom in delovno enoto pride najpogosteje do spora zaradi slabega materiala. Prva občuti to prizorovalnica zgornjih delov. In če ne bi sproti razsojali, bi oškodovali samo prizorovalnico. Kdaj pa kdaj nastane nesporazum tudi med delovnimi enotami. Čeprav ima vsaka delovna enota svojo kontrolo prevzemanja materiala in izdelkov, vendar sprejema kakšno napako.«

Takšni so torej dosledni in čisti računski v trikotu med delovnimi enotami in planskim oddelkom.

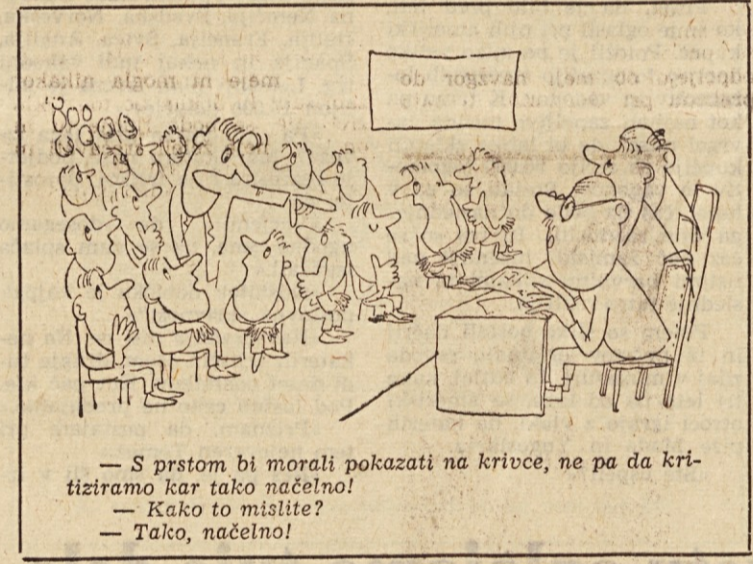
»Tovariš Bedina, kako pa je s čistimi računi pri osebnih dohodkih?«

»Delavci vedo dnevno za prejšnji dan, koliko so napravili in tako si znajo izračunati tudi zaslužek. Za prihranek pa izvedo ob koncu meseca. Pri prihrankih na materialu vknjižimo 6% prihranka direktno na individualni konto delavcev, ki so prihranili material, drugo pa na skupni konto delovne enote. Temu pravimo druga delitev. Lahko pa še dobijo kaj iz tretje delitve, iz skupnega konta podjetja.«

»Delite v upravni režiji podobno?«

»Enako. Več ustvarijo proizvodni oddelki, višji je naš dohodek in narobe. In vendar je v nagrajevanju razlika. Se vedno imamo obračunske osnove, na katere pribijemo čisti dohodek. Vendar, preden mi boste očitali takšno nagrajevanje v upravnih službah, vam bom povedal, da že ocenjujemo delovna mesta in nagrajevanje po delu v strokovnih službah.«

IVANKA VRHOVČAK

— S prstom bi morali pokazati na krivce, ne pa da kritiziramo kar tako načelno!
— Kako to mislite?
— Tako, načelno!

Merila so najboljše metle

Razmerje zaposlenih v celjski tovarni Libela lahko marsikoga zapelje. Lani je od 467 zaposlenih delalo v proizvodnji 264 delavcev, na režijskih delovnih mestih pa so bili 203 delavci. Če razmerje primerjamo samo po številkah, lahko sklepamo, da imajo v tovarni precej troto.

Jože Kuzma vneto razpravlja. Besede izgovarja kot strojnica. Podatke pa našteva kar iz glave. Njegovo delo je trojno: redno si služi kruh za risalno mizo v konstrukcijski pisarni, razen tega pa prebije veliko časa na sestankih in ureja tovarniški list. Vse podatke o tovarni ima v mezincu.

Razgrnil sem na mizo načrt za pogovor.

»Sindikata ima v vsaki tovarni močno orožje, ki ga lahko usmerja v napad. Najmočnejše orožje je pravilna delitev in nagrajevanje. Ključni za to so ponavadi spravljeni pri sindikatu?«

Pogovor je začel z rezervami: »Lani smo produktivnost delavcev zvišali za 21%, celotni dohodek za 26%, neto produkt za 25%, osebne dohodeke pa za 30 odstotkov. Te uspehe pa smo dosegli z manjšim številom zaposlenih, saj se je zmanjšalo za 3 odstotke.«

Nekaj časa je trajalo, da sva se vrnila k osnovnemu predmetu najinega razgovora. Svoje poročilo je začel šivati na dveh koncih, od spodaj in od zgoraj: »Sindikata v naši tovarni teži, da bi najnižje osebne dohodeke

v tovarni spravi na 40 tisočakov. Razmerja med najvišjimi in najnižjimi ne bomo spreminjali, če bo proizvodnja naraščala. Zadnje mesece pa nam ne gre najboljše. Podjetje ni izpolnilo tromesečnega proizvodnega načrta. Tudi tržišče je bolj zasičeno kot prejšnja leta. V takšnih razmerah bomo verjetno prisiljeni razmerje med najvišjimi in najnižjimi spremeniti. Trenutno veliko razpravljamo, da bi vodstveni kader popolnoma vezali na uspehe v proizvodnji. Dogaja se namreč, da nekatere službe opravijo svoje naloge, drugim pa se zatika. Proizvodnja pa je odvisna od dobrega dela vseh. Ze slabo delo enega lahko ogroža poslovni uspeh podjetja. Zato smo na nekaj zaporednih sestankih razpravljali, kako bi to uskladili. Najboljša rešitev se nam zdijo popolnoma vezati strokovne službe na uspeh podjetja. Kakršen je uspeh v proizvodnji, takšni naj bodo tudi osebni dohodki.«

Na sestankih niso našli zadovoljive rešitve. Pripravljajo pa več osnutkov. Trenutno proizvodnja zaostaja za 8%, fakturirana realizacija pa za 11%. Zastoji povzročajo v podjetju hudo

kri, med tistimi, ki so z osebnimi dohodki vezani na poslovni uspeh podjetja, in med tistimi, ki niso.

V Libeli so že lani našli merila za pretežni del opravil v upravi podjetja. Predsednik sindikata tako govori že o prvih izkušnjah:

»Večina uslužbencev v upravi je nagrajevana po individualnem učinku, kot v proizvodnji. Vsa dela smo normalirali. Lani smo izvedli tudi potrebne re-

organizacijo služb. Pokazalo se je, da imamo preveč ljudi v pisarnah. Do sedaj je iz pisarn v proizvodnjo odšlo že 20 zaposlenih. Vsem drugim pa so se osebni dohodki povečali za 20 odstotkov. Tako smo z merili pometli z viškom birokracije.«

Z. T.

KAJ MENITE O TEM, KATERA AKCIJA SINDIKATA V VAŠEM KOLEKTIVU JE BILA V ZADNJEM ČASU NAJBOLJ UČINKOVITA?

Pavle Godec

PREHRANA
LJUBLJANA

Samoupravni organi podjetja so na pobudo sindikata pred nedavnim sprejeli sklep, da bomo prenehali s pospešenim investicijskim vlaganjem. To je, da ne bomo letno več zgradili po šest samopostrežnih trgovin, marveč največ eno trgovino. Samopostrežne trgovine, ki pa smo jih že lani začeli graditi v Kopru, Novi Gorici, Kranjski gori, Vižmarjih, Viru in Mengšu bomo letos končali. Potem pa, kot se je zavzel naš sindikat, moramo najprej izoblikovati merila nagrajevanja in uskladiti osebne dohodeke z naraščajočo produktivnostjo. Osebni dohodki zaposlenih v Prehrani so prav zavoljo prevelikih investicijskih vlaganj in zavoljo neizoblikovanih meril nagrajevanja vsaj za 10.000 do 15.000 starih dinarjev nižji, kot so v drugih ljubljanskih trgovskih organizacijah.

Menim, da ima naša sindikalna organizacija prav, ko se zavzema, da čimprej povečamo osebne dohodeke zaposlenih, seveda v skladu s produktivnostjo. Vsi člani kolektiva Prehrane smo se namreč doslej zavestno odrekli višjim osebnim dohodkom, ker smo vedeli, da moramo po različnih krajih Slovenije zgraditi približno dvajset novih samopostrežnih trgovin.

KOVNOPLAŠTNIKA
LOŽ

Tone Žnidaršič

V naši tovarni imamo precej racionalizatorjev in novatorjev. Orodjarji se odlikujejo po tem, da nenehno in samoiniciativno izpopolnjujejo najrazličnejša orodja za proizvodnjo plastičnih ali kovinskih izdelkov. Domači racionalizatorji so na mnogih delovnih mestih izpopolnili tehnologijo dela, zlasti še pri li-varskih strojih. Se do nedavnega smo morali z brizgalnim strojem ročno brizgati. Zdaj so ta stroj naši racionalizatorji tako izpopolnili, da je popolnoma avtomatiziran. Delavec, ki upravlja s strojem, le pritiska na gumbe in stroj sam opravi vse delo. Se bi lahko naštevale podobne izboljšave.

Povedati pa moram, da naših racionalizatorjev in novatorjev za vse te izboljšave še do nedavnega nismo posebej nagrajevali. Šele na pobudo sindikata smo v decembru lani izdelali poseben pravilnik, po katerem nagrajujemo tudi racionalizatorje, saj nam bodo vse te najrazličnejše izboljšave samo letos »vrgle« približno 124 milijonov starih dinarjev čistega dohodka. Sindikat pa se je zavzel, naj bi bili na račun racionalnejšega dela nagrajeni tudi vsi zaposleni v tovarni.

Av gust Petrovič

LESONIT
ILIRSKA BISTRICA

Od prvega januarja leta 1964 pa vse do sprejetja gospodarske reforme v juliju lani v naši tovarni nismo potečevali osebnih dohodkov. Ob tej priložnosti naj povem, da smo imeli v Lesonitu »lastno reformo« že pred tremi leti, ko smo z boljšo organizacijo, mehanizacijo proizvodnje ter z izpopolnjenimi tehnološkimi postopki dosegli evropsko raven proizvodnje lesonita. Tudi ob prehodu na nove pogoje gospodarjenja, ki jih je prinesla reforma, smo spet vse sile usmerili v iskanje notranjih rezerv. Izpopolnili smo tehnologijo dela in začeli proizvajati nekatere izdelke, ki smo jih doslej za našo osnovno proizvodnjo uvažali.

Po uveljavitvi reforme smo pregledali tudi vsa delovna mesta v našem podjetju in pri tem delavce iz 43 neproduktivnih delovnih mest v administraciji in vzdrževanju zaposlili v neposredni proizvodnji. Vse skupaj nam je omogočilo, da smo lani v drugem polletju prigrasodarili za sklade kar 240 milijonov starih dinarjev, pred reformo pa smo ustvarili za sklade le 29 milijonov starih dinarjev. Ob tem pa se je sindikat v tovarni odločno zavzel, da je treba skladno z iskanjem notranjih rezerv, seveda v določenem razmerju, povečati tudi osebne dohodeke zaposlenih. In akcija sindikata je tudi uspela, saj so se osebni dohodki v povprečju povečali za 30.000 starih dinarjev

ŽELEZARNA
JESEVICE

Viktor Renko

Teško bi rekel, da drži naš sindikat roke križem. Seveda so uspehi najbolj vidni na tistih področjih, za katera so zadolžene posebne strokovne komisije.

Zame je bila veliko vredna akcija sindikata za večjo disciplino na delovnem mestu. Poglejte, delam tu v martinarni, kjer teče proizvodnja noč in dan, iz leta v leto. Nikoli ne ugasne ogenj v pečeh, nikdar se ne ustavijo naši žerjavi. Mišljenja sem, da je posebno pri takem načinu dela nadse pomembno prizadevanje vsakega posameznika. Če se kje zatakne, potlej se zastoj verzično nadaljuje, posledice pa smo deležni vsi. Zato je edino prav, da sleherni opravlja svoje naloge tako natančno, kot je to sploh mogoče.

V martinarni, ki jo imenujemo srce železarne, smo delovno disciplino vsekakor izboljšali. Neumno pa je, da gremo iz ene skrajnosti v drugo. Občutek imam namreč, da so kazni za disciplinske prestopke preostre. Priča sem bil, da je delavec zaradi nedisciplin izgubil 40 tisočakov v enem samem mesecu. Posledice takih ukrepov so seveda za družino katastrofalne.

Se tole naj povem ob vsem tem: sindikat bi moral močnejše pritisniti na odgovorne v podjetju, da bi objektivneje in bolj pravično ovrednotili posamezna delovna mesta. Prepričan sem, da smo tu v martinarni preslabo nagrajevani. Manjka nam tudi dobrih strokovnjakov, brez katerih ni prave kvalitete v delu, o kateri tako radi govorimo.

Dana Ojcinger

IMPOL
SL. BISTRICA

»Kaj je sindikat storil?«, razmišlja glasno Dana Ojcinger. Predsednik izvršnega odbora sindikalne podružnice Ivan Franjšič se namuzne na drugem koncu pisarne. Njegovo delo in delo sindikalnega vodstva je na tehnični.

»Tega je toliko, da ne vem, ali vam naj pripovedujem o zadnji akciji, ki se teče, — o nagrajevanju po delu, ali o rekreaciji in oddihu, ali...?«

»O rekreaciji in oddihu.« se hitro odločim.

»Menda se zlepa nismo za nobeno reč tako temeljito pomenili po obratih kot za delitev sredstev za nadomestilo K-15 in za regres. V mejah možnosti smo želeli čim bolj pravično razdeliti sredstva, da bi mogel vsak delavec sebi in družini privoščiti dopust. Vsakdo v tovarni ve, koliko bo dobil, koliko bo pa moral še primakniti od osebnih dohodkov za oddih v tem ali drugem počitniškem domu. Izбира počitniških domov pa je velika: na morju, v planinah in letos izmenjujemo prvič letovanja s češko tovarno Skoda. Skupno bomo za tri tisoč upravičencev, všteti so vsi nepreskrbljeni člani družine, razdelili v te namene približno 44 milijonov starih dinarjev. Tako bo na primer 4-člansko družino veljalo 10-dnevno letovanje na Malem Lošinju 72.300 din. Nadomestilo za K-15 in regres zneso 46 tisoč dinarjev.

STE BILI V TUJINI? KATERE IZKUŠNJE, KI STE SI JIH PRIDOBILI, BI UVELJAVILI V VAŠEM KOLEKTIVU?

Inž. Stane Lenasi

ZBELEŽARNA
RAVNE

Doslej sem bil dvakrat »zunaj«. Leta 1961 sem bil v Angliji v podjetju Hatfield v Sheffieldu, kjer sem se prvič srečal s postopkom croning, ki pomeni eno novejših, sicer pa zelo posrečenih rešitev pri proizvodnji preciznih vlitkov. Od takrat naprej sem vneto propagiral, naj bi ta postopek vpeljali tudi pri nas, ker omogoča točnejše mere odlikov in boljši površinski videz, s tem pa manjšo zamudo časa in manj stroškov pri končni obdelavi odlikov. Ta postopek smo dejansko tudi vpeljali kot prvi v Sloveniji in kot eno izmed dveh podjetij v državi.

Ker pa imamo tudi nekaj madžarske opreme, me je podjetje pred nedavnim poslalo v to deželo, da bi videl, kako delo po tem postopku poteka v madžarskih livarnah. Obiskal sem šest podjetij. Nikjer nisem imel občutka, da bi karkoli pred menoj skrivali. Glede organizacije in produktivnosti dela pri tem postopku nisem »odkril« v madžarskih podjetjih ničesar posebnega, menim celo, da vsaj v tem primeru za nami precej zaostajajo. Ugotovil pa sem nekaj njihovih »prijemov«, ki so zanimivi s stališč same tehnologije; zlasti še, ker jih uveljavljajo ob nekoliko enostavnejši opremi, kot je naša, pa vendar dosega lepe uspehe. Te njihove izkušnje bomo seveda zdaj izkoristili tudi pri nas.

NEVROLOŠKA KLINIKA
LJUBLJANA

Dr. Tine Prevec

Mislim, da pri nas še vedno ne vemo natančno, kje bi lahko kaj prihranili, pa čeprav na račun malo večjih začetnih investicij. Točneje povedano: pogosto stiskamo na nepravem koncu, po drugi strani pa ob enem ugotavljamo, da se gremo nemalekor razširjamo s pretanko listnico.

To velja kar za vse veje naše dejavnosti. Tudi za zdravstvo. Napravili smo potrebne načrte za novo bolnišnico, potem pa ugotovili, da za realizacijo planov ne bo dovolj sredstev. Da bi »rešili« problem, smo enostavno skržili prostore za laboratorije. No, tisti, ki imajo zasluge za to, se prav gotovo na te stvari mnogo ne spoznajo. Spet gre namreč za navidezno varčevanje, ki pa se nam bo pozneje krepko otepalo. Dejstvo namreč je, da bomo prav zaradi premajhnih laboratorijev spet po nepotrebnem podaljševali ležalno dobo. Namesto da bi opravili dva, tri pregleda v enem samem dnevu, bo za to delo potrebno vsaj teden dni, ker bomo prisiljeni tako čaka čakati na posamezne izvide. Skratka, laboratoriji bodo spet premajhni in bolniki bodo po nepotrebnem bremenili posteljne kapacitete ali pa prihajali k nam dan za dnem, namesto enkrat samkrat. Koliko bo to stalo družbi in posamezniku, si ni težko zamisliti.

Dr. inž. Robert Blinc

INSTITUT J. ŠTEFAN
LJUBLJANA

Ena izmed stvari, ki so me v ZDA najbolj zanimala, je vprašanje: v čem je vzrok, da je znanje povprečnega strokovnjaka, ki z ameriške univerze odhaja v prakso, globlje in hkrati v praksi uporabnejše od znanja povprečnega mladega strokovnjaka pri nas, čeprav je vsaj še pred 10 leti veljalo, da absolvent srednje šole pri nas zna povprečno precej več kakor v Ameriki?

Vzrok za to je seveda več: univerze, študentski in raziskovalni laboratoriji so bolj opremljeni, boljše je razmerje med številom študentov ter profesorjev in asistentov, zlasti važno pa se mi zdi še to, da se študent v okviru druge stopnje res temeljito nauči samo osnov svoje stroke, specializira pa se v tretji stopnji. Ta pa je povsem drugače organizirana kot pri nas. Medtem ko imamo pri nas na tretji stopnji skoraj izključno samo honorarne predavatelje, ki jim to ni primarna dejavnost, in medtem ko večina študentov tretje stopnje hodi še v redno službo, se tam diplomant, ki se odloči za študij tretje stopnje, štiri leta posveča res samo študiju in raziskavam. Prvi dve leti poslušajo predavanja in opravljajo izpite, tretje in četrto leto pa dela v laboratoriju, kjer pripravljajo magistrsko ali doktorsko delo.

Tako traja študij na ameriški univerzi od vpisa pa do konca tretje stopnje v celoti približno osem let, torej toliko, kolikor je še do pred kratkim trajal študij druge stopnje nekaterih tehniških strok na ljubljanski univerzi. Rezultat pa je povsem drugačen: diplomant tretje stopnje v ZDA svoje področje res pozna in industrija se dobesedno puli zanj.

LITOSTROJ
LJUBLJANA

Anton Papež

Ko smo začeli pripravljati novo organizacijo notranjega transporta, me je podjetje poslalo na prakso v Avstrijo, Švico in na Švedsko. V petih, našemu sorodnih podjetjih sem proučeval organizacijske oblike notranjega transporta. Izkušnje, ki sem jih pridobil, niso majhne. Razen čisto praktičnih zadev, pa je najbolj zanimiva naslednja izkušnja: opazil sem, da v teh podjetjih, obiskal pa sem med drugimi tovarne Brown Boveri, Sulzer in NOHAB, notranji transport poteka po krožnih poteh. To pomeni, da vozilo, na primer vilicar, vozi iz oddelka v oddelku, iz obrata v obrat ter nalaga oziroma razklada vse tisto, kar je pripravljeno za transport. Pri taki organizaciji je veliko manj praznih voženj kot pa v primeru, če so transportna sredstva razdeljena po oddelkih, oziroma obratih. V tistem času, ko sem bil na praksi, je naše podjetje pripravljalo elaborat o organizaciji notranjega transporta. Pri izdelavi tega elaborata sem sodeloval s tistim delom, ki govori o konkretnih organizacijsko transportnih oblikah.

HOTEL LEV
LJUBLJANA

Maks Vouk

V tujini sem si nabral precej izkušenj, saj sem delal kot mešalec pijač več kot trinajst let v najrazličnejših evropskih in azijskih hotelih. Spoznal sem sedemnajst držav, prav toliko običajev in navad ljudi, kar mi zdaj kot gostinskemu delavcu izredno koristi. Gostu namreč najbolj ustreže, če mu nudiš, kjer biva, vsaj kancček domačnosti. Moram reči, da sem v tem mnogokrat uspel, pa čeprav sem tudi v našem hotelu stregel precej petičnim gostom.

Največ sem se prav gotovo naučil v nekem varšavskem diplomatskem hotelu. Varšava je zame mali Pariz. In prav v Varšavi sem zmešal lasten cocktail. Drugi so ga imenovali MIKS-MAKS. Ta vzdevek se me še danes drži. Seveda znanje, ki sem ga pridobil v tujini, s pridom prenašam na mlajše mešalec pijač v našem hotelu. Kajti potrošnja teh pijač je v zadnjem času močno narasla. Toda predrage so. Zato menim, da bi v Ljubljani lahko odprli poseben lokal, kjer naj bi točili predvsem mešane pijače, vendar po zmernih, ne barskih cenah.

Načrti, ki niso bili skovani v oblake

V novogoriški tovarni pohištva smo se pogovarjali z norveškim strokovnjakom za lesno predelovalno stroko inž. Hansom A. Överlandom. V razgovoru so sodelovali tudi domači strokovnjaki.

Inž. Hans A. Överland to pot ni bil prvič v novogoriški tovarni pohištva. Zdaj je po treh letih ocenil delo organizatorjev proizvodnje v Meblu. Pred tremi leti pa je skupaj z drugimi norveškimi inženirji in ekonomisti v okviru pomoči OECD vpeljal nove oblike organizacije proizvodnje in študij dela.

V Meblu so pred tremi leti po nasvetu norveških strokovnjakov odprli delovno mesto planerja proizvodnje pri tehničnem direktorju.

Inž. Hans A. Överland zatrjuje:

»Strokovnjak, ki je zaposlen na tem delovnem mestu, sprti izdeluje načrte, kdaj naj gre posamezna serija izdelkov v proizvodnjo, koliko časa naj bi serijo proizvajali in kako bi ob tem izkoristili proizvodne zmogljivosti. Načrte izdeluje za vsak teden sprti in vsak oddelek v tovarni posebej. Pri tem mu pomagajo tudi oddelkovodje, ki natančno načrtujejo proizvodnjo še za sleherni dan... Bistvo tega planiranja je prožno usklajevanje proizvodnje s potrebami trga...»

»Preden pa so nam švedski strokovnjaki povedali, kako naj bi zastavili planiranje proizvodnje, smo izdelovali preobširne načrte, se je jel opravičevati direktor Mebla inž. Vrtačnik. »Preveč smo planirali in potem vselej plan lovili za rep. Zdad, ko natančno vemo, kaj bomo delali sleherni teden, ali sleherni dan, je precej večji red v tovarni...»

In kar je najpomembnejše: s takšnim načrtovanjem proizvodnje v Meblu že dosega optimalno proizvodnjo, tako v posameznih oddelkih, kot v okviru vse tovarne.

In še ena oblika je pri tovrstnem planiranju, pojasnil jo je tehnični direktor Mebla:

»Če zmanjša reprodukcijskega materiala, ali če pride do drugih zastojev v proizvodnji, lahko kupca že mesec prej obvestimo, da mu ne bomo mogli pravočasno dobaviti blaga... Pri kupcih je v tem primeru seveda manj nejevolje...»

Pred tremi leti, ko so norveški strokovnjaki prišli v tovarno, je znašal bruto promet le 1,7 milijarde starih dinarjev, za letos pa računamo, da bodo dosegli najmanj 8 milijard.

»Delo je treba organizirati kar najbolj racionalno. A ne samo na posameznih delovnih mestih v neposredni proizvodnji. Gre tudi za notranji transport in sploh za celotno organizacijo dela in poslovanja. Ob tem je treba najprej ugotoviti potreben izdelavni čas za proizvodnjo posameznega izdelka, meni norveški strokovnjak.

Zavoljo tega so se v Meblu lotili študija dela. Organizirali so posebno skupino, ki se s študijem dela ukvarja že tri leta in jo vodi inž. Brezigar. S konkretnim primerom je pokazal pomembnost študija dela v proizvodnji:

»Samo s tem, da smo 3 stroje postavili v pravilno zaporedje, se je transport med njimi bistveno zmanjšal. Zmanjšalo se je tudi število delavcev. Prej je trem strojem streglo šest delavcev, zdaj jim strežejo samo še štirje. Proizvodnja na teh stro-

jih pa se je povečala za 80 odstotkov...»

Inž. Hans A. Överland pa pravi:

»To je igra z odpriimi kartami. Zato je sodelovanje med samimi delavci in med delavci ter organizatorji proizvodnje najpomembnejše. Samo z dobrimi odnosi je mogoče izboljšati posamezne delovne operacije...»

Sprva se tudi v Meblu delavci niso mogli sprizniti, da bodo morali poslej po petnajstih letih prakse opravljati nekatere delovne operacije povsem drugače. Toda kmalu so spoznali, da lahko z racionalnejšim delom letno povečujejo proizvodnjo povprečno za 30 odstotkov. Zdad delavci celo sami predlagajo, katero delovno operacijo bi še izboljšali, izpopolnili...»

Beseda je stekla tudi o prihodnosti.

»Težko je z gotovostjo predvideti, kaj se bo zgodilo na tržišču,« pravi inž. Överland. »Zavoljo tega naj bo dolgoročno planiranje in to naj ne velja samo za novogoriško tovarno po-

hištva, marveč tudi za druge vaše tovarne. V prvi vrsti pre-soja različnih možnosti proizvodnje. Ni dovolj reči samo: v naslednjih letih bomo proizvajali tako in tako pohištvo, natančno je treba pri tem vedeti, kaj vse zahteva proizvodnja takega pohištva, od strojev, do razširitve proizvodnje...»

Po mojem novogoriške tovarne pohištva v naslednjih letih ne bi kazalo razširati. Proizvodnjo bi veljalo povečati le s kooperacijo, za kar imate odlične možnosti. Vsakršne neproučene odločitve v srednjeročnem ali dolgoročnem planiranju lahko tovarno le pokopljejo. Pri nas na Norveškem se to mnogokrat zgodi... Zato toliko poudarjam, da je treba preštudirati več možnosti proizvodnje in izdelati tudi več alternativnih načrtov. Rečem vam, ne zadovoljite se samo z enim načrtom...»

V Meblu že gredo po tej poti. Organizirali so inštitut, kjer se z načrtovanjem različnih možnosti proizvodnje ukvarjajo sposobni strokovnjaki. M. ŽIVKOVIČ

Skozi šivankino uho

Je mogoče, da pred desetimi leti še nihče ni mislil, da bodo naše lokomotive in vagoni vozili po Ameriki. Velike »Diesel«, električne vseh tipov in moči, celo parne, seveda v precej posodobljeni obliki. Take pač zahteva ameriško tržišče. Tržišče, ki je po svoje razvijano, predvsem pa prebogato založeno. Res, kdo bi si mislil, da se bomo zdaj še mi zrinili na ta trg z lokomotivami in vagoni!

Seveda pa je treba pri tem povedati, da so ti naši električni vlaki, ki vozijo danes po Ameriki, električne otroške igrače.

Prav o tem klepetava s Slavom Hecimovičem. S kom drugim pa, kot s komercialnim direktorjem izolske Mehanotehnike, saj je v tem trenutku najbolj pristojen za kaj takega.

Pravi, da je bilo pred leti, ko se je oglasil pri njih ameriški kupec. Položil je na mizo veliko barvno fotografijo ameriških lokomotiv in vagonov. K temu pa kot najbolj zapeljivo menda nargel misel, da bi lahko sklenili kupčijo za serijo 50.000 lokomotiv in vagonov. Poslali so ga v hotel, češ da bodo do naslednjega dne razmislili. In res so se čez noč zamislili inženirji nad tistimi barvnimi slikami in naslednje jutro rekli ja.

Potem so slike postali načrti in iz načrtov originali, seveda zdaj v miniaturo. In odtlej, kake tri leta bo od tega, se ameriški otroci igrajo z vlaki, na katerih piše Made in Yugoslavia.

»Ste uspeli?«

»Smo,« pravi Hecimovič. »Pred leti so mnogi sicer dvomili v uspešnost proizvodnje otroških igrač in še bolj v uspešen nastop na tujih tržiščih.«

»Največji odjemalec je ameriško tržišče, potem slede Zahodna Nemčija, Švedska, Norveška, Italija, Francija, Svica, Anglija, Španija in nekaj tudi vzhodni trg. Letošnji plan izvoza je milijon 15.000 dolarjev.«

»Pa ekonomska plat tega izvoza? Marsikatero naše podjetje je regresira tuja tržišča, oprostite, da...«

»Verjemite, da dosegamo ugodne cene, da se nam spleča izvažati.«

»Odstotek dobička je kajpak poslovna skrivnost?«

»Navsezadnje niti ne. Na nekaterih tržiščih osem, drugje tudi deset odstotkov. Kot pač kje. Pod lastno ceno ne prodajamo.«

»Priznam, da postajam pri tem nejeveren Tomaž.«

»Res pa je, da smo šli v iz-

voz samo pri nekaterih naših izdelkih. V glavnem z električnimi igračkami, ki so na tržišču najbolj konkurenčne. Toda uspeh tudi s tem še ne bi bil zagotovljen. Zato izvažamo samo tiste artikole, ki jih lahko proizvajamo v velikih serijah. Tekoči trošak in optimalne serije 50.000 kosov pa že zagotovo uspešen prodor na tuja tržišča. Mi se prav zdaj odločamo za to. Od 180 artiklov gremo na 80, s tem pa od 150 primerkov posamezne igrače v osmih urah na 700 do 800.«

»Omenili ste konkurenco na tujih tržiščih.«

»Res je huda in še zdaleč nismo dosegli nekaterih zahodno evropskih velikih diktatorjev trga. Toda kaj drugače kot izvoz nam niti ne preostane. Domači trg je za proizvodnjo igrač preozek, kdaj pa kdaj tudi pre malo bogat. Zato, kar nas je manjših, navezujemo stike in se povežujemo, da malce otopimo ost konkurenco.«

Pogovor nama počasi uhaja stran od prve teme. Hecimovič pripoveduje najprej o povezavi s švicarsko firmo Mont Blanc pri proizvodnji nalivnih peres.

»Lani pa smo navezali poslovne stike s firmo Röster iz Salzburga,« nadaljuje Hecimovič. »Skupaj izdelujemo garnituro električnega vlaka Minitrans. Mi lokomotivo in tračnice, oni vagončke in embalažo. Ko je serija gotova, jo pripeljejo do meje, tam jo s kamioni preložimo na našo, serijo kompletiramo in odpošljemo v Ameriko. Proizvodnja je tako veliko hitrejša, serije večje.«

»Saj lahko tisti smo uspeli nekoliko bolj podrobno opredeliti.«

»Naj to pomeni, da ste zadovoljni?«

»Izkupiček na ameriškem tržišču si razdelimo po vloženem delu. Čisti računi, dobri prijatelji. Toda to ni edino področje sodelovanja. Izmenjavamo tudi novice in si izmenjujemo orodje pri osvajanju nove proizvodnje. Tako se njihov in naš soriment nenehno bogati, kompletira. In kar je najvažnejše, hitro in poceni pride vsak od nas do novega artikla. Naj na primeru pojasnim: pošljejo nam orodje, za deset, dvajset dni. Izdelamo serijo, potem pa jim ga vrnemo. Mi njim, oni nam. Karo draga pa je izdelava orodja in kolikšna vrednost v proizvodnji igrač predstavlja, si lahko mislite. In lahko zatrdim, da smo s tako kooperacijo oboji zadovoljni.« S. B.

Po vsem svetu oplajamo tuje delo

Rudarska visoka šola v Klausthalu, druga najstarejša na svetu, bo v juniju priredila ljubljanski visokoškolski teden. Vsa predavanja prevzamejo profesorji z rudarsko-metalurškega oddelka pri fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani.

»Šest let že trajajo ti stiki,« pravi dr. Drago Ocep, univerzitetni profesor, ki pojde zraven.

»Vsaki dve leti nas povabijo, nato pa mi njih. To je ena izmed redkih oblik sodelovanja z Zahodno Nemčijo, ki ni prekinjena.«

»V čast vam je, da vas ceni tako ugledna šola.«

»Podobno bi lahko sodelovali z rudarsko fakulteto v Leobnu, Nancyju, Košicah, Ostravi. Toda za nas so te izmenjave predrage. Visokoškolski teden v Klausthalu nas bo stal milijon dinarjev... Šest profesorjev pojde tja. Trajno bi rada sodelovala z nami celo freiburška fakulteta, ki uživa svetovni sloves. Polovico starejših ameriških, azijskih in afriških strokovnjakov je diplomiralo v Freiburgu. Ko je nedavno proslavila 200-letnico obstoja, je prišlo na slovesnost kakih 1000 delegatov iz vsega sveta. Toda tesnejši povezavi s Freiburgom smo se prisiljeni odpovedati iz finančnih razlogov. Ohranili pa bomo individualne stike. Čez nekaj dni bom jaz tam predaval.«

»Kakšne so praktične koristi teh stikov?«

»Hitra izmenjava znanstvenih misli, dogovori o učbenikih, učilih... Je pa po svoje neprijetno, da naših mlajših sodelavcev ne vabijo, dokler ne vzbudijo pozornosti z znanstvenimi prispevki.«

»Jih tuje revije objavljajo? Naše publikacije so za tujino

več ali manj mrtve. Mislim zavoljo jezika.«

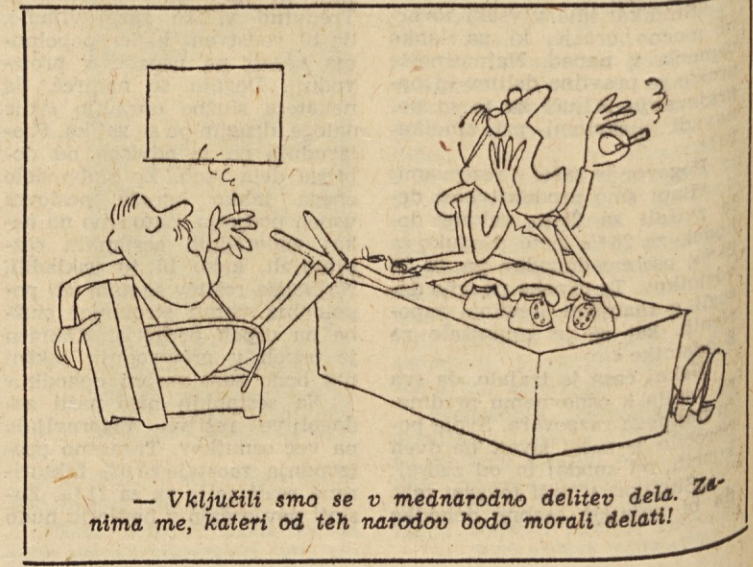
»Prav rudarji in metalurgi z ljubljanske naravoslovne fakultete imamo izredno srečo. Pred kakimi tremi ali štirimi leti so si ameriški državni predstavniki ogledali vse jugoslovanske znanstvene publikacije in jih 18 izbral za redno ponatiskovanje v angleščini. Ponatis seveda financirajo Združene države. Približno 300 izvodov v angleščini ostaja nam, tako da zdaj laže zamenjujemo svoj zbornik s tujimi. Slovenščina pač ni jezik diplomatov. Tako torej tudi naši mlajši sodelavci hitreje opozorijo nase svet.«

»Omenili ste, da se zaradi premajhnih finančnih sredstev ne morete odzvati vabilu najstarejše rudarske fakultete na svetu. Koliko potovanj si lahko privoščite letno in s čim jih upravičite?«

»Predvsem o kakem turizmu ni govora! Brez referata ne more in ne sme nihče v tujino. Sredstva nam dopuščajo letno kakih 25 do 30 osebnih kontaktov s tujimi profesorji, znanstveniki in študenti.«

»Kako naše strokovnjake — praktike sprejemajo v drugih državah?«

»Govorim lahko le o rudarskih in metalurških strokovnjakih. Našo fakulteto priznavajo, tako da jim ni treba opravljati dopolnilnih izpitov, če hočejo

— Vključili smo se v mednarodno delitev dela. Zanima me, kateri od teh narodov bodo morali delati!

Tudi v zagati se najde izhod

Mežiški rudarji in topilničarji pravijo, da je bil že skrajni čas, da je bila lani uzakonjena gospodarska reforma. Zdaj so vsaj zadihali in lahko načrtujejo svoje gospodarjenje, pripovedujejo. S tem ni rečeno, da prej ne bi skrbeli za čim boljše poslovne uspehe. Vendar je med obojem velika razlika. Prej so z iznajdljivostjo in prizadevnostjo iskali predvsem kratkoročne rešitve iz zagat, v katerih so se vedno znova znašli zavoljo spreminjajočih se predpisov, obračunskih tečajev za dolar in zavoljo vsiljene politike, komu morajo prodajati svoj svinec. Zdaj, po reformi, pa je poslovnost pri delu prišla v ospredje vseh njihovih prizadevanj, saj lahko računajo z neprimerno bolj stabilnimi pogoji gospodarjenja, kakor pa so veljali še pred nepolnim letom.

Velja poudariti, da njihova dosežanja iznajdljivost in prizadevanje pri iskanju čim boljših gospodarskih rešitev vseeno ni težila zgolj za tem, da bi ob letu izkazali aktivno bilanco, kar se jim je -- navzlic težavam -- vselej posrečilo. Pogoji gospodarjenja so jih enostavno prisiljevali v to, da bi svoj osnovni proizvod, to pa je svinec, čim bolj obdelali in predelali, zato pa bolje in dražje prodali. Skratka: odločili so se za večjo finalizacijo pri proizvodnji. Pri tem pa je najbolj zanimivo to, da so približevanje temu cilju videli predvsem v integraciji.

Razmere na trgu s svincom so zavoljo velikega izvoza namreč postajale takšne, da proizvajalci akumulatorjev niso več dobivali toliko svinca, kolikor bi ga potrebovali. Ker svojih zmogljivosti niso mogli polno izkoristiti, je bilo toliko manj možnosti, da bi modernizirali sorazmerno zastareli način proizvodnje. Hkrati pa je naraščajoča motorizacija terjala vsak dan več akumulatorjev.

Ob teh ugotovitvah pa do rešitve, ki bi zadovoljila vse prizadete, ni bilo več daleč. Najprej sta se, še leta 1962, »pogodila« mežiški rudnik in tovarna akumulatorjev Vesna, ki je do tedaj izdelovala v sklopu mariborske Avtoobnove. Z novim letom 1965 se je rudniku, tudi kot samostojna ekonomska enota, priključila še zagrebška Munja, ki je vsa povojna leta pokrivala približno 70% potrebe jugoslovanskega trga. V okviru združenega podjetja sta obe tovarni akumulatorjev dobili dovolj surovin in možnost najglednejše modernizacije, matično podjetje pa možnost višje obdelave svojega osnovnega proizvoda brez večjih dodatnih stroškov.

Dosedanja rezultati so spodbudni. Vesna je zaposlila za 15 odstotkov več delavcev, od priključitve do zdaj pa kar za štirikrat povečala proizvodnjo. Munja, ki je že prej imela skoraj povsem izkoriščene zmogljivosti, je lani povečala proizvodnjo ob enakem številu zaposlenih za 27 odstotkov, medtem ko za letos predvideva -- spet ob

rikrat povečala proizvodnjo. Podjetje Veselin Nikolič v Kruševcu ima v svojem sestavu obrat emajlirnice, ki je po reformi zašel v težave. Emajlir-

Celjski trikotnik

Razdalja med Celjem in Kruševcem je po železnici 719 km. Na takšni razdalji se občinski močje ne poznajo več. Velika razdalja pa ni ovira za industrijo. V celjski tovarni EMO -- emajlirnica, metalna industrija in orodjarna -- je delavski svet pred nedavnim izglasoval sklep o kooperacijski pogodbi z zemunsko tovarno Ikarus in sklep o priključitvi obrata emajlirnice Veselin Nikolič v Kruševcu. To je nov industrijski trikotnik. Kaj ta trikotnik pomeni?

nica je izdelovala skupaj s tovarno Ikarus v Zemunu kopalne kadi. Ker pa ni izvažala, je bila prikrajšana za pločevino, ki je

Brez znanja ni uspehov

V jeseniški železarni so v zadnjih dveh letih nasteli v delovnih čeladah tudi 50 skopskih železarjev. Na Jesenice so jih poslali, da bi se na delovnih mestih usposobili za delo v novi skopski železarni, razen tega pa so v skopski železarni, ki jo še gradijo, računali, da bo proizvodnja lažje tekla, če bodo imeli usposobljenih čim več delavcev. Jeseniški železarji pa so v državi cenjeni. Med njimi je veliko izkušenih valjavcev, plavžarjev, brusilcev in žerjavovodij, ki imajo bogate delovne izkušnje. To dejstvo je vplivalo, da so iz oddaljenega Skopja poslali večino železarjev za važna delovna mesta na priučevanje v jeseniško železarno. Vodstvi železarn sta sklenili posebno pogodbo o strokovnem izobraževanju.

Jesenice imajo pri izobraževanju železarjev dober glas. Razen Makedoncev so se lani šole lale v Železarni še štiri skupine po 12 ljudi iz smederevske železarne v valjarni za tanko pločevino in 50 tehnikov iz Zenice, ki so opravljali obvezno prakso. Med vsemi pa so bili skopski železarji najdaljšo dobo na Jesenicah. Nekateri so tam preživeli kar poldrugo leto. Skopska železarna je za njih najela poseben stanovanjski blok.

Vodja izobraževanja v jeseniški železarni Jože Gračnar omenjuje strokovno izobraževanje med jugoslovanskimi železarji, ki je posebna oblika industrijske kooperacije, zelo kritično: »Izobraževanje kadrov za skopsko železarno smo na Jesenicah v glavnem končali. Opravili smo delo, ki nam je

bilo naročeno, in strokovno usposobili več valjavcev, žerjavovodij in brusilcev. V naši železarni smo jim dali splošno znanje, ker nismo natančno vedeli, na kakšna delovna mesta bodo postavljeni, ko se vrnejo v Skopje. Navadili smo jih našega ritma dela, kakaj pri nas v tovarni niso samo opazovali, ampak smo jim tudi vključili v proizvodnjo. Delo, ki so ga za nas opravljali, smo jim plačali. Ostale stroške pa je za njih poravnala skopska železarna.»

Skopski železarji so imeli na Jesenicah svoje vodstvo. Skrbelo je, da je izobraževanje teklo po načrtu. Ocene izobraževanja pa so med Jeseničani in Skopjanci različne.

Vodja skupine skopskih železarjev inž. Stankovski je pred odhodom z Jesenic izjavil: »Zelo smo zadovoljni z uslugami na Jesenicah. Naši delavci

nespremenjenem številu zaposlenih -- za 14% višjo proizvodnjo kot lani.

Kakor sta povedala analitik Vlado Vovk ter statistik Stanko Šancelj, v Rudnikih svinca in topilnici Mežica vse to pomeni šele prvo stopnico do še boljših gospodarskih uspehov. Uvajajo namreč specializacijo proizvodnje v obeh obratih. Sedanji proizvodni asortiment pa bodo zakrožili s tem, da bodo v Žerjavu uredili še tretjo tovarno akumulatorjev, ki bo izdelovala tako imenovane cevaste akumulatorje, kakršnih še ni na našem trgu. To je, drugo k drugemu, ena smer teh prizadevanj. Drugo pa je modernizacija proizvodnje v obeh sedanjih tovarnah. Ker ima Munja trenutno boljše pogoje, že pred časom so namreč zgradili nove proizvodne prostore, zdaj opremljajo

predvsem to tovarno. Nemara bodo še letos v tej novi tovarni začeli proizvajati akumulatorje po licenci švedske tovarne Tudor. Tako bodo dosegli ne le to, da se bo izboljšala kvaliteta izdelkov za domači trg, ampak si bodo ustvarili tudi pogoje za prodor na zahodna tržišča.

Kakšna je morala te zgodbe? Povedal jo je kar tovariš Vlado Vovk:

»Če bi vsak zase iskali svojo pot, ne verjamem, da bi dosegli to, kar smo že dosegli, ali pa bi bile potrebne ogromne žrtve. Tako pa je šlo brez večjih bolečin. V akumulatorje in akumulatorske plošče predelamo že tretjino vsega našega mekega svinca, obe tovarni delata z vsemi zmogljivostmi, modernizirata se in vseseno komaj komaj zadovoljujemo povpraševanje...« MILAN GOVEKAR

domača industrija ne izdeluje. Zaradi pomanjkanja uvozne pločevine so morali v obratu pred nedavnim ustaviti delo. Obrat pa so pred leti modernizirali in opremili s potrebnimi stroji. Zato so delavci v Kruševcu, da bi preprečili gospodarsko škodo, predlagali celjski tovarni združitve. Celjani so ponudbo sprejeli.

Kakšni so bili njihov račun?

EMO v Celju je drugi proizvajalec kopalnih kadi v državi. Njihova tehnologija pa je starejša in dražja. Proizvodni stroški so visoki. S ceno kopalnih kadi ne pridejo skoz, kot temu po navadi rečemo, ker v Celju izdelujejo kopalne kadi po dražjem varjenem postopku in so sestavljene iz več delov. V Kruševcu pa imajo cenejšo vlečno tehnologijo. Kadi delajo iz enega kosa pločevine, zato pri teh kadeh ni šivov, ki radi popustijo. Ker celjska tovarna precej izvažata na zahodna tržišča, bo lahko oskrbovala obrat v Kruševcu s potrebno pločevino. Proizvodnjo kopalnih kadi pa bodo v Celju sčasoma opustili in jo preselili v njihov novi šesti obrat v Kruševcu.

Celjska tovarna pa se je razen oskrbe s pločevino zavezala, da bo prevzela kreditne obveznosti kruševskega obrata pri banki. V obrokih bodo odplačali posojilo v višini 300 milijonov dinarjev.

Računi so že na prvi pogled čisti. In vsi so z rešitvijo zadovoljni.

Podjetje Veselin Nikolič se bo znebil obrata, ki je obremenjen z odplačevanjem kredita.

Občini Kruševac, ki je jamčila posojilo, ne bo treba vračati kredita iz občinske blagajne.

V obratu emajlirnice bodo zopet zaposlili 30 do 50 delavcev. Obrat bo dobil za svojo proizvodnjo potrebno pločevino iz celjskih deviznih zalog.

V Celju se bodo znebili deficitnega izdelka kopalnih kadi, saj zaradi nizkih cen in drage tehnologije s kadmni niso rentabilno poslovali. Primanjkljaj pri kopalnih kadeh pa so pokrivali z drugimi izdelki.

Kjer se pogajata dva, rad pride zraven še tretji.

Tako bodo z integracijo obnovili tudi kooperacijsko pogodbo z zemunsko tovarno Ikarus. Tovarna v Zemunu, ki ima orodja za kopalne kadi, bo še naprej v svojih stiskalnicah stiskala pločevino, ki jo bodo obdelali v obratu emajlirnice v Kruševcu. Kooperacijsko pogodbo so sklenili za daljšo dobo. Tovarna v Zemunu ima odvečne kapacitete, zato je poslovno zelo zainteresirana, da svoje stiskalnice zaposli.

Vsi trije delavski sveti so načrt že potrdili. Albin Lesjak, član upravnega odbora celjske tovarne EMO, meni:

»Interes vseh treh tovarn, ki so bile udeležene v trimesečnih razgovorih, se je pokrival. Vsi bomo imeli z izvedbo načrta samo koristi. Med pogajanjmi ni bilo nobenih posebnih točk, kjer ne bi našli soglasja. To je ekonomsko združevanje v pravi pomenu.«

Ob celjskem trikotniku je na koncu potrebno še zapisati, da industrija le najde rešitve, če seveda vidi svoje koristi.

ZDRAVKO TOMAŽEJ

ZDRAVKO TOMAŽEJ

JE BILO VAŠE STROKOVNO IZPOLNJEVANJE PRI NAS USPEŠNO? KATERE IZKUŠNJE BI ŽELELI POSREDOVATI V VAŠEM KOLEKTIVU?

Gojko Graovac

PAPIRNICAR
KOLIČEVO

Ko smo zaključevali teoretični del šolanja v zveznem šolskem centru papirniške industrije v Banja Luki, sem sam izrazil željo, da bi prakso in diplomu opravil v Količevem. Da bi bilo tako najbolje, so me prepričali kolegi, ki so bili že pred menoj na praksi v tej papirnici. Ni mi žal, da sem se tako odločil, čeprav bi lahko izbral drugače in ne bi bil kar za šest mesecev odrezan od družine. Povedati moram, da sem se že v teh 4 mesecih veliko naučil, v preostalih dveh pa bom gotovo tudi še kaj pridobil. Nimam namreč občutka, da bi v Papirnici v Količevem karkoli pred menoj skrivali. Karkoli poprašam, mi natančno in brez ovinkov pojasnijo. Praksa je zame morda lažja pot kot za kolega iz moje tovarne, ker sem prej že 8 let delal kot papirničar in imam več prakse, kolega pa je začel s šolo in zdaj prvo resnično srečanje s prakso šele tukaj doživlja. Znanje mi bo zelo koristilo, kajti naša tovarna -- Fabrika lepenke i kartona u izgradnji, Umka -- nima kadrov, ki bi poznali proizvodnjo kartona.

Se nekaj me je nudse prijetno presenetilo. To je odnos med ljudmi v proizvodnji, med delavci in nadrejenimi. Vsi vedo, kakšna je dolžnost slehernega posameznika in demokracije ne izkoriščajo za to, da bi iskali osebne privilegije, pač pa zato, da bi bolje delali, da bi se o vsem lepo pogovorili. Bil sem na praksi v več podjetjih; nikjer in tudi v domačem podjetju nisem doživel, da bi bile te zadeve tako lepo urejene.

TAM
MARIBOR

Albert Myambo

Mladi Rodezijec je pravzaprav že »star Slovenec«. Štiri leta je pri nas in v tem času se je dobro naučil slovensko. Opravil je dva letnika višje tehnične šole in vmes delal v Tovarni avtomobilov v mehanični delavnici in v montaži. Vse mogoče je že doživel med nami. S prvo zimo in s prvim snegom se je srečal na Pohorju. S sanmi se je zapeljal po hribu med otroke in obsuli so ga s snežnimi kepami ter vpili: »Combe, Combe!« Branil se je: »Saj jaz nisem Combe, jaz sem Albert!« Tako so popustili. -- Tako pripoveduje v smehu droben doživljaj na snegu in o njem bo pripovedoval tudi ko se vrne v svojo vročo domovino. Pripovedoval pa bo tudi o tem, česa se je pri nas naučil.

Vse, kar bom znal v bodočem poklicu, se bom naučil v Jugoslaviji. Postal bom obratni inženir in pridobil znanje bom prenesel v eno naših tovarn. Delal sem med vašimi delavci. Prični so, veliko delajo. Tudi to bom povedal doma. Pa ne samo to. Rad bi, da bi tudi pri nas delali na normo, tako kot sem to videl v TAM, da bi več in boljše proizvajali. Pri nas je namreč v veljavni delovni čas od osme do štirinajste ure. Pri tem pa je še veliko brezposelnih.

Suljo Zejnel

PLETENINA
LJUBLJANA

V ljubljanski Pletenini sem že mesec dni na praksi in bom čez tri dni odpotoval domov v Strugo, kjer sem zaposlen v Stružanki. V Stružanki se nam je podoben stroj, kot jih imajo v Pletenini, ustavil zavoljo okvar. In zdaj sem tu, da spoznam vse njegove »skrivnosti«. Dodobra pa se nisem spoznal samo s strojem, marveč sem pridobil še marsikatero drugo izkušnjo, ki jo bom posredoval našim tovarnim. Veste, naša tovarna je še mlada, obratuje komaj šest let in nas je le pet tehnikov, pa samo enega inženirja imamo. Zato je vsaka izkušnja, badisi s področja organizacije dela ali tehnologije, ki si jo pridobimo drugje, izredno dobrodošla. In kakšne izkušnje želim najprej posredovati? Morda najprej nekaj novih vzorcev za okrogle in snukovne stroje. Mojster, pri katerem sem na praksi, mi je za vsak vzorec pokazal, kako se ga izoblikuje. Ali pa: pri nas nitke, ki se utrgajo na strojih, še zmeraj vežemo, tu v Pletenini jih kar zasušemo in postopek je mnogo hitrejši. In kar me je najbolj presenetilo v Pletenini, na strojih, ki jih upravljajo v naši tovarni moški, delajo že ns'ke. Zenske so seveda bolj spretna za pletilne stroje in zakaj jih ne bi tudi v naši tovarni za to usposobili. Pa tudi več reda se bomo morali naučiti. To so moje izkušnje, seveda na kratko povedane.

EMO
CELJE

Momčilo Uzumović

Že skoraj mesec dni je v Celju na strokovnem izpolnjevanju v tovarni EMO. Kar je še treba vedeti o njem, je tole: je delavec v tovarni Metalec v Gornjem Milanovcu. Po poreklu je slovenskih in srbskih staršev. Pred prihodom v Celje pa je med domačini slišal, da so Slovenci zaprti in da neradi pokazujejo, kar vedo. V Celju pa se je lahko prepričal, koliko je resnice v tem.

»Precej drugače je, kot sem si zamišljal. Naša tovarna je majhna. Tukaj sem videl, kako se pravilno dela. Marsikaj bi lahko posnemali. Težko pa je reči, kaj bom lahko spremenil. Težava je v tem, ker mi ni padla v oči samo ena stvar, ki mi je v Celju bolj všeč kot pri nas v Milanovcu. Tukaj se usposabljam predvsem kot strokovnjak za nanašanje emajla. Preseneča me dobra organizacija dela in vester odnos do dela.

Ko se vrnem v Milanovac, bom prepričal ljudi, ki mislijo, da v Sloveniji skrivajo svoje dosežke in znanje, da to ni res. V tovarni so mi omogočili vse, kar sem le zahteval.«

Čedomir Marković

SATURNUS
LJUBLJANA

S kolegom Svetom Dodičem, ki je hkrati z menoj prišel na kratko prakso v to tovarno, sva naravnost navdušena nad tem, kako lepo so naju sprejeli, kako ustrezljivi so in kako si prizadevajo, da bi nama čimveč pokazali. Prišla pa sva zato, da bi pridobila nekaj več izkušenj pa tudi teoretičnega znanja v zvezi s tehniko zapiranja steklene in kovinske ambalaže. Kmetijsko industrijski kombinat Delišeš iz Vladičinoga Hana, kjer sva zaposlena, vključuje namreč tudi obrat za proizvodnjo konzervirane sadja in povrtnin. Kratka praksa v tako veliki tovarni, kot je Saturnus, nama bo veliko pomagala, da bi lažje in boljše opravljala svoje delo: skrbiva namreč za uravnavanje pravega teka strojev za zapiranje konzervnih škatel. Veste, kako je: včasih človeku nekaj nagaja in si ne zna pomagati. Če pa ti že proizvajalec kovinske ambalaže pojasni, kako je rešil podobne probleme, je zadeva lažja. In še nekaj, kar nama je že od prvega dne postalo očitno in bova zdaj poskusila prenesti tudi v najin kolektiv: to je delovna disciplina. Tukaj ne poznajo pojma »labavo« in tudi v tem so še veliko pred nami.

UPRAVLJAVEC STE, KAJ MENITE, DA BI KAZALO IZBOLJŠATI V VAŠEM DELOVNEM OKOLJU?

Dr. Lavo Morela

BOJARSNIČKA
NOVO MESTO

Predvsem ne razumem naslednjega: zakaj, kadar izpopolnjujemo organizacijo zdravstvene službe, nekatere novosti najprej uvedemo in šele potem o njih seznanimo kolektive zdravstvenih ustanov. Tako je bilo tudi pri nas v novomeški bolnišnici. S prvim januarjem letos smo začeli delati »po novih predpisih«, nas pa so z njimi podrobno seznanili na seminarju šele v začetku aprila. Ali ne bi bilo bolje, če bi se na reorganizacijo naše službe že prej pripravili?

Moram pa reči, da sem od reorganizacije zdravstvene službe več pričakoval, zlasti kar zadeva zmanjšanja administracije v zdravstvu. Ne trdim, da ta ni potrebna, toda nikakor ne v takšnem obsegu, kot je pri nas. Na kirurgiji izgubimo približno polovico časa z izpolnjevanjem najrazličnejših obrazcev, namesto da bi se še bolj posvetili strokovnemu delu. Zraven se dogaja še to, da mnogokrat vpisujemo v statistične liste popolnoma enake podatke, kot jih je o pacientu zapisal že zdravnik ob pregledu pri sprejemu v bolnišnico. Zaradi tega menim, tako smo se pogovarjali med kolegi, da bi zdravniki izgubili mnogo manj časa z administracijo, če ne bi dvakrat pisali enakih podatkov o pacientih in če bi uporabljali diktafone. Kajti mnogo manj se zamudiš, če podatke o pacientu narekuješ v diktafon in jih potem administratorja prepíše, kot če to pišeš sam. Toda kaj, ko za diktafon nimamo denarja...

ZVE
POSTOJNA

Alojz Kobal

V zadnjem času je na železnici vse preveč nesreč. Menim, da so za te nesreče precej krive slabe proge, zastarela vлека, vagoni. Pa tudi signalno varnostne naprave so na seznamu teh krivcev. O tem smo lahko že veliko brali. Toda priznati moram, da gre del krivde tudi na račun nediscipline nas železničarjev samih, ker dostikrat ne spoštujemo predpisov. Seveda pa je treba precejšen del krivde za nesreče na železnici iskati tudi v odgovornosti posameznih vodilnih uslužbencev. Res je namreč, da so za nesreče v Sadinih pri Splitu krivci ugotovljeni in tudi kaznovani. Ne morem pa se strinjati, da niso bili kaznovani tisti, ki so dovolili, da se promet odvija na križišču, ki ima 20 promil padea, kar je povsem v nasprotju s tehničnimi predpisi.

Na odgovornost bi morali poklecati tudi take organizatorje dela, ki ne poskrbijo, da bi železničarji, zaposleni v operativni službi, lahko dovolj počivali. Železničarji so čisto pretrudeni od nagnjenega dela, ki je, mimogrede povedano, slabo plačano. In tudi v tem so vzroki za pogoste nesreče na železnici!

OBČINSKA SKUPNINA
VIČ - RUDNIK

Irena Adamle

Mislím, da je za naše delo še vedno značilna nenačrtovitost. Zadnja leta si sicer precej prizadevamo, da bi postavili na noge rekreacijski center na Rakitni. Spriču velikega števila vikendov in interesa ljudi za Rakitno smo najprej poskrbeli za dve smučarski vlečnici za zimsko rekreacijo. Potlej smo napravili umetno jezero in sedaj že razpravljamo o različnih variantah novega hotela, ki naj bi stal nekje ob jezeru. Ob vseh teh prizadevanjih pa puščamo vnaem vprašanje dostopa na Rakitno. Znano je namreč, da je dosežanje cestna povezava z Ljubljano skorajda nemogoča. Prepričana sem, da je v tem tudi vzrok, da Rakitna ne more zaživeti tako, kot si želimo.

Če bi imela kaj več besede, bi med drugim poskrbela za sprostitev zakona o privatnem gostinstvu. Sedanji predpisi namreč močno ovirajo razvoj te dejavnosti, saj dopuščajo, da sme imeti zasebnik le tri zaposlene, ki predstavljajo tujo delovno silo. Torej, zasebne gostilne dejansko ne morejo doseči višje kvalitete in potrebi v drugih uslugah. To vsekakor ni prav, saj je znano, da ima družba veliko več koristi od zasebnih gostinskih obratov — pa čeprav imajo močno zvezane roke — kot pa od družbenega sektorja, kjer človek nikoli ne ve, pri čem je in kakšen bo poslovni učinek.

IZV. BORIS KEDRJC
MARIBOR

Jože Lešnik

»Strojni ključavničar sem v vzdrževanju. Če ne delam dobro in točno, stroj ne steče, ko ga požene. Vendar imamo večne težave s pripravo dela. Pogosto so risbe pomanjkljive in tako moramo včasih delati sestavni del po večkrat. Tudi tisti, ki pregledujejo risbe, pogosto spregledajo take napake. Na tak način gre po zlu čas, material in zaslugek in najbolj narobe je to, da smo v takšnih primerih prikrajšani mi in ne tisti, ki so narobe zrisali.«

— Kot strojni ključavničar v vzdrževalnem obratu imate možnost tudi kakšno delovno napravo izboljšati ali poenostaviti njevo delovanje. Ste že kaj takšnega napravili?

»Že. Na zračnem kompresorju sem izdelal nove ventile. Prejšnji usnjeni so se večkrat pokvarili in tako je kompresor 14 dni v letu počival. Kakšno odškodnino sem dobil za to izboljšavo? Pred dvema letoma 6 tisočakov. Za vse druge izboljšave, ki jih opravi med rednim delom, pa pravijo, da je to poklicna dolžnost. Seveda z njimi samo delno soglašam. Kljub temu pa je razveseljivo, da smo začeli v tovarni vsi bolj razmišljati o tem, kaj bi se dalo še izboljšati in izpopolniti. Naše društvo izumiteljev pa si prizadeva, da bi za takšno delo dobivali spodbudno odškodnino.«

OBČINSKO SODIŠČE
HRANJE

Zdenko Pavlin

Naše sodišče je prvo v Sloveniji uvedlo nagrajevanje po storilnosti. Sistem izpopolnjujemo že od leta 1962. Za sodnike imamo posebno merila. Ne gledamo samo na obseg dela, ampak upoštevamo tudi kvaliteto, težino in rok. V našem načinu nagrajevanja gre bolj za ocenjevanje dela, kot pa za norme. Razen sodnikov so na učinek dela vezani tudi drugi uslužbeni sodišča. Tako sodniki nimajo več strojev, ampak jih naročajo po potrebi. Pri administrativnem delu pa je naš sistem nagrajevanja bolj podoben normiranju. Vsako delovno mesto smo najprej »fotografirali«, kot se reče. Na osnovi fotografskega posnetka raznih opravil smo postavili norme.

Noben način nagrajevanja pa ne more biti dober, če je preveč odvisen od zunanjih čimteljev. Sredstva, ki jih dobi sodišče za delo, so odmerjena z občinskimi proračunom. Sredstev nam občina ne dodeljuje po programu dela, ampak po razpoložljivih sredstvih. Tako imajo sodniki na nekaterih manjših sodiščih, ki imajo manj dela, večje dohodke. Ob tem dejstvu pa tudi dober sistem nagrajevanja zataji. Enako delo namreč ni povsod enako nagrajeno.

Majhni smo, vendar pomembni

Ljubljana ima edinstven laboratorij v državi. Ukvarja se s fluorokemijo, mlado, perspektivno znanostjo, saj se fluor močno uporablja v nuklearni tehnologiji za sintezo raketnih goriv, za kakovostne umetne mase, ki prihajajo v poštev tudi pri moderni industrijski opremljenosti in v tehniki, ter za pridobivanje kar najbolj čistih kovin.

Odsek za fluorokemijo obstaja pri Nuklearnem inštitutu Jožef Stefan od 1953. leta. Njegov predstojnik dr. Jože Slivnik, ki od ustanovitve dalje raziskuje fluor, hrani dokaze, da je številčno skromni kolektiv opravil doslej delo, s katerim je opozoril svetovne znanstvene kroge nase in si pridobil svetovni sloves.

Naj navedemo citat iz uvoda v zajeto ameriško znanstveno publikacijo o spajanju žlahtnih plinov, kjer se desetkrat predstavijo jugoslovanski raziskovalci, med njimi tudi dr. Slivnik:

»Jugoslovanski raziskovalni inštituti so začeli naglo množično raziskovati kemijo žlahtnih plinov. Njihov prispevek k novemu področju znanja, k tej knjigi in h konferenci se lahko meri s prispevkom kateregakoli ameriškega nacionalnega laboratorija, ki ima skupino fluorokemije.«

Dr. Slivnik je dodal:

»Mi se prvenstveno ukvarjamo z uranskimi raziskavami, za katere potrebujemo elementarni fluor. Po dolgoletnem delu nam je uspelo osvojiti čiščenje in shranjevanje »tekočinjenega fluora v jeklenke. No, in s to aparaturo smo poskusili spojiti ksenon in fluor, potem ko so Američani objavili senzacionalno vest, da je moč spajati žlahtne pline z elementom fluorom. Iz objavljenih podatkov je bilo razvidno samo, da so ju spojili pri 400 stopinjah Celzija. Dobili so ksenonov tetrafluorid. Mi smo sintezo izvedli pod pritiskom 4 atmosfer. Kasneje smo poskus ponovili pod pritiskom 200 atmosfer in pri 700 stopinjah Celzija. Sami smo izdelali posebne posode. Nekajkrat nam je razneslo steklene dele, po 24 dneh nenehne dežuranja smo dobili še nepoznani ksenonov heksafluorid in videli, da bi bilo moč proizvajati celo ksenonov oktafluorid. 15. decembra 1962 smo svoje raziskovalne rezultate objavili, 5. januarja naslednjega leta pa je ameriški znanstveni list objavil podobne ugotovitve tamkajšnjih znanstvenikov. Razumljivo, da so Američani postali pozorni na nas. Kmalu zatem smo bili povabljeni na konferenco o spajanju žlahtnih plinov, predvideno v aprilu. Američanom pa smo poslali samo znanstveni prispevek, ker za potovanje nismo imeli denarja.«

»Ste organizatorjem konference odkrito povedali, zakaj vas ne bo?«

»Američani takšne materialne težave razumejo, tudi pri njih je včasih stiska za denar. Referat je prebral vodilni kemik v nacionalnem laboratoriju, ki je vodil konferenco, Herbert Hyman in nam s tem izkazal priznanje.«

»Ste morda pri znanstvenih raziskavah povezani s tujimi strokovnjaki?«

»Zadnje čase sodelujemo z Američani pri študiju redukcije uranovega heksafluorida. To je problem, ki je v nuklearni tehnologiji še vedno nerešen. Naš strokovnjak dr. Frlec je že doberga pol leta v Ameriki. Pravkar smo dobili pismo od profesorja Hymana, ki je vodil raziskave v zvezi s spajanjem

»Letos pride k nam profesor Glemser iz Göttingena, ki je na III. mednarodnem simpoziju za fluorokemijo obravnaval enotne metode za sintezo heksafluoridov pod pritiskom. Z zelo slično temo smo prišli tudi mi na ta simpozij, zato menimo, da bo znanstvena koprodukcija s tem profesorjem uspešna.«

»Ste morda že s čim praktično pomagali našemu gospodarstvu?«

»Temeljno znanstveno raziskovanje obrodilo več let sadove. Lani smo prevzeli aplikativno nalogo za gospodarstvo: izločanje urana, ki nam je ne bi uspelo opraviti v štirih mesecih, če ne bi kemije urana že doobira spoznali med trinajstletnim raziskovanjem in se medtem naučili organizirati raziskovanje. Narocnikom smo dali vsa ustrezna navodila za ekonomično proizvodnjo urana.«

Nad materialno stimulacijo se fluorokemiki iz Ljubljane ne pritožujejo, ker menijo, da je možnost za strokovno izpopolnjevanje, ki jo nudi inštitut, več vredna kot dober zaslužek. Ne moti jih, na primer, da mnogi kemiki v industriji zaslužijo več kot dvesto tisoč dinarjev na mesec, predstojnik oddelka za fluorokemijo pa prejema po 144.000 din, dr. Šmalc 105.000 din, dr. Frlec 122.000 din in da za nadurno delo, kolikor je potrebno, ne dobe ničesar.

Pač pa jih boli drug materialni problem.

»Ne morem se sprizniti s tem,« mi je dejal dr. Slivnik, »da porabimo četrtno leta, preden spravimo skupaj denar za raziskave. Kakor na sejni se počutim, ko se v Beogradu ali Ljubljani pogajamo o višini prispevka. Resni smo in resno sestavljamo predračune. Pri izdatkih se skrajno omejujemo.«

M. K.

Peči zdaj vzdržijo dlje

V vseh železarnah po svetu si prizadevajo, da bi čimbolj skrajšali proizvodne čase, da bi tudi po tej poti povečali zmogljivosti svojih peči. Pri Siemens-Martinovih pečeh se zvečine odločajo za uporabo metalurškega kisika, s čimer res hitreje pridobivajo jeklo, toda s tem »proizvajajo« tudi nove težave. Zavoljo pospešenega obratovanja namreč upada ognja vzdržnost obokov SM peči. Temu ne odpomore niti uporaba najboljših vrst opeke.

Franc Gorjanc, metalurški in strojni tehnik, obratovodja jeklarne v Železnari Store, in Zdravko Logar, metalurški tehnik, asistent obratovodje jeklarne, pa sta razrešila ta problem!

Kako jima je to uspelo?

Nekaj podrobnosti o tem je povedal Franc Gorjanc: »Pokazalo se je, da tudi uporaba najboljših vrst opeke ne pomaga. Razen tega Magnohrom iz Kraljeva dobavlja vedno slabšo opeko. Mendá nima pravih surovin. Ostala je same ena pot: da oboke SM peči konstrukcijsko drugače rešimo. Zadevo smo uredili tako, da oboke po potrebi lahko »popuščamo«, kajti vpenjanje jih med posebne vzmeti. To je vse!«

Prav na kratko povedano, to res pomeni skoraj vse, kar sta po osemnajstmesečnem delu dosegla Franc Gorjanc in Zdravko Logar. Manjkajo le nekatere podrobnosti o tem, kako sta tudi ob nedeljah in v prostem času ostajala pri delu, merila najrazličnejše pritiske, ki nastajajo v pečeh, računala, zapisovala rezultate poskusov... Res pa je, da jima je — kakor marsikdaj v življenju — pomagalo tudi naključje. Nekeč so namreč »popustili« obok peči, da bi videli, kaj se bo zgodilo. Ugotovili so, da po naslednji šarži ni bilo toliko obrabljen, kakor bi bil, če bi ostal trdno vpet ves čas obratovanja.

Tako sta septembra leta 1964 začela s poskusi. Na razpolago ni bilo nobene literature. Šele pred nedavnim sta dobila v roke nekaj češke in poljske strokovne literature, v kateri sta našla tudi podatke, da je mogoče doseči optimalne obratovalne pogoje na podoben način, kakor sta že

sama poskusila v svojem podjetju. Drugače rečeno: samo z eksperimentiranjem se je bilo treba dokopati do teh »optimalnih pogojev«.

»To, kar smo naredili pri nas, zdaj poskušajo tudi v drugih naših železarnah,« je dejal tovariš Gorjanc. »Ne vem, do kakšnih rezultatov so prišli. Podatki o številju šarž na eno peč v času med dvema remontoma kažejo, da smo pri nas še najdlje prišli. Preden smo začeli s poskusi, smo dosegli povprečno po 350 šarž. Zdaj jih dosegamo povprečno 465 ali malone za eno tretjino več kot prej. Podatki, ki sva jih z asistentom zapisovala v beležnico, pomenijo dragoceno oporo pri delu. Mislim, da bomo čez čas prišli na povprečno 500 šarž. Preko te meje pa najbrž ne bo šlo. Izračuni so pokazali, da smo zavoljo drugačne konstrukcijske rešitve obokov peči doslej prihranili 63 milijonov starih dinarjev, kar so še pač časi od remonta do remonta podaljšali. Vsak remont namreč velja kakih 90 milijonov dinarjev; razen tega pa za tisti čas sploh izpade proizvodnja.«

Se bi se pogovarjali s tovarišem Gorjancem in gotovo tudi s tovarišem Logarjem, če ne bi bil bolan tistega dne, ko sem bil v Storač. Kakor nalašč pa tudi obratovodja Gorjanc ni imel kaj pridati časa. Ko sem prišel v njegovo pisarno, je pravkar pregledoval debelo mapo, polno različnih dokumentov. »Na komisiji za tehnične izboljšave bom danes zagovarjal najin predlog,« je povedal.

V kasnejšem razgovoru z inženirjem Alojzjem Šturbejem, predsednikom te komisije, pa sem izvedel, da bodo za zdaj — kot akontacijo — predlagali upravnemu odboru Železarne Store, naj oba avtorja tega racionalizatorskega predloga nagradi skupaj s 600.000 starih dinarji nagrade. Dokončna odškodnina pa bo izračunana na osnovi triletnega prihranka po določilih pravilnika o nagrajevanju tehničnih izboljšav, ki sga sprejeli pred kratkim.

M. GOVEKAR

— Jaz pa pravim, če smo takrat vzdržali, ko nismo imeli nič, bomo tudi zdaj, ko imajo nekateri že po dva vikenda, dve hiši, dva avtomobila...

Konjiček, ki ni samo konjiček

Antonu Ježu, galvanotehničnemu mojstru v Iskri — tovarni za elektroniko in avtomatiko Pržanj — ondan ni manjkalo besed, ko sem se z njim pogovarjal. Spoznal sem, da je to človek, ki ni zadovoljen samo s tem, da svoje delo v tovarni vestno opravlja. Njegov konjiček je nenehno tuhtanje, iskanje izboljšav v tehnologiji pri površinski zaščiti kovin.

»Eden največjih problemov je bilo v naši tovarni kemično poliranje kovin, medenine in aluminija,« pravi Anton Jež. »Se pred nedavnim je bilo v mehaniški polirnici zaposlenih osemnajst delavcev. Vendar pa mi je po dolgem času uspelo izdelati takšne postopke poliranja, da je bilo nekega dne v mehaniški polirnici enaenkrat kar 15 delavcev preveč. Seveda smo te delavce zaposlili na drugih delovnih mestih v tovarni...«

Tehnika je zamenjala fizično delo. V tovarni v Pržanju so imeli celo primere, da je delavec v osmih urah spoliral le 34 izdelkov, medtem ko jih je kasneje, po Ježevem kemičnem postopku v osmih urah spoliral kar 5000. Vse te postopke pa je

proizvodnji in s tem je avtomatično odpadlo trizimensko delo. Zmogljivost proizvodnje se je povečala za trinajstkrat. Produktivnost se je povečala za petkrat. Prej so na primer 1000 enot zjedkali v 40 urah, zdaj jih zjedkajo v osmih. Potem je tu še prihranek na energiji, pa tudi kvaliteta je boljša, ker je manj izmečka.

»Pred kratkim sem predlagal tudi uporabo drugega preparata za elektrokemično čiščenje železnih predmetov. Zadnja leta smo za to uporabljali uvožen preparat, ki nas je letno veljal pet milijonov starih dinarjev. Kemikalija, ki sem jo predlagal za čiščenje, popolnoma ustreza uvoženemu preparatu. Razlika je le v tem, da »moja kemikalija« velja letno le približno 250.000 starih dinarjev. Samo letos bomo s tem postopkom prihranili blizu pet milijonov starih dinarjev...«

Jež obrača liste v zvezku. »Se tole zapišite,« mi je rekel.

»Predlagal sem tudi, naj bi

za topljenje masčob uporabljali drugo razmastilno sredstvo in ne sedanje. Pri zdajšnjem postopku smo imeli lani kar osemsto obolenih delavcev. Z novim razmastilnim postopkom pa bi letno lahko prihranili pet milijonov starih dinarjev. In kar je najpomembnejše, to novo razmastilno sredstvo ni škodljivo, kar pomeni, da bi nevarnost obolenj delavcev povsem odpadla...«

Se in še mi je Anton Jež razlagal, naševal, kazal. Potem pa je na vsem lepem pripomnil:

»Veste, inženirji Iskre mi vseh teh izboljšav in racionalizatorskih predlogov nočejo priznati. Morda zavoljo tega ne, ker sem samo mojster. Toda kljub nerazumevanju inženirjev, ki v Iskri ocenjujejo racionalizacijske in novosti, ne bom odnehal.«

Samo letos bodo v tovarni v Pržanju na račun Ježevih racionalizacijskih prihranil: »Prihranilo 20 milijonov starih dinarjev,« mi je rekel.

In kaj bo Anton Jež dobil za vse to? MILAN ŽIVKOVIC

Sreča ni prišla sama

Če bi svet izumil stroj za pomlajevanje, bi se Sredičev Lojze pustil precej pomladiti, da bi se lahko vrnil v IBI. S srcem je še vedno tam, čeprav je že osem let v pokoju.

»Mi smo garali, mladina pa uživa,« mi je rekel. »Bog bogova je zdaj v tovarni. Moj naslednik, vodja pomožnih obratov, zasluži za tri moje pokojnine. Prekleta smola, da sem se tako zgodaj rodil...«

Sredičevi imajo kar prijazen dom. Nikjer ni videti, da gospodinja in hči samo za nameček gospodinjita. Sredič pa ni nič kaj zadovoljen. V mlajših letih si še mleka nisem zavrel, zdaj ga pa žena, ki še ni izpregla v IBI, postavi lepo za štedilnik, kadar sama dela v nočni izmeni. Nje-ša, ki je bil že pred vojno barvarški mojster in nato dolgo vodja pomožnih obratov! Globoko je padel, odkar je upokojen. Mojduš, če mu Urša in hči ne bili hvaležni, bi se jima uprl. »No, no, še nikoli se nam ni tako dobro godilo kot zdaj,« mu je oponesla Urša, ki je med mojim obiskom pripravljala kosilo, zraven pa priskuškvala. »Hišo si gradimo...«

»Drugači časi so bili takrat, je pa tudi to res, da bi bil ti večkrat popoldne doma, če ne bi bilo v tovarni pijače. Urzah' ste morali najti, da ste slavili. Kadar si rekel, da boste kotel čistili, sem vedela, da te do pozne noči ne bo domov.«

Sredič je ženo poslušal samo z enim ušesom. Čemu bi se bodel zaradi stvari, ki so že davno mimo. Sploh je pa želel samo to povedati, da so nekaj veliko več delali, zaleglo je pa manj... Vendar je nekam zviška ošvrknil ženo:

»Zlate medalje menda nisem dobil kar tako, za lep obraz. Tebi je niso dali.«

Toda Urša mu ni ostala dolžna:

»Ti imaš medaljo, jaz pa več denarja, odkar smo nakupili stroje. Ročno sem previla po dva valja na izmeno, zdaj jih deset do dvanajst. Brez udarniških ur.«

Sredič je pomežiknil. Njegova Urša ni od muh. Ej, ko bi bil še enkrat mlad...

Ludvik Gajster, sekretar podjetja, ki je v sedemnajstih letih menjal štiri stole, ni rekel, da jim gre »bog bogova«, ampak je bil konkretniji:

»V tekstilni industriji smo med najboljšimi.«

IBI je bil nekoč simbol revščine in nešposobnosti. Občinski madež, ki ga je kolektiv želel zbrisati s posojilom za modernizacijo, mnogi Kranjčani pa s preprosto likvidacijo. Trikrat je visel na nitki...

Ja, pa so ga zares lomili. Do 1955. leta niso podrli ograje med nekdanjima zasebnima tovarnama, ki so ju po vojni združili v IBI. Zadolžili so se s temi, da so Prahovo tovarno preimenovali v obrat Soča, Božičevo pa v obrat Zila. Vsak je obdržal svojo pripravljalnico, tkalnico in barvarno. Delavcev niso pripravili, da bi šli na primer iz Zile v slabše opremljeno Sočo čez cesto... Proizvodnja je bila branjevska. Vsega po malem za vse. Pločevinastega tovarniškega dimnika niso popravili, dokler se ni sam podrl. Delavski svet je ravno takrat razpravljal o delitvi dobička. Ob porušenem dimniku je izglasoval sklep, da dobiček razdelijo delavcem.

V Gajstrovem spomnu je za cele košarice takšnihle cvetk.

Potrpežljivo sem čakala, da je razgrnil svoje reve, potem sem poskušala izkoristiti obisk v svoje namene. Če je prišel pred vojno v tovarno, jo mora poznati kot svoj žep. Zakaj je zdaj »bog bogova« in zakaj prej ni bilo.

»Delavci se lahko pretegnejo, če pa vodstvo ne velja, ni nič. Vse popoldneve sem prebil v tovarni, ali ne, Urša? Zastoj sem delal, zdaj mi dajo 500 dinarjev na uro, če pridem pomagat, haska pa ni bilo, dokler ni prišel sedanji direktor. Takšnega ne bodo več imeli v IBI, kot je Oman. Vse je na glavo postavil. Sledu ni več o stari tovarni. Novi tkalski avtomati, predelani in novi prostori... Z besedami se ne da opisati, videti bi morali, kakor jaz. Mojduš, zakaj se nisem vsaj deset let kasneje rodil? Samo pitčjeje mleka jim manjka.«

Kaj je letni oddih ali, kakor pravijo, rekreacija, Sredič ne ve. Nekoč ga je hotel izkoristiti. Prvi dan je vzel košo in odšel na vrt, čez pol ure pa so že pritekli iz tovarne ponj in njegovega dopusta je bilo konec. Enkrat samkrat so mu ga plačali, drugače je pa kar udarniško delal. Koliko nedeljskih popoldnevoj je v Bobovku udarniško delal opeko za zadrugi dom pa preurejal Delavski dom v Kranju...

Najbrž se je Urši zdelo, da se mož preveč hvali.

»Nikar tako na debelo...«

»Delavke vprašajte! Uvedli smo 42-urni delovni teden, povprečje osebnih dohodkov pa se je dvignilo z lanskih 76.000 na 80.000 dinarjev.«

»Anekdoti o segedinskem go-lažu poznate?«

»Pojdite med delavke.«

Najino besedno sabljanje se je končalo ob zgovornih gospodarskih kazalcih: 95% izkoriščenosti stroji, vrednost proizvodnje na zaposlenega: 10 milijonov dinarjev (Tekstilindus 6 milijonov), izvoz: 1.200 dolarja na zaposlenega — brez zgubel, delež dohodka: 63% za zaslužke in 37% za sklade.

Če bi nosila klobuk, bi se odkrila. Najverneje potrdilo, da Združenje bombažne industrije v Ljubljani in drugi gospodarski strokovnjaki ne priporočajo v tri dni ozke specializacije. Svet sicer hrani zadevne dokaze, toda mi smo vedno nekaj posebnega. Odkrivamo odkrito Ameriko...

»Se niste ustrašili trga? Druge tovarne se bojijo, da bi jih zadušil nepričakovani zastoj v prodaji?«

»Za gradelj in lahke dekorativne tkanine smo se odločili, potem ko smo se prepričali, da ni hujske konkurence. Že skrajja pa smo predvideli izvoz. Tretjino proizvodnje za tujino.«

»Kdaj ste pa postali tako pametni?«

Sekretar se je široko zasmel.

»Sedanji direktor je zelo sposoben. Štorija je predolga, da bi jo zapisali. Od 1955. leta že pre-urejamo in moderniziramo tovarno. Najprej je dal seveda podreti ograjo med obratoma in zapreti cesto med njima. Teža leta smo dobili novo kotlovnico, eno samo. Potem smo navadne stroje predelali v revolverse, ožili asortiment, kupili majhne avtomate, 1962. leta prve velike, podirali, gradili...«

Leta trdega dela in trdih preizkušenj. Leta 1960 je Iskra povečala osebne dohodke, za njo Tekstilindus, IBI pa ne. Lokalni časnik je objavil na prvi strani naslov o upravičenih zahtevah njihovih delavcev, da se v prejemkih približajo drugim tovarnam... Slo je menda za 4000 dinarjev razlike. Zdal njihove delavke zaslužijo po 20.000 dinarjev več. Veliko so jih takrat izgubili, letos silijo nazaj, prosijo, celo jočejo.

»Zdal urejamo tekoči trak. Vsa proizvodnja bo sinhronizirana, skladišč polizdelkov ne bomo več potrebovali...«

»In notranji transport se bo poenotil,« sem ga dopolnila. »Za tako idealno obliko dela bi morali urediti še preskrbo s surovinami in pomožnim materialom. Trd oreh. Sami ga ne boste mogli zdobiti. Zelela bi pa še zvedeti, kako vam je ob tako izkoriščenih strojih uspelo skrajšati delovni teden?«

Nenadoma sva bila sredi živahne debate, kako spremenjeni predpisi včasih notranje urejena podjetja bolj prizadenejo kot z-ostala.

»Dve leti smo se pripravljali. V Iskri so ugotovili, da z delovno disciplino lahko za 20% povečajo proizvodnjo, v Savi so našli rezervo v strojih. Ob menjavi delavcev so stali pol ure. Mi takšnih rezerv nismo imeli, ker smo jih že izkoristili. Stroj je poženemo ob ponedeljskih zjutraj, ustavimo pa ob nedeljah zjutraj, prisiljeni smo bili pospešiti avtomatizacijo in modernizacijo.«

»Se to mi povejte, koliko zdaj pomenite v občini?«

»Pri delavcih veliko, pri nekaterih smo pa večno nepriljubljeni. Zanje čase zato, ker brez besed demantiramo njihovo dokazovanje, da jih je gospodarska reforma preveč prizadela.«

Vera je zrasla v IBI. S štirinajstimi leti so jo sprejeli, zdaj jih ima pa osemindvajset — toliko, da jih še lahko izdam.

»Za nobeno ceno ne bi šla drugam. Mož me sili v Iskro, da ne bi delala v treh izmenah. Otoka imava, moja mama ima sladkorno, jaz pa sem tukaj kakor doma. Se moža bi najraje pritegnila sem. Skupaj bi delala in več bi zaslužila. Urejevalec je, pomočnik mojstra, v zaslužku pa ga jaz nesem, čeprav sem delavka. Na avtomatih tkem.«

Zadnjič so ji pri frizerju ženske rekly, da ji zavidajo, ker dela pri IBI. Dobro se ji je zdelo, včasih pa so opravljale njihovo tovarno...

»Za 29. november sem dobila več kot 30.000 din povrh plače, za novo leto so nam dali za celo plačo dobička, za 1. maj dobimo pa 33% več.« se je hvallala Vera, čeprav je podrobnosti nisem spraševala. »V garderobi so ženske včasih nergale zaradi

zaslužkov, če zdaj še kako trdo rečejo, ineri na slabo prejo. Za 8. marec smo bile prvič proste, to je bilo veselje. Ob nedeljah in praznikih ne bomo več drgnile parketa in prale.«

Zivo srebro na barometru razpoloženja stoji visoko...

»Kaj si želite za 1. maj?«

»Da bi bili zdravi in mož dober.«

Če bi imela pri delu težave, bi najbrž primaknila še kako željo.

Selanova Marija je pred štirimi leti delala v Intexu. V IBI je dve leti. Tke na 18 avtomatih, če dobro »laufa«, ni preobremenjena. »Iz Intexa sem šla za nekaj časa v Ljubljano, naveličala sem se tkalnice in slabih strojev, tukaj pa spet rada delam, če je preja dobra.«

»Vam je še kaj drugega bolj všeč kot v Intexu?«

»Mojstri, Resnejši so. Mojster gre ponoči malicat, potem se pa vrne. V Intexu smo jih morale po kotih loviti, da so nam popravili stroje. Za hvaležnost so nas pa zmerjali, zakaj lazimo za njimi.«

»Kaj so pa počeli po kotih?«

»Spali so. Pa tudi drugače so bili neradni do žensk.«

»Ste z zaslužkom zadovoljni?«

»Z možem, ki dela v komercialni Litostroja, približno enako zasluživa. Zdal jaz malo manj, ker sem komaj prišla s poročniškega dopusta. Po štiri ure sem v tovarni.«

»Ostanete tukaj?«

Vprašanje je bilo odveč. Marija je odgovorila s smehom.

MARIOLA KOBAL

ODGOVORITE, PROSIM, NA VPRAŠANJE, KAJ JE VAŠA DELOVNA ORGANIZACIJA STORILA ZA BOLJŠI STANDARD PROIZVAJALCEV?

KARTONAZNA TOVARNA
LJUBLJANA

Lado Krošelj

Kakor drugi pravijo, imamo eno najboljše organiziranih obratnih in zobnih ambulanz v Ljubljani. Poskrbeli smo, da ljudje s pregledi izgubljajo čimmanj časa in da v vsakem trenutku dobijo potrebno zdravniško pomoč. Poskrbeli smo tudi za obrat družbene prehrane, kjer dobiva enolončnice približno 600 članov kolektiva, na kosilo pa je aboniranih kakih 200 delavk in delavcev. Topla malica pri nas velja le 40 starih dinarjev, kruh pa posebej 10 starih dinarjev za kos, medtem ko je treba za kosilo plačati 240 starih dinarjev. Razliko do polne lastne cene registra podjetje, kar predstavlja milijon starih dinarjev mesečno. Tople malice bomo v kratkem omogočili tudi kolektivni obrata na Ručeku.

Skupaj s Papirnico Količevb smo uredili počitniški dom v Fiesi, ki ima 68 ležišč. V našem domu na Veliki planini pa je prostor za 14 ljudi. Prav v teh dneh bo delavski svet razpravjal o regresih za dopust in nadomestilo za K-15. Ker je v razpravi več predlogov, ne bi govoril o številkah. Povedal pa bi, da se sindikat zavzema za to, da bi regres dobili samo člani kolektiva in da bi tisti, ki bodo letovali v »tujih« domovih, dobili večji regres. S tem bi radi dosegli, da bi čimveč naših ljudi odšlo na dopust.

Naše podjetje je doslej zgradilo tudi 98 stanovanj, čeprav smo hkrati zgradili tudi nove proizvodne prostore. V prihodnje bomo podpirali vse tiste, ki potrebujejo sofinancerja, da bi rešili stanovanjski problem. V zadnjih devetih mesecih je podjetje namenilo v ta namen 35 milijonov dinarjev.

53491
MARIJKA

Mirjana Čirič

V naši tovarni se resno ukvarjamo z izboljšanjem življenjske ravni delavcev šele zadnje dve leti. Prej smo namreč vsa prosta sredstva vlagali v obratna sredstva in v razširitev ter rekonstrukcijo tovarne. V zadnjih dveh letih pa smo le uredili obrat družbene prehrane z zmogljivostjo 300 obrokov na dan. Cena kosila v tem obratu je 250 starih dinarjev, cena malice pa le 120 starih dinarjev. Razumljivo te cene še zdaleč niso ekonomske in je podjetje zovoljo tega lani regresiralo obrat družbene prehrane z 2,5 milijona starih dinarjev.

Tudi stanovanjski problem smo začeli reševati sistematično. Že predlanskim smo kupili dva stanovanjska bloka z 11 stanovanji. Lani pa smo odkupili še 14 stanovanj, kar nas je vse skupaj veljalo več kot 90 milijonov starih dinarjev. Seveda smo s tem stanovanjski problem rešili le delno. Delavci, ki so še brez stanovanj, jih bodo dobili v naslednjih dveh letih, vsaj tako upamo, ko bomo spet namenili za stanovanja vsaj tolikšno vsoto denarja, kot smo jo porabili v minulih dveh letih. Povedala bi še, da smo letos vložili približno 17 milijonov starih dinarjev v počitniški dom v Portorožu, kamor bodo poslej hodili naši delavci na dopust.

53492
NOVO MESTO

Demir Osmani

V Novo mesto sem prišel na delo iz Prištine pred tremi leti. Tu so me lepo sprejeli. Stanujem v samskem domu, ki ga je splošno gradbeno podjetje zgradilo za sanice v zadnjem letu. Z menoj je približno še dvesto sodelavcev, ki so vsi prišli v Slovenijo iz vseh republik. Moram reči, da stanujemo v izredno lepih zračnih prostorih in za stanovanje plačamo mesečno le 4000 starih dinarjev, kar seveda ni drago. V samskem domu imamo urejene kopalnice s toplo in mrzlo vodo. Prijetno je iti domov po napornem delu počivat v lepo stanovanje. Prej, ko smo stanovali v slabših razmerah, točneje povedano v lesenih barakah, smo se po delu potikali po Novem mestu. Zdal smo rajše doma, saj imamo »v hiši« tudi klubski prostor.

A še nekaj bi rad povedal. V menzi, kjer se hranimo, je hrana izredno draga. Mesečno zanjo odštejemo 25.000 starih dinarjev. Toda za ta denar je hrane premalo.

53493
ZATEKO

Štefka Pevc

Vsako okusi skrb za družbeni standard po svoje. Zame in za mnoge moje sodelavke je največja pridobitev skrbno urejeno otroško varstvo. Za otroško varstvo je naše podjetje izdatno poskrbelo, čeprav vam ne bi mogla natanko povedati, koliko vrtcev je po drugih obratih v okolici.

V varstvu imam dva otoka. Spominjam se težav, ko nisem imela otrok komu prepustiti, ker vrtcev ni bilo. Ves čas me je na delu spremljala skrb, kaj počneta, ko me ni. Ali sta jedla, sta dovolj oblečena? Vseh teh skrbi zdaj ni. Skupaj se zjutraj odpravimo zdema, jaz na delo, otroka v vrtec, skupaj se vračamo domov.

Na upravi so tovarišico Pevčevo dopolnili z nekaterimi podatki. Povedali so, da imajo vrtec poleg Sempetra še na svojih obratih v Petrovcih, Vrbju, Zolneku in v Založah. Samo za vzdrževanje in opremo so namenili letos več kot 5 milijonov

53494
LJUBLJANA

Janez Puhar

Morda bom pripovedoval malo neurejeno, ampak držim se tistega matematičnega pravila, da ni važna pot, ampak rezultat! Torej takole je: člani kolektiva imajo na voljo tople malice, ki jih veljajo 100 starih dinarjev dnevno, 110 starih dinarjev pa k vsakemu obroku primakne podjetje. Kdor želi kosilo, ga tudi lahko dobi, stane pa 330 starih dinarjev. Delavec v tem primeru plača polno ceno. Sicer pa nam hrano pošiljajo iz kuhinje Študentskega naselja in smo z njo kar zadovoljni.

Poskrbeli smo tudi za zdravstveno preventivo. Dvakrat na teden prihaja zdravnik v tovarno na tako imenovane posvetovalne ure. Dnevno po eno uro pa je naš prednostni čas v vsakem zdravstvenem domu, tako da ljudem ni treba čakati na preglede.

Leta 1961 smo zgradili prvi stanovanjski blok s 6 stanovanji, potem pa smo jih kupili še trinajst. Od 75 milijonov dinarjev, kolikor smo naložili po zaključnem računu za minuto leto v sklad skupne porabe, smo dali 30 milijonov občini za financiranje šolstva, otroškega in zdravstvenega varstva. Ostanek je rezerviran za stanovanjsko gradnjo. Podjetje si prizadeva, da bi 240-članski kolektivni omogočilo tudi prijeten in cenen oddih. Počitniškega doma podjetje sicer nima, zato pa so članom kolektiva na razpolago šotori. Za letošnji dopust bo, po predlogu sindikalne podružnice, vsakdo dobil po 10.000 starih dinarjev regresa in 16 do 20.000 starih dinarjev nadomestila za K-15, za točni znesek se namreč še nismo odločili, svojci pa bodo dobili po 3000 starih dinarjev.

PRED ZASEDANJEM SKUPŠČINE REPUBLIŠKE SKUPNOSTI SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Stanovanja za upokojeence

● Prispevek, ki se ne bo več izgubljal v stanovanjskih skladih, bo upokojemcem dal možnost, da na večer življenja dobe pošteno streho nad glavo ● To pa ne odvezuje delovnih organizacij dolžnosti, da svojim delavcem priskrbijo stanovanja pred upokojitvijo

Po zakonu o odvajanju sredstev za stanovanjsko izgradnjo se od skupnega zneska izplačanih pokojnin izloči 4 % za gradnjo stanovanj in subvencioniranje povečanih stanarin upokojemcem. O uporabi sredstev, ki so namenjena za stanovanjsko gradnjo upokojemcem, odloča Skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja. Koliko sredstev pa se izloči za subvencioniranje povečanih stanarin, odločajo občinske skupščine. Občinske skupščine so se že odločile, koliko odstotkov bodo porabile za pokrivanje povečanih stanarin. Odsttki so različni, od najnižjih v občini Mozirje, do najvišjih v občini Piran, povprečje pa znaša 36 odstotkov.

Po finančnem načrtu sklada invalidsko-pokojninskega zavarovanja bo za leto 1966 zbranih s 4 % 28.543.000 novih dinarjev. Od tega bodo izločili za pokrivanje povečanih stanarin približno 10 milijonov, za gradnjo stanovanj upokojemcem pa bo ostalo približno 18 milijonov novih dinarjev.

Društvo upokojemcev SRS je predlagalo izvršilnemu odboru Skupščine republiške skupnosti socialnega zavarovanja, naj bi namenili sredstva, ki ostanejo za gradnjo stanovanj upokojemcem, prvenstveno za domove upokojemcev v večjih središčih, ki naj bodo urejeni tako, da bo določeno število upokojemcev imelo v domovih vso oskrbo, ostali pa le stanovanja. V manjših centrih naj bi dali prednost raznim adaptacijam in dozidavam v obstoječih objektih, ker bi bilo to najcenejše in za upokojeence najbolj ugodno. Razen tega je po mnenju Društva upokojemcev treba omogočiti tudi gradnjo stanovanj v družbeni lastnini, pri čemer naj se vnaprej določijo primerni pogoji za financiranje takih gradenj. Kjer je mogoče, naj se upokojemcem reši stanovanjski problem z adaptacijo obstoječega stanovanja. Ker pa je resolucija o stanovanjski reformi priporočila, da je treba s sredstvi za stanovanja vsaj v prvem letu rešiti predvsem stanovanjske probleme

za sredstva za gradnjo domov upokojemcev in stanovanj.

Predsedstvo Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije je zaprosilo Skupščino republiške skupnosti socialnega zavarovanja, naj bi mu dodelila tisti del sredstev, ki se zbere od izplačanih pokojnin borcev NOB, da bodo tako preko občinskih organizacij Zveze borcev reševali stanovanja za borce. V Sloveniji še okrog 1468 borcev-upokojemcev nima rešenega stanovanjskega vprašanja. Tolikšno število zlasti zaradi tega, ker se je zadnja leta upokojilo veliko borcev, med njimi največ takih, ki jim v delovnih organizacijah pred upokojitvijo niso dali stanovanj.

Predsedstva Združenj borcev občin Maribor-Center, Maribor-Tabor in Maribor-Tezno so poslala skupščini posebno vlogo, v kateri pravijo, da se ne strinjajo s predlogom predsedstva ZB NOV SRS, da bi se sredstva

zbirala pri Glavnem odboru. Menijo, da bi bilo veliko bolje, če bi sredstva za gradnjo stanovanj razdelili na komunalne zavode za socialno zavarovanje, ki bi stanovanja za borce reševali skupaj z ostalimi lokalnimi družbeno-političnimi organizacijami.

Tudi socialno zdravstveni zbor Skupščine SRS meni, da je treba sredstva, zbrana s 4 % stanovanjskim prispevkom v okviru sklada invalidsko-pokojninskega zavarovanja, po izdvojitvi sredstev za regresiranje najemnin, uporabiti izključno za reševanje stanovanjskih problemov upokojemcev, prednost pa morajo imeti borci-upokojeenci. Sredstva naj bi se namenila za izgradnjo družbenega stanovanjskega fonda upokojemcev v večjih industrijskih središčih in za individualno reševanje stanovanjskih problemov upokojemcev. Po mnenju poslancev bi morala skupščina socialnega zavarovanja razdeliti sredstva za individualno reševanje stanovanj upokojemcev preko bančnega mehanizma po posameznih območjih, pri čemer bi morala upoštevati stanovanjske potrebe borcev-upokojemcev na teh področjih in gospodarsko zmogljivost občin. Organizacije Zveze borcev in občinske komisije za vprašanja borcev NOV naj bi aktivno sodelovale pri ugotavljanju omenjenih potreb. Razen tega so poslanci apelirali na Skupščino republiške skupnosti socialnega zavarovanja, naj predpiše tudi ugodnejše kreditne pogoje za borce upokojeence — manjšo sodelovanje koristnika, nižjo obrestno mero in daljšo dobo odplačila.

Stanovanjske probleme borcev, ki so v delovnem razmerju, morajo reševati delovne organizacije. Tistim borcem pa, ki niso v delovnem razmerju, oziroma niso upokojeni, morajo stanovanja priskrbeti občinske skupščine v okviru proračunskih zmogljivosti in organizacije Zveze borcev s sredstvi, s katerimi bodo razpolagale v ta namen (zvezna in republiška sredstva ter sredstva Državne loterije). Vsekakor pa bo treba zaostri kritereje za to, kdo je upravičen, da dobi stanovanje kot borec. Številni so primeri, ko borci, ki jim je družba že primerno rešila stanovanjsko vprašanje, ponovno zahtevajo stanovanje, ker njihovo dosedanje uporabljajo otroci in svoji z družinami. Prav gotovo ne bi bilo prav, če bi se družba ponovno zavzemala za reševanje takih problemov. Otroci in drugi svojci borcev morajo stanovanjski problem reševati tako, kot drugi občani.

N. L.

Ljubljanska univerza je dobila letos za opremo vseh svojih laboratorijev petnajst milijonov deviznih dinarjev, to je nekaj več kot tisoč dolarjev. Za ta denar pa ni moč uvoziti niti enega dražjega stroja!

Posamezni univerzitetni profesorji po osebnih znanstvih in zvezah zastoj dobi vajo iz inozemstva opremo. Kako to potrebo obrazložijo, nam ni znano. Verjetno pa ne morejo istočasno trditi, da imamo dobro opremljene univerzitetne inštitute, dovolj denarja za novo opremo, hkrati pa pristati, da jim jo kupci zastoj pošiljajo.

Industrija se pritožuje nad visokoškolskimi diplomanti, češ da ne znajo rokovati z moderno (niti z

vso nemoderno) aparaturo, celo s tisto ne, ki je ni treba plačati z devizami. S kolikšnimi sredstvi razpolaga naša najvišje šolske inštitucije, verjetno ne ve samo ovek krog prizadetih, ampak vsaj še strokovnjaki v delovnih organizacijah, ki so bili pred diplomskim izpitom med prizadetimi.

Vendar vse prošnje in priporočila, naj bi industrija finančno podprla univerzitetne inštitute in omogočila boljše, solidnejše strokovnost svojim bodočim inženirjem, pačajo več ali manj na neplodna tla. Se svojim štipendistom delovne organizacije nerade pripevajo po nekaj tisočakov za poučne inozemske ekskurzije, če jim sploh kaj dajo.

Naj temu rečemo samo neudevidnost? Morda bi bilo pametneje ta izraz prečrtati in zapisati KRATKOVIDNOST. M. K.

POTROŠNJA V ZDRAVSTVENIH SKLADIH NARAŠČA IN, BOLJ KOT JE TREBA, BREMENI OSEBNE DOHODKE

Skrbi vzbujajoča bilanca

Izdatki za zdravstveno varstvo iz leta v leto rastejo in presegajo zmogljivosti skladov. V letu 1965 so bili izdatki za 32,7 % višji kot leta 1964. Najvišji porast izdatkov za zdravstveno varstvo v primerjavi z letom 1964 izkazuje v letu 1965 komunalna skupnost Ptuj, in sicer 62,9 %, najnižji pa Ljubljana-Siška 22 % in Koper 26 %. Denarne datjave za nadomestila v času bolezenskega dopusta so najmanj porasle v komunalni skupnosti Velenje, in sicer za 18,6 %, največ pa v komunalni skupnosti Kamnik za 45,7 %. Na porast izdatkov zdravstvenega varstva so vplivale med drugim tudi cene zdravstvenih storitev, ki so v letu 1965 porasle v primerjavi z letom 1964 za 27,8 %. Najmanj od vseh vrst storitev so porasle cene za zdravila, in sicer za 13,9 %, največ pa oskrbni dnevi v bolnišnicah in naravnih zdraviliščih, in sicer za 42,8 % oziroma za 32,9 %. Najvišji porast cen v primerjavi z letom 1964 za ambulantno poliklinične preglede in oskrbne dni v bolnišnicah je izkazan v komunalni skupnosti Ptuj, in sicer za 93,3 %, oziroma za oskrbne dneve v bolnišnici za 71,2 %.

Tudi stroški na eno zavarovano osebo po vrstah zdravstvenih storitev so v posameznih komunalnih skupnostih dokaj različni. Najvišje izdatke za ambulantno poliklinično zdravljenje na zavarovano osebo izkazuje skupnost v Ptuj (11.606 dinarjev) in na področju mesta Ljubljane (od 10.374 dinarjev do 11.304 dinarjev). Naj-

nižje stroške pa imajo skupnosti Gorica (6093 dinarjev) in Posavje (6682 dinarjev). Za bolnišnično zdravljenje so najvišji izdatki v komunalnih skupnostih Ljubljana-Vič (19.016 dinarjev) in Koper (18.895 dinarjev), najnižji pa v komunalnih skupnostih Murska Sobota (12.106 dinarjev) in Novo mesto (14.493 dinarjev). Precejšnje so tudi razlike v stroških zdravljenja v naravnih zdraviliščih, in sicer so najvišji stroški na eno zavarovano osebo v komunalni skupnosti Velenje (2644 dinarjev) in Zalec (2639 dinarjev), najnižji stroški pa so v komunalnih skupnostih Postojna (636 dinarjev) in Ravne (649 dinarjev).

V minulem poslovnem obdobju je samo pet komunalnih skupnosti izkazalo presežek dohodkov nad izdatki in to v višini 385 milijonov dinarjev, medtem ko je 19 komunalnih skupnosti zaključilo poslovanje s skupnim primanjkljajem 1861 milijonov starih dinarjev. Največ primanjkljajev izkazuje komunalne skupnosti Celje — 504 milijonov dinarjev, Ptuj — 280 milijonov dinarjev in Trbovlje — 150 milijonov dinarjev. Vse komunalne skupnosti, razen Celje, Posavje, Velenje, Kamnik, Kočevje, Ljubljana-Vič in Ptuj, bodo izkazane primanjkljaje pokrile iz svojih rezerv. Te skupnosti, ki nimajo v rezervi dovolj sredstev za pokritje primanjkljajev, bodo v letošnjem letu verjetno morale predpisati izredni prispevek za zdravstveno varstvo, ki pa neposredno bremenijo osebnih dohodke zaposlenih. -ar

Razprava o spremembah Temeljnega zakona o delovnih razmerjih

Glede na to, da je bilo doseženo, da se odloži sprememba Temeljnega zakona o delovnih razmerjih vsaj do konca meseca maja, bo republiški svet Zveze sindikatov Slovenije organiziral po sindikalnih podružnicah delovnih organizacij razpravo o predlaganih spremembah TZDR. Tako bodo delovne organizacije imele možnost v predhodni razpravi, čeprav razmeroma kratki, povedati svoja mnenja o predlaganih spremembah zakona.

Razprava bo organizirala tako, da bo komisija za družbeno samoupravljanje republiškega sveta povzela ugotovitve nedavnih sestankov, ki so bili za skupine sorodnih delovnih organizacij organizirani v zvezi s sprejemanjem pravilnikov o delovnih razmerjih. Ko bomo dobili na razpolago četrti osnutek sprememb zakona, ga bodo republiški odbori strokovnih sindikatov posredovali večjemu številu delovnih organizacij svoje stroke, s prošnjo, naj

sindikalne podružnice organizirajo o predlaganih spremembah razpravo in posredujejo stališča do teh predlogov. Hkrati bodo republiški odbori ponovno organizirali razgovore z nekaterimi delovnimi organizacijami, kakršne so imeli pred nedavnim za pripravo pravilnikov o delovnih razmerjih.

Po teh razpravah z delovnimi organizacijami bo do predloga sprememb Temeljnega zakona o delovnih razmerjih zavzelo stališče tudi predsedstvo Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Vsa zbrana stališča in predloge bo Republiški svet posredoval Centralnemu svetu Zveze sindikatov Jugoslavije.

Razprava o nekaterih spremembah TZDR pa nikakor ne bi smela zavreti priprave pravilnikov o delovnih razmerjih, kajti spremembe zakona ne bodo bistveno vplivale na vsebinsko oblikovanje pravilnikov o delovnih razmerjih.

IZ RAZGOVORA S PREDSEDNIKOM RO SINDIKATA GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE LOJZETOM CAPUDROM O REKREACIJI

Kako zagotoviti množičnost?

Smučišča na Voglu so bila letos v začetku aprila prizorišče IV. zimsko-športnih iger gradbincev naše republike

Za to tradicionalno tekmovalno je značilna lepa udeležba blizu 200 tekmovalcev in tekmovalk iz 24 gradbenih podjetij Slovenije. Smučarji in smučarke so na omejenem tekmovalnem navdušili z izredno borbenostjo in požrtvovalnostjo. Igre so bile letos tudi izredno kvalitetne, saj so bili udeleženci — med njimi vrsta reprezentantov — odlično pripravljeni za tekmovalje.

Na zmagovalnem odru smo tokrat kot ekipo videli smučarje SGP Sava z Jesenic, med posamezniki pa Brezovška iz Edilita, Copa, M. Lakoto in C. Copa iz Save z Jesenic, ter med dekletki kar dvakrat Vlasakovo iz Konstruktora.

Rezultati morda niti niso toliko pomembni, kot je pomembno vsakoletno tovariško srečanje gradbincev — smučarjev in tovrstnih tekmovaljih. Povedati pa moramo, da so vsakoletne smučarske tekme gradbincev le nekakšen »finale« najboljših smučarjev, ki so se vanj uvrstili na predtekmovaljih v okviru

svojih gradbenih podjetij. To pomeni, da bi številko 200, kolikor je bilo to pot smučarjev na Voglu, lahko še nekajkrat pomnožili, pa bi dobili pravo podobo, koliko gradbincev se ukvarja s smučanjem.

Predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije tovariš Lojze Capuder pravi:

»Pri republiškem odboru sindikata gradbenih delavcev imamo posebno komisijo, ki skrbi za šport in rekreacijo. Zlasti športne igre so med gradbinci zelo razširjene. Za to seveda ostajajo specifični pogoji, na primer oddaljenost gradbenih naselij. Drugega delavci v teh naseljih nimajo kot športna igrišča, ki si jih ponavadi sami zgradijo. In tu se odvijajo športne tekme. Razen zimskih imamo gradbinci tudi letne športne igre, na katerih se zbere tudi nad 1200 tekmovalcev. Zavolje takšne množičnosti komisija resno razmišlja, kako bi v prihodnje organizirala športne igre.

Na zadnji seji komisije smo se pogovarjali, da bi obvezno po vseh gradbenih podjetjih organizirali izbirne tekme. S tem bi dosegli dvoje, večjo množičnost in za tiste, ki bi se plasirali v finalno tekmovalje, nagrado.

»Zanimivo bi bilo slišati, ali niso športne igre gradbincev le igre uslužbencev?«

»To ne bo držalo, vsaj za letošnje igre ne. Od 1200 sodelujočih je bilo lani nad 900 delavcev. Pri zimskih športnih igrah je ta struktura nekoliko drugačna. To pa le zavolje tega, ker je smučarska oprema draga. Gradbeni delavci si jo za sedaj še težko privoščijo. Toda na letošnjih igrah ste lahko opazili, da je bilo med tekmovalci kar precej proizvodnih delavcev, zlasti z Jesenic.«

Tovariš Lojze Capuder nam je še povedal, da so komisijo za šport in rekreacijo letos razširili tako, da skrbi tudi za poštene domove ter dopuste, medtem ko je imela doslej na skrbi le športne igre. M. Z.

Na temo REFORMA so rekli

BORIS KRAIGHER v Zvezni skupščini 22. aprila:

»Zaprto notranjega trga je eden od pglavitnih razlogov, da se v gospodarstvu še niso resno usmerili v modernizacijo. Odnosi, ki so nastali v razmerah zaprtega trga, ne izvajajo zadostnega pritiska, da bi se proizvodnja preusmerila v skladu z zahtevami trga in še vedno ne silijo gospodarskih organizacij, da bi v modernizaciji in izpopolnjevanju videli podlago za nadaljnji obstanek. Odločno usmeritev v modernizacijo je treba podpreti z izdelavo predpisov o odpravi zgornjih mej amortizacije. Toda vse dotlej, dokler bomo modernizacijo pojmovali kot kampanjo, ne pa kot nujnost za nadaljnjo dinamično rast proizvodnje v razmerah, ki nastajajo z odpiranjem domačega tržišča, toliko časa ne bomo mogli rešiti teh problemov.«

SILVO HRST, na VI. kongresu SZDL Slovenije:

»Gospodarska reforma s svojo vsebino in z določenimi učinki vsekakor podpira večje zanimanje gospodarskih organizacij za raziskovalno delo, in sicer z iskanjem takšnih tehnoloških postopkov v določenih mejah, ki planirajo močnejše prodiranje na tujem tržišču, ustrežna našim možnostim. Možnosti za enakopravno sodelovanje v mednarodni delitvi dela pa se lahko samo še zmanjšajo, če se ne bomo pravočasno lotili razvijanja takih raziskovalnih kapacitet, ki bodo sposobne prevzeti tudi obsežnejše raziskovalne naloge.«

BENO ZUPANČIČ na VI. kongresu SZDL Slovenije:

»Pri reformi gre za splošno in vsestransko racionalizacijo družbe v najširšem smislu te besede. Ne samo v smislu ekonomske racionalizacije, gre za racionalizacijo, ki naj postane organski in neločljivi del vseh naših prizadevanj, ne pa samo nekaterih, kot so na primer gospodarstvo ali izobraževanje, planiranje in podobno. Ne gre torej za to, da damo raziskovalnemu delu ustreznejše družbeno mesto ali položaj, ali večje ali manjše dotacije, ali celo miloščno ali politične poudarke, da potemtakem umetno vzdržujemo nekakšno, recimo umetniške institucije. Raziskovalno delo naj postane resnično del proizvodnega procesa, da ne bo samo nekakšen zunanji pomočnik, ampak nenehoma navzoč soustvarjalec, ki je soodgovoren za družbeno produktivnost, naj bo v materialni ali pa v duhovni sferi ustvarjanja, če jo je sploh mogoče ločevati.«

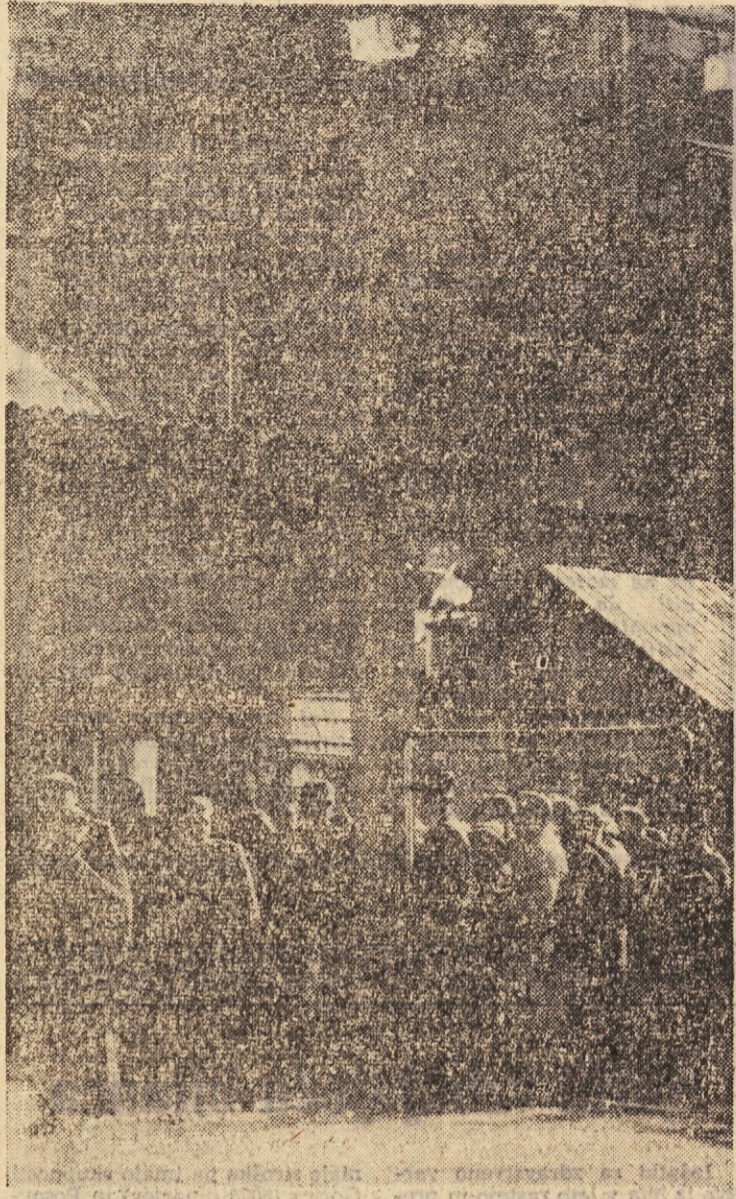
SIGNALI

STROKOVNJAKI BREZ DELA

Na Zavodu za zaposlovanje v Kraljevu je prijavljenih sedem diplomiranih inženirjev agronomije, dva kmetijska strokovnjaka z visoko šolo in devetnajst kmetijskih tehnikov. Mladi dela ne morejo dobiti, v kmetijskih delovnih organizacijah, v Gospodarski zbornici in poslovnih združenjih pa imajo na delovnih mestih, kjer je strokovna usposobljenost nujno potrebna, ljudi, ki nimajo ne potrebnih kvalifikacij in ne znanja. Tega jim ob osnovnoškolski izobrazbi tudi praksa ne more dati!

ČE NI RAZUMEVANJA...

Podatki Zavoda za gospodarsko planiranje SRS povedo, da je ljutomerska občina po narodnem dohodku na prebivalca na 57. mestu. Samo 6 občin je še za njo, torej ni na zavidljivem mestu. In vendar so namenili za otroško varstvo veliko več kot mnoge občine, ki prednjačijo tako po odstotku zaposlenih žensk kot po višini narodnega dohodka na prebivalca. V ljutomerski občini je med zaposlenimi 36,7 % žensk, 4,4 % otrok imajo vključeni v organizirano varstvo in 71,5 % solarjev dobiva malico. Za primerjavo vzemimo občino Radovljico, ki ima med zaposlenimi 45,4 % žensk, pa ima v varstvu le 1,9 % otrok, po narodnem dohodku na prebivalca pa je ta občina na zgornji tretjini lestvice. Če vzamemo še občino, ki je po narodnem dohodku na prebivalca na sredini lestvice, to je Postojna, bomo presodili prizadevanja za varstvo otrok. Postojnska občina ima med zaposlenimi vključenih 1,6 % otrok in le 9,6 % solarjev dobiva malice!

MEŽIŠKI RUDARJI SO ZAPUSTILI JAMO FOTO SLUŽBA DE

Ze dolgo govorimo, da je treba v delovnih organizacijah globliti samoupravljanje, to je uveljaviti delovne enote v našem gospodarskem življenju. To je že nekaj let naša »izredno aktualna« naloga. Skoraj ni sestanka, da bi na njem ne stekla beseda tudi o delovnih enotah. O delovnih enotah so razpravljali Centralni komitei ZKS, gospodarski zbor Skupščine SRS, sindikati! Kljub temu, da so učerševalci delovnih enot dobili podporo vseh organiziranih subjektivnih sil v republiki, kakor pravimo takšni politični podpori, se je število delovnih enot v slovenskem gospodarstvu zadnja leta zmanjševalo pa tudi samoupravne pravice tistih, ki so se že postavile na noge, vodstva podjetij rada omejujejo z izgovorom, da brez čvrste roke in centralizirane oblasti v podjetju reforme ne bo mogoče uresničiti.

Spoznanje še ni napotilo

Zastavlja se vprašanje, zakaj nam v nekaj letih še vedno ni uspelo v celoti uveljaviti misel o ekonomski utemeljenosti, celo nujnosti uvedbe delovnih enot?

Najbolje bo, če pristihnemo odgovoru gospodarskih organizacij na to vprašanje v letu 1962. Takrat je 23% od 80 vprašanih podjetij dejalo, da ovirajo vpeljavu delovnih enot organizacijske in tehnološke težave, v 21% podjetij so rekli, da delovnih enot ne morejo organizirati zato, ker je težko določiti realne interne normative, druga podjetja pa so med vzroki za počasno organiziranje delovnih enot našli: nizko strokovno in splošno razgledanost zaposlenih, različno tehnično opremljenost delovnih enot, počasno zbiranje statističnih podatkov, stalno spreminjanje gospodarskih instrumentov, neuravnovesenost trga, določene cene itd.

Vrstni red vzrokov, ki po mnenju gospodarskih organizacij ovirajo uveljavljanje delovnih enot, se je v ugotovitvah komisije za gospodarski sistem Republiškega sveta ZSS letos nekoliko spremenil. Gospodarske organizacije poročajo, da so za neuspeh pri učerševanju delovnih enot v največji meri krivi premajhni skladi gospodarskih organizacij, tako da enote nimajo materialne osnove za večjo samostojnost, nato pa razlike v tehnični opremljenosti tehničnih enot, neizdelani sistemi notranje delitve, nizka strokovna raven zaposlenih, pomanjkanje kvalificiranega strokovnega kadra, nespecializirana proizvodnja, strah pred povečano administracijo, preveč zaposlenih in solidarnost proti odpustom, strah pred dezintegracijskimi težnjami itd.

Vzrokov za stagnacijo pri vpeljavi delovnih enot torej več kot dovolj. V oceni strokovnih organov pa ne smemo prezreti — vsaj po našem mnenju — poglobljenega organiziranja proizvodnega procesa po delovnih enotah se upirajo ponekod tudi sami organizatorji proizvodnje, ki so poklicno dolžni utrdjevati delovne enote. Del organizatorjev se vpeljavu delovnih enot upira zaradi neznanja in nesposobnosti, saj je analiza gospodarjenja v delovnih enotah lahko mnogo bolj točna in konkretna kot analiza gospodarjenja za celotno organizacijo, kar pomeni, da lahko jasno pokaže tudi na napake pri organiziranju proizvodnega procesa. Večina organizatorjev pa je preobremenjena z nalogami, ki jim jih še vedno nalagajo najrazličnejši organi.

Če podrobno analiziramo vsako od naštetih ovir za vpeljavu delovnih enot, lahko ugotovimo, da jih je veliko subjektivnega značaja. Takšne so: »strah«, »neznanje«, »neizdelan sistem notranje delitve«, »nezaupnost statistične službe«. Večina vzrokov pa je vendarle objektivnega značaja, odvisna od naše ekonomske politike in od plansko tržnih odnosov. Če je temu tako, potem kaže pospešeno uresničiti hotenja reforme, to je povečati materialno osnovo samoupravljanja, — če želimo organizirati proizvodni proces tako, da bosta dala organizacija dela in samoupravljanje v delovnih organizacijah čimvečje delovne rezultate. Delovnih enot nam torej zato ne uspe uveljaviti, ker še ni čutili pritiska trga, ki naj bi odpravil »strah«, »nezaupnost« in druge subjektivne primese lagodnega gospodarjenja. Zato torej, ker delovne enote še niso ekonomska nujnost. Ko pa bodo ekonomske zakonitosti začele delovati selektivno v našem gospodarskem življenju — vse več znamenj priča, da končno le bodo — in bomo morali zaradi nerentabilnega gospodarjenja nekatere delovne organizacije tudi ukiniti, ko bo konkurenca na trgu ostrijša, bodo delovni kolektivi prisiljeni smotno gospodariti, to je samopravno obračunavati stroške svojega dela. To delo pa bodo lahko uspešno opravljali le v takšnem proizvodnem ter organizacijsko samoupravnem organizmu, kot je — delovna enota.

Kakor kaže, spoznanje samo še ni napotilo za akcijo. Potreben je tudi pritisk!

VINKO BLATNIK

Nedavno so v Južni Afriki ocenili rezerve uranija, ki so za kanadskimi rezervami uranija največje na svetu. Pri tem pa so računali — vsaj za naše navade — kaj čudno: za osnovo so vzeli različne cene enega funta (nekaj manj kot pol kilograma) uranijeve rude (10,15 oziroma 20 dolarjev za en funt rude) in na ta način ocenili rezerve uranija na 190 oziroma 225 oziroma 265.000 ton.

Z drugimi besedami povedano: če je cena višja, so večje tudi rezerve, saj v tem primeru pride v poštev tudi izkoriščanje rezerv, ki bi drugače bilo nerentabilno.

Tako delajo drugod, pri nas pa ...

Pri nas pa delamo po svoje. Primerov bi lahko našli veliko, tu pa se zadržimo samo na enem, ki je še čisto »svež«.

Baker je važna kovina, rezerve bakrene rude pa so povsod bogastvo, s katerim resno računajo. Tudi pri nas. Bor je pojem za baker, rezerve bakrene rude v njegovi okolici pa so zelo kvalitetne.

Zato ni čudno, da RTB Bor (rudarsko-topilniški bazen) pred-

Drugi tako, mi pa po svoje ...

videva razširitev svoje proizvodnje. Prav letos gre v drugo fazo te razširitve, ki naj bi do leta 1972 za približno trikrat povečala pridobivanje bakrene rude (s 3,6 milijona ton v lanskem letu na 11 milijonov ton v letu 1972) in tudi za približno trikrat povečala proizvodnjo elektrolitičnega bakra, ki smo ga lani pridobili 25.000 ton, leta 1972 pa naj bi ga proizvedli 72.000 ton. Stroški za to drugo fazo povečanja proizvodnje so predvideni na 170 milijard starih dinarjev, od katerih približno 100 milijard odpade za razširitev rudnika bakra Majdanpek. RTB Bor predvideva, da bo približno 60% investicijskih stroškov zagotovil iz lastne akumulacije, preostala sredstva pa bo dobil iz inozemskih posojil.

Do sem bi bilo vse lepo in prav, če ...

... če ne bi novinarji nedavno vprašali direktorja RTB Bor Božina Jovanoviča, iz česa so v Boru izhajali pri izračunavanju rentabilnosti predvidenih

investicij, ki naj zagotovijo že omenjeno trikratno povečanje proizvodnje bakra, in če na svoje vprašanje ne bi dobili odgovora, da so v Boru »rentabilnost povečane proizvodnje izračunali po sedanji ceni bakra na svetovnem trgu, ki znaša 700 funtov, oziroma 1900 dolarjev za tono«.

V tem grmu pa leži zajec oziroma primerjava z že navedenimi ocenami rezerv uranija v Južni Afriki.

Sedanja cena bakra na svetovnem trgu je namreč izredno visoka, je pač posledica vojne v Vietnamu, položaja v Rodeziji itd. — to se pravi: zaradi sedanje politične situacije v svetu. V zadnjih desetih letih pa je bila cena bakra precej nižja: leta 1955 — približno 350 funtov za eno tono, leta 1956 približno 320 funtov, v letih 1957-63 pa se je gibala med 200 in 300 funti za tono, s tem da je leta 1958 padla celo pod 200 funtov za tono.

Se poseben pomen pa dobijo

ti podatki, če upoštevamo, da so vse navedene cene le cene z londonske borze kovin, ki pa opravlja samo manjši del prometa bakra v svetu — v najboljšem primeru do 30% celotnega prometa bakra. Ves preostali promet, se pravi vsaj 70%, pa opravijo tako imenovani »veliki proizvajalci bakra«, ki ga iz raznih vzrokov prodajajo (zaradi prelivanja dobičkov, pa tudi zaradi zaščite pred vse večjo uporabo nadomestkov bakra, kot je aluminij in podobno) po mnogo nižjih cenah, kot pa veljajo na londonski borzi kovin. Nedavno so tako tona bakra prodajali po 336 funtov ...

Ta dejstva pa postavljajo rentabilnost borskih investicij v luč, ki jih ne osvetljuje z najboljšimi strani.

Razen, seveda, če se direktor RTB Bor ni kaj zmotil v razgovoru z novinarji, oziroma če novinarji njegove izjave niso napačno razumeli ...

M. P.

BO KOVINSKO-PREDELOVALNA INDUSTRIJA LETOS PRESKRBLJENA Z REPRODUKCIJSKIM MATERIALOM

Križarjenje med Scilo in Karibdo

Naša kovinsko-predelovalna industrija, zlasti ladjedelnice in strojne tovarne, samo delno izkoriščajo svoje zmogljivosti zavoljo pomanjkanja reprodukcijskega materiala.

Nedavna večja liberalizacija uvoza, ki se kaže v odpravi kontingentov in izključnih uvoznih pooblaščenec, obeta, da bodo poslovno solidni in komercialno prožni delovni kolektivi letos bolje založeni z materialom. Vendar bi bilo preveč optimistično pričakovati, da bo liberalizacija uvoza zadostovala za normalizacijo zalog.

Oskrbovalni nered v kovinsko-predelovalni industriji postaja že legendaren. Znana ljubljanska tovarna Rog začne včasih v takšne težave, da si pride v tovarno gostinske opreme sponodit po nekaj kvadratnih metrov pločevine.

V celjskem Klimu trdijo, da na jugoslovanskem trgu ne dobiš navadne pločevine dimenzij 1,25 do 2 mm, niti navadnega profilnega železa do 60 mm debeline. Če bi bili imeli na zalogi vse materiale, ki jih potrebujejo, bi proizvodnjo povečali za 20 do 30%. Njihov kooperant Đuro Đaković ne more pravočasno poslati elektromotorjev, ker ne dobi bakrene žice. Zamude kooperantov zavlačujejo finalizacijo izdelkov, povečujejo zaloge polizdelkov, vežejo dalj obratna sredstva, kot je kolektiv predvidel. Namesto železa, ki se da variti in upogibati, so včasih prisiljeni kupovati dražje kovine. Ta zasilna rešitev draži proizvodni proces in polno lastno ceno izdelkov ter seveda zmanjšuje konkurenčnost podjetja.

Tovarna emaljirane posode v Celju letno predela 28.000 do 30.000 ton valjane pločevine, od tega 15.000 ton dekapirane, ki jo mora v celoti uvoziti, ravno tako dobiva iz inozemstva 80% debele pločevine (ca. 3000 ton). Uvoz se povečuje, odkar naše železarne ožijo asortiment in se usmerjajo predvsem v proizvodnjo jekla, ki je tudi na mednarodnem trgu ekonomsko zanimivo.

NEKAJ O KONTINGENTIH IN RAZDELJEVANJU

Ozka specializacija železarn in povečani izvoz sta torej še poslabšala položaj kovinsko-predelovalne industrije. Morala se je tesneje nasloniti na uvozna podjetja, ki pa zaradi premajhnih obratnih sredstev norejo imeti manjkajočega reprodukcijskega materiala stalno na zalogi.

Oskrbovanje pa je poslabševalo še kontingentiranje. Jugobanka je še letos pregledala »visek potreb in potem s predstavniki filial in uvoznih podjetij delila kontingente. Kdor je bil glasnejši govornik svojih komitentov, je več dobil, ne glede na dejanske potrebe prosilcev in njihove izvozne obveznosti in uspehe. Tako se je večkrat uvožen material kopičil v podjetjih, ki ga niso potrebovala, drugim ga je pa primanjkovalo.

Z liberalizacijo uvoza bo ta problem nedvomno omiljen. Ali bo tudi rešen?

POGLED NAZAJ

Oglejmo si oskrbo z jeklom. Industrija ga mora uvoziti letno več kot 600.000 ton v vrednosti 80 milijonov dolarjev oziroma za milijardo novih dinarjev. Od tega naj bi letos dobila 394.000 ton iz vzhodnih držav.

V prvem četrtletju lani je Jugobanka prepoznano razdelila kontingente. Ta zamuda se je vlekla vse leto predvsem zato, ker naročniki niso imeli dinarskih sredstev, niti pogojev za

najemanje kreditov, čeprav so morda že zaključili uvozne posle. Še manjša pa je bila verjetnost, da bi jih vrnil v 30 dneh po carinjenju, kakor je zahtevala Narodna banka.

Uvozna podjetja so reševala svoje komitente iz zadrege, kolikor so mogla. Najemala so kredite zanje, pogosto pa zavoljo tega zašla sama v težave. Kredite so morala vrniti v 30 dneh po carinjenju, kakor koristniki jekla, od le-teh pa so denar dobili včasih šele po šestih mesecih, in sicer prek sodišča! Ker ta podjetja hkrati izvažajo, je kreditiranje omtvililo njihovo celotno zunanjetrgovinsko dejavnost in notranjo trgovino. Banke so jim blokirale na žiro računih tudi sredstva, ustvarjena z izvozom. Tako so bila gmotno prizadeta tudi podjetja, ki niso dolgovala izvoznikom, pač pa samo prek njih izvažala.

Stanje se je tako poslabšalo, da niti industrija niti trgovina nista imeli več denarja, ne po-

gojev za uvažanje. Posledica: kljub pomanjkanju jekla je propadel uvoz 18.000 ton te kovine, dogovorjen po mednarodnih blagovnih listah, medtem ko je 25.000 ton dobila industrija šele letos v prvem četrtletju. Ali drugače povedano: ker podjetja niso mogla najeti dinarskih uvoznih kreditov, niso dobila petine oziroma 20% nujno potrebnega jeklenega materiala.

BODO PODJETJA LETOS LAŽE ODPIRALA AKREDITIVE?

Bistveni problem kovinsko-predelovalne industrije, ki je vezana na uvoz, je torej bila nesposobnost podjetij, da bi pravočasno odprla akreditivne poleg tega pa zapletena bančna manipulacija pri dodeljevanju deviz.

Sele ko rešimo ti vprašanja, bo liberalizacija uvoza prišla do prave veljave. Seveda ob povečanem izvozu.

M. K.

NA ROB SEJI KOORDINACIJSKEGA ODBORA ZA KOOPERACIJSKE ODNOSE

Kooperacija: odraz ekonomskih interesov

Kooperacijski odnosi so med slovenskimi industrijskimi podjetji v razmahu. Anketa o kooperaciji v industriji, ki jo je zbornica organizirala lani, je pokazala, da od 342 industrijskih podjetij kooperira kar 40% anketiranih podjetij, ki imajo 416 kooperantskih zvez. Kooperacijsko sodelovanje je najbolj razvito med proizvodnimi organizacijami kovinske, elektro, tekstilne in lesne industrije, v manjšem obsegu pa še v nekaterih drugih panogah.

Tudi kooperacijski odnosi slovenskih podjetij s proizvodnimi organizacijami drugih republik so precej živahni. Pobude za kooperacijska sodelovanja so skoraj vedno prihajale od tamkajšnjih gospodarskih industrijskih organizacij pa tudi od republiških zbornic. Tako sodelovanje je pred tremi leti predlagala republiška gospodarska zbornica Makedonije, pokrajinska gospodarska zbornica Kosova in Metohije ter lani še republiška zbornica Hrvaške. Vendar pa kooperacijske odnose med našimi proizvodnimi organizacijami in partnerji v tujini še razvijamo. Ustvarjeni so le prvi pogoji, da bi se povezovanje naših podjetij s tujimi bolj razširilo.

Ob teh osnovnih ugotovitvah, kaj so slovenska industrijska podjetja že storila na področju medsebojnega sodelovanja s podjetji v drugih republikah in tudi državah, bi bilo seveda še veliko bolj zanimivo izvedeti, kaj najbolj ovira razvoj kooperacije in sodelovanja nasploh.

Kot smo lahko slišali v razpravi na republiški gospodarski zbornici, je resna ovira kooperacijskim odnosom še zmeraj pretežno administrativno določen način formiranja in kontrole cen. Le-ta po mnenju članov kooperacijskega odbora ne le da ne more biti merilo ekonomičnosti poslovanja gospodarskih organizacij ter osnova za načrtno usmerjanje razširjene reprodukcije, tak je tudi nestimulativen in ne sili proizvajalcev k večji produktivnosti, še manj pa k poglobljanju kooperacijskih odnosov. Tudi nezadostno razviti bančni in kreditni mehanizem povzroča zapiranje trga in še posebej vpliva na združevanje in izkoriščanje sredstev v ožjih regionalnih ovirah. V novem bančnem sistemu je sicer postavljeno načelo, da deluje vsaka banka na področju cele države, vendar je to načelo v praksi bistveno drugače uresničeno. »Zapiranje« bančnih in drugih finančnih sredstev v ozka regionalna področja omogoča, da istovrstne banke ustvar-

jajo na svojih območjih zelo različne pogoje kreditiranja. To z ene strani omejuje poslovno bank, z druge strani pa zavira kooperantske odnose in integracijske procese v gospodarstvu. Banke torej še vedno niso sposobne v zadostni meri mobilizirati prostih sredstev družbene akumulacije, niso dovolj poslovne, da bi ta sredstva usmerjale k najbolj optimalnemu izkoriščanju.

Poglobljanju kooperacijskih in integracijskih odnosov močno nasprotujejo tudi nekatere družbeno-politične skupnosti. Tudi obstoječi zunanjetrgovinski režim in sistem razdeljevanja deviznih sredstev, zlasti način določanja deviznih faktorjev močno zmanjšuje interes povezovanja gospodarskih organizacij za skupen izvoz in direktno kooperacijo s tujimi podjetji. Podoben zaviralni moment na tem področju so tudi carine, ki so predpisane za dodelavo in kompletiranje izvoznih izdelkov. Podobnih zaviralnih momentov bi seveda lahko našli še precej. Razprava na ustanovni seji koordinacijskega odbora za kooperacijske odnose prav gotovo ne bo rešila vseh problemov kooperacije. Vsekakor pa je opozorila nanje in nakazala marsikatero rešitev, da bi kooperacija postela ne bila več le aktivistična parola, marveč odraz ekonomskih interesov posameznih podjetij ali skupine podjetij.

M. Z.

Mladinski klub v Celju

Mladina Celja si je že nekaj let želela svoj klub. Potrebno je bilo mnogo prepričevanja in prizadevanja, da se jim je ta želja uresničila. Dobili so prostor bivšega Okrajnega sindikalnega sveta, ga opremili po svojem okusu in z lastnim denarjem.

Mladinski aktivni v nekaterih gospodarskih organizacijah so za klub žrtvovali celoten enodnevni zaslužek, drugod nekoliko manj. Solska mladina je priložila svoj denarni prispevek, ki je bil seveda odraz skromnejših zmogljivosti. Zbrali so trideset tisoč N. din. Dovolj za opremo in izvedbo prvih programov. Dnevno se v klubskih prostorih zadržuje dve sto petdeset, pa tudi do tri sto mladih ljudi. Časopisi, revije in knjige iz lastne knjižnice, pa šah, družabne igre, radio z gramofonom, televizija, to so vsakodnevne možnosti, ki jih večina obiskovalcev s pridom uporablja. Vodstvo kluba vključuje v svoje delo tudi tisto mladino, ki doslej ni bila nikjer organizirana, nikjer dejavna. Iskrene, mnogokrat pretresljive izpovedi mladoletnih prestopnikov in postopacev v klubski knjigi vtisov govore o tem, kako potreben je bil mladini družaben prostor, kjer se lahko srečuje v sproščenem okolju, ki jo istično zaposluje z marsičem koristnim in zanimivim. Upravnik kluba tovariš Drago Legović, ki si očitno zelo prizadeva, da bi svojo nalogo kar najbolje opravljal, ugotavlja že zdaj zelo zanimive stvari.

Znanje mladine je včasih presenetljivo, pravi tovariš Legović. Če v pravem trenutku navežeš z njimi enakopraven razgovor, bodo zrelo razpravljali o politiki, gospodarstvu, pa tudi o problematiki celjskega gledališča. So pa nezaupljivi in sami vase zaprti. Ne vem zakaj. Vem pa, da je večina mladine takšna. Vsakodnevno se moramo truditi, da bi našli z njo toplejši človeški kontakt. Prav takšne možnosti pa nam nudi klub in vzdušje, v katerem se odvija sproščeno klubsko življenje.

In v celjskem klubu ne manjka zanimivih uric: predavanja, razgovori, projekcije filmov, razgovori o gledaliških predstavah (klub organizira ogled predstav), predavanje zabavne glasbe in še kaj. Mesečne programe, ki jih sestavlja programski svet kluba, poznajo vsi obiskovalci kluba in vedno so jim na voljo tudi anketni lističi z dvema vprašanjema:

— Kaj misliš o današnjem večeru?
— Kaj želiš, da še vključimo v naš program?
Tajnik Občinskega sveta Zveze kulturno-prosvetnih organizacij v Celju tov. Štefan Zvižej pa je v razgovoru vseeno ugovoril nekaj, kar ni preveč spodbudno.

— Naša in tudi vse ostale organizacije sodelujejo z mladinskim klubom v Celju kot z vsemi ostalimi klubi na našem področju, je dejal tovariš Zvižej. Zal pa nekateri še vedno mislijo, da je njihov prispevek k programski vsebini kluba bolj usluha klubi kot pa prav zanj neka nova možnost, da v klubu izvajajo del svojega programa.

Očitno se torej družbeno-politične organizacije, zlasti SZDL, različna društva in poklicne kulturno-umetniške ustanove še ne zavedajo vedno tega, da je neposreden in sproščen kontakt z občani pogoj za pripriljivost in učinkovitost njihovega lastnega dela. Občanov pa ne bi smeli iskati le na sestankih in njihovih delovnih mestih, temveč tudi v klubih in nastajajočih družbenih centrih, kjer nekateri še preživljajo svoje proste ure.

DORO HVALICA

MILIJONI — IN RAKOVŠKI DOLGČAS

Rakek je izredno živahen kraj. Tod je izhodišče na Bloško planoto in v Loško dolino. Mimoidoči se tu ustavijo, a le za kratek čas. Rakov Škocjan, Cerknško jezero, Snežnik so zanje seveda mikavnejši.

A Rakovčani živijo svoje življenje. Kakšne so možnosti za kulturno življenje v kraju, ki ima približno 2000 prebivalcev? Kratka, ustna anketa daje na to vprašanje vsaj delen odgovor.

Jože Bombač je bil včasih aktiven pevec. Danes pripoveduje takole:

— Kulturno življenje na Rakeku zdaj spi spanje pravrednega. Pred petimi, šestimi leti je

bilo drugače. Tudi po trikrat tedensko smo se zbrali na vajah pevškega zbora. Vsako leto smo priredili nekaj koncertov. Ne samo na Rakeku. Tudi v Postojni, Cerknici, Starem trgu. Kaj zdaj, vprašujete. Zdj se tisti, ki nam je še do petja, zberemo v gostilni, pa kakšno zapojemo...

Janez Logar, uslužbenec Občinske skupščine Cerknica, doma na Rakeku, takole pravi: — Cerknška skupščina namenjena za kulturo kar precej denarja. Nekaj tudi za rakovško kulturno življenje. Toda ta denar trošimo precej nesmotno. Ko sem še aktivno sodeloval v dramski sekciji kulturno-prosvetnega društva, smo imeli v sezoni po tri do štiri premiere...

In kadar so domačini zaigrali to ali ono igro, je bila dvorana vedno nabito polna, tudi če so igro petkrat ali šestkrat ponovili. Tudi danes bi napolnili dvorano, vsaj tako zatrjujejo domačini. Seveda, če bi to ali ono dramsko delo kdo naštediral. Toda kulturno-prosvetno društvo je le na papirju.

Domačin, ki pa ne želi, da zapišemo njegovo ime, razmišlja takole:

— Glasbena šola na Rakeku požira milijone, pa ne da od sebe nobene fige. Gojenci nastopajo le na proslavah ob državnih praznikih. To pa je tudi vse. Tudi s programom pouka glasbene šole ne vem, če je vse v redu: Večkrat slišimo, da se gredo pedagogi raje »komercialno glasbo« kot pa pravi glasbeni pouk in glasbeno vzgojo. Bolj jim je pri srcu njihov (ne)zabavni orkester, ki vsake toliko časa zaigra na tej ali oni vaški veselici. In za to trošijo milijone...

Tudi v mladinskem klubu na Rakeku ni kaj več kulturne bere.

Pod streho, kjer so včasih stali furmanski konji, so rakovški mladinci in mladinke uredili klub. Vendar smo ga komaj našli. Sodeč po zabojih pivovskih steklenic, zloženih pred vrati, lahko kaj malo sklepamo, da se tu zares zbira rakovška mladina. A zbira se. Toda le ob sobotah in nedeljah na plesu. Čez teden so vrata zaprta in bližnje gostinsko podjetje jih skoraj vedno založi z zaboji.

V enem kotu kluba je tudi knjižnica. Rakovčani radi prebirajo knjige. Majhna izbira knjig pa je zanje res preskromna. Kajti vsak peti Rakovčan zahaja v knjižnico. In ta se gnete v istem prostoru kot mladinski klub. Zaradi tega je težko usklajevati delo kluba in delo knjižnice. Pa tudi nikogar ni, ki bi pripravil program kluba. Vsaj kulturno-prosvetno društvo bi moralo pri tem pomagati.

Pri delu kluba bi lahko pomagala tudi glasbena šola, meni mladinec Peter Kovšca. Tako pa smo sami od sebi. Ne vemo drugega organizirati kot ples. Se dobro, da ga lahko. Najraje pa se preselimo kar v gostilno, saj mladi ljudje raje tja zahajajo...

In kaj ne bi, če pa nimajo drugega!

— Ali bi ne bilo bolje, je nadaljeval Peter Kovšca, če bi gojenci rakovške glasbene šole hodili v postojnsko, ki je kvalitetnejša. Tako bi zanesljivo ostalo vsaj nekaj denarja več za kulturno življenje širšega kroga občanov. Pa tudi volje za delo bi bilo več... Se zmeraj je bilo tako: če je bil denar, smo tudi nekaj organizirali.

Res je sicer, da ima vsaka rakovška hiša že radljski sprejemnik, vsaka tretja hiša pa tudi že televizijskega. Toda, ali je to res že dovolj?

MILAN ŽIVKOVIČ

Gledališče »Tone Čufar« z Jesenic konkurira za letošnje IX. srečanje dramskih skupin Slovenije kar s štirimi predstavami. Po mrtvili prvih mesecev letošnje sezone kot da je dobilo nov delovni zanos. Doslej so že imeli premiere z nekaj novitvami komedije Luigija Candonija »Eva se bo rodila jutri« in Miloša Mikela »Inventura 65«, oboje v režiji Bojana Čebulja. Režiser Srečko Tič pa pripravlja z jeseniškim ansamblom zdaj še Marjana Matkoviča dramo »Na koncu poti« in »Botra Andraža«. Tako se bo zgodilo menda res prvič, da bo za osrednjo prireditev dramskih amaterjev v Sloveniji neki oder konkuriral kar s štirimi uprizoritvami.

Na sliki: Slava Marošević kot Eva, Oto Gerdej kot Adam Arley in Bojan Čebulj kot Bela Niska. (Foto: Mitja Čebulj)

Povzetek iz študije: »Analiza izobraževalnih centrov in služb.« Raziskava stanja organizacije in dejavnosti izobraževanja v delovnih organizacijah v Sloveniji, ki jo je izvedel Inštitut za raziskave in študije SRS. Pobudo za raziskavo so dali republiški sindikati, financiral pa so jo Zavod SRS za zaposlovanje delavcev, Komisija za kulturo, prosveto in tisk pri republiškem svetu v ZSJ za Slovenijo, republiška gospodarska zbornica in tedanji zavod SRS za strokovno izobraževanje, zdaj Zavod za šolstvo SRS.

KAKO SMO UPORABILI 44.065.270 N din

Celotna sredstva, porabljena za izobraževanje v letu 1964, so znašala v analiziranih podjetjih 44.065.270 N. din. 87 % teh sredstev se je formiralo iz naslova 2,5 % bruto osebnih dohodkov, namenjenih izobraževanju. Preostalih 13 % sredstev pa je bilo zbranih iz drugih virov. Sredstva za izobraževanje bi bila lahko večja, če bi prav vsa podjetja izkoriščala 2,5 % bruto osebnih dohodkov; nekatera so izrabila manjši procent.

Porabljena finančna sredstva za izobraževanje pa ne dajejo popolne slike o vseh sredstvih, ki jih podjetja vlagajo v izobraževanje. Nekatera podjetja pomagajo izobraževanju še s tem, da dajejo na razpolago učilnice, delavnice in delovna sredstva, nosijo stroške režije za praktično poučevanje, stroške vzdrževanja prostorov ali druge, ki gredo na skupne stroške delovne organizacije.

V kakšne namene so delovne organizacije porabile teh 44.065.270 N. din? Največ teh sredstev so porabila podjetja za dopolnilno izobraževanje zaposlenih (32 %), nato za dotacije v sklade za šolstvo (29 %), za stipendije (19 %) in za lastne šole (16 %). Dobre 4 % sredstev pa so podjetja porabila za nabavo opreme (stroji, orodja, pohištvo), nabavo učnih pomagala, za literaturo ipd. Za dopolnilno izobraževanje zaposlenih porabijo podjetja torej komaj eno tretjino vseh sredstev, namenjenih izobraževanju. Ali povprečno na zaposlenega delavca v analiziranih podjetjih 62,80 N. din. Po pregledu porabljenih sredstev za dopolnilno izobraževanje zaposlenih lahko ugotovimo, da so se ta sredstva (13.989.430 N. din) uporabila takole: za stroške izrednega šolanja 26 %, za priučevanje na delovnih mestih 27 %, za tečaje, seminarje, predavanja 29 % in za drugo (skripta, ekskurzije, šolnine in vpisnine, prispevke posameznim izobraževalnim institucijam ipd.) 18 %.

Sredstva za izredno šolanje je izkazalo 90 % analiziranih podjetij, sredstva za priučeva-

preju vseh analiziranih. V podjetjih z neorganiziranim izobraževanjem znašajo ta sredstva v posameznih primerih komaj 12 % (v povprečju pa 32 %). Ta odnos je logičen. Razen tega, da je bil v podjetjih z neorganiziranim izobraževanjem procent porabljenih sredstev za dopolnilno izobraževanje majhen, kar je razumljivo, pa je zanimivo tudi to, da so v teh podjetjih dali veliko več sredstev za financiranje strokovnega šolstva izven delovne organizacije. V posameznih podjetjih so dali tudi do 75 % sredstev za izobraževanje kot dotacije šolstvu, kar je za 46 % več, kot znaša povprečni procent porabljenih sredstev za ta namen v analiziranih podjetjih.

Ta podatek meri na dvojce: Prvič: podjetja niso znala in mogla uporabiti za izobraževanje določenih sredstev, in drugič, na podjetja so izvajali velik pritisk, da odvajajo sredstva za izobraževanje v razne občinske in medobčinske sklade ter sklade poslovnih združenj. Ta pritisk je bil po višini oddanih sredstev in tudi sicer največji s strani občin, saj je kar polovico vseh teh sredstev šlo občinam. Pri dajanju teh sredstev za splošno financiranje šolstva so se seveda najmanj lahko upirala prav tista podjetja, ki v lastni hiši niso mogla uporabiti sredstev za izobraževanje. Zato je razumljivo, da je bil pri teh delovnih organizacijah procent odvedenih sredstev večji kot pri podjetjih, ki imajo organizirano lastno izobraževanje.

Kakšen je plan finančnih sredstev za izobraževanje v letu 1965? Pregled tega po virih in po namenu ter njegova primerjava s porabljenimi sredstvi v letu 1964 nam pove, da so se

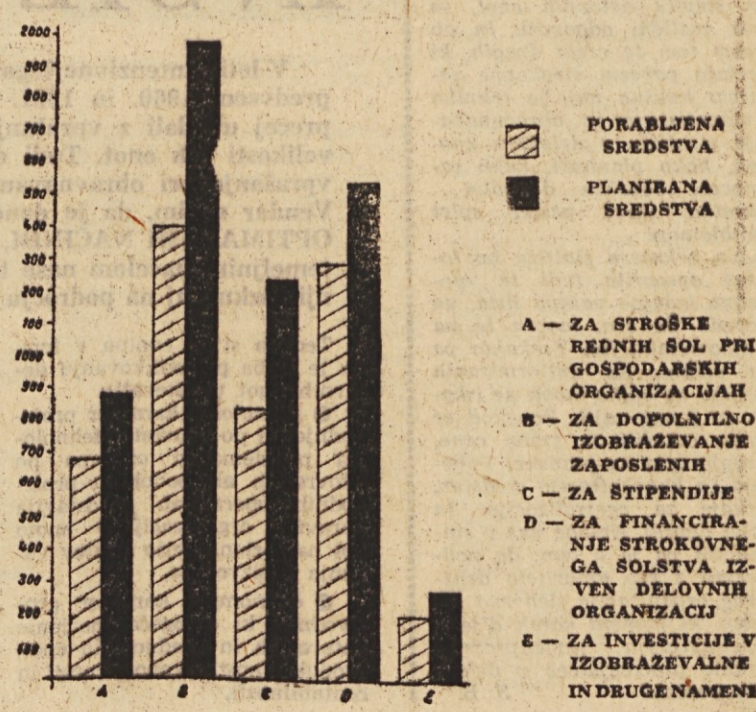
celotna sredstva za izobraževanje povečala za 13 %. To povišanje ima svoj vzrok v tem, ker je bilo računano na zvišanju bruto osebnih dohodkov v lanskem letu. Plan finančnih sredstev za to leto je znašal v celoti 53.829.290 N. din. Planirana finančna sredstva so obdržala približno ista procentualna razmerja, tako pri posameznih virih, kakor tudi pri posameznih vrstah porabe (glej diagram).

Očitno so podjetja jemala kot osnovo za izdelavo finančnega plana izobraževanja, realizacijo finančnega plana za leto 1964. Iz tega moremo sklepati dvojce: Prvič, da podjetja finančnih planov izobraževanja niso izdelala na temelju ugotavljanja dejanskih potreb po izobrazbi oziroma plana izobraževanja. Če bi bili ti plani napravljeni na osnovi potreb, bi mogli zgolj pripisati naključju tako podobno razmerje potreb, izobraževalnih dejavnosti in porabe sredstev za izobraževanje. In drugič, finančni plani izobraževanja so bili napravljeni pozno v tekočem letu 1965, šele potem, ko so bili dani izračuni porabe finančnih sredstev za preteklo leto. To pa pomeni, da so izobraževanje planirali šele tedaj, ko je del izobraževalne sezone že minil.

Celotni plan finančnih sredstev za l. 1965 torej ne izkazuje nobenih bistvenih odmikov v primerjavi s porabljenimi sredstvi za izobraževanje v letu 1964. Edina razlika je v tem, da so sredstva nekoliko zvišana. Njihova uporaba pa je odmerjena prav tako kot v predhodnem letu.

- Izločena in porabljena sredstva za izobraževanje izkazujejo odvisnost med izobraževalnim delom in porabljenimi sredstvi. V tistih podjetjih, ki imajo izobraževanje organizirano, so ta sredstva večja, bolj smotno vložena in usklajena z izobraževalno aktivnostjo. Tam, kjer pa ni organiziranega izobraževanja, so za izobraževanje namenili manj sredstev, deloma so jih uporabili za druge izobraževalne namene, velik del teh sredstev pa so na prigovarjanje zunanjih činiteljev oddali v sklade za financiranje strokovnega in tudi splošnega šolstva.

IVAN KEJŽAR

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEZEL — ZDRUŽITE SE!

Torekna izdaja RO sindikata delavcev industrije in rudarstva

Pobudo velja tokrat priznati Republišnemu odboru sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije. Pravkar minuli posveti po panogah, ki jih združuje ta sindikat, so na široko razgrnili problematiko in protislovja, ki jih prinaša s seboj proces uveljavljanja delovnih enot. In če bi ta posvetovanja le razgrnila in opozorila na posamezne probleme, bi lahko z gotovostjo rekli, da so dosegla svoj namen. Toda takšna, kakršna so bila — predvsem izmenjava česedanjih izkušenj in pogledov na proces nadaljnega uveljavljanja neposrednega samoupravljanja v delovnih enotah — pomenijo že napotek za akcijo. Tudi za sindikate v delovnih kolektivih.

A zakaj prav v sindikatih tako vztrajno ponavljajo zahtevo po uvedbi delovnih enot, po prenosu ekonomskih in družbenih pristojnosti na proizvajalce v teh enotah, zahtevo po nadaljnjem uveljavljanju načela dohodka, ni treba več ponavljati. In čeprav se še vedno nekateri pomisleki med strokovnimi kadri, da pomeni uveljavljanje delovnih enot kot osnovnih

Napoved za akcijo

organizmov v razvoju samoupravnih organov le atomizacija delovne organizacije — trditve, ki pa je se nikomur ni uspelo tudi dokazati — lahko še rečemo, da je na tem področju led prebit. Celo več, čedalje bolj očitno postaja, da tudi v krogih organizatorjev proizvodnje postajajo delovne enote ekonomsko gospodarski organizmi in nič več samo »politične tvorbe«. Tako bi lahko z gotovostjo rekli, da smo v sindikatih to prvo bitko za uveljavitev samoupravnih pristojnosti siehernega proizvajalca že dobili.

To je ena izmed ugotovitev, ki bi jih lahko zapisali v rezime teh zadnjih posvetov o delovnih enotah. Druga pa je bila pravzaprav izražena že na začetku tega našega razmišljanja, namreč, da bo potrebno v nadaljnjem razvoju neposrednega samoupravljanja razrešiti še številne probleme in protislovja, najti najbolj ustrezne rešitve. Najprej, kako in ali sploh izenačevati pogoje v gospodarstvu in poslovanju delovnih enot. To je vprašanje, ki spet sprošča novo: ali uveljaviti v poslovanju delovnih enot tržne ali interne planske, kalkulativne cene, ali kot se ponekod ogrevajo, celo povprečne cene z mednarodnega tržišča. In še vedno je v ospredju razprav vprašanje, kolikšne naj bodo materialne pristojnosti proizvajalcev v delovnih enotah, kolikšno stopnjo poslovnosti prenesti, točneje rečeno prenesti delovnih enotam. Tudi na vprašanje, katere determinante naj odločajo o velikosti in številu delovnih enot, so kar različni odgovori. In ob vsem tem še vrsta drugih, ki terjajo povsem strokovne rešitve: kakšna naj bo tehnika evidentiranja in obračunavanja stroškov v delovnih enotah, kako planirati, kako zasnovati obračun dohodka... skratka zares pester splet problemov!

Na nekatera stališča bo tokrat opozorila tudi ta »posebna izdaja« našega lista, ne svedea na vsa, morda le na najpomembnejša. Vsekakor pa je očitno, da uniformiranih rešitev ne bomo mogli ne iskati, še manj najti. Ponekod se bodo odločili za tržne cene, drugje spet za planske. Ponekod za koncentracijo sredstev, drugje za centralizacijo. In tako naprej. Naloga nas v sindikatih pa je v tem, da podpremo z vso avtoriteto družbene organizacije sleherni rešitev, ki pomeni korak dlje v uveljavljanju samoupravnih pravic proizvajalcev v delovnih enotah! S. B.

Stane Marinič:

Navidezna dilema: notranje ali tržne cene

Pomembno mesto v razpravah na minulih strokovnih posvetovanjih so predstavniki industrijskih podjetij namenili problemom in vidikom urejevanja cenovnih odnosov v internem poslovanju gospodarske organizacije. To pa je razumljivo, saj so cene osnovni instrument oblikovanja takšnih ali drugačnih konkretnih materialnih odnosov, ki ustrezajo, ali pa se oddaljujejo od napredne zahteve delitve dohodka po delu. V tem pogledu sta pomembni zlasti dve temeljni nalogi, ki ju je treba zagotoviti s cenovno ureditvijo znotraj delovne organizacije.

Prva naloga je povsem obrnjena v notranjo ekonomijo poslovanja delovne organizacije. Dohodkovni sistem namreč sam po sebi, se pravi po svoji osnovni ideji, stimulira delovni kolektiv za prizadevanja, ki omogočajo maksimizacijo dohodka. Nedvomno imajo naše delovne organizacije v tem pogledu znatne rezerve, ki jih je možno aktivirati z višjo produktivnostjo dela in z večjo ekonomičnostjo in rentabilnostjo poslovanja.

Iz tega vidika je bolj kot sama prodajna cena izdelkov in storitev pomembna njena notranja struktura razčlenitev, torej njeni konkretni vrednostni elementi, ki določajo, kolikšni stroški se priznavajo po internih normativih za določeno opravilo v okviru poslovanja gospodarske organizacije. V ta namen izdelani finančni plani posameznih organizacijskih enot podjetja in na njihovi osnovi izdelane kalkulacije planske lastne cene proizvodnje v bistvu pomenijo konkreten samoupravni sporazum delovnega kolektiva o vrednostnih normalah poslovanja, s katerimi se meri dosežena uspešnost posameznih organizacijskih enot gospodarske organizacije. Finančni rezultat organizacijske enote je potemtakem poleg osebnih dohodkov, ki se priznavajo za opravljeno delo ali doseženo proizvodnjo, že dosežena razlika med planirano in doseženo lastno ceno.

Vendar pa so tudi v industriji našega področja še vedno gospodarske organizacije, ki posvečajo realnemu planiranju, zajemljanju, razporejanju in obračunavanju poslovnih stroškov vse premalo potrebne pozornosti. Dogaja se celo, da se stroškovni vidik in problem obvladovanja ekonomičnosti poslovanja pojmuje kot izključna pristojnost vodstvenega kadra, to-

rej kot strokovni problem, ki presega ekonomsko obzorje neposrednih proizvajalcev. V takih podjetjih se uporablja začetniški, v ekonomskem smislu nerazvit sistem obračuna osebnih dohodkov po enoti proizvoda, pri čemer se pod enoto proizvoda pojmuje le njena količina, zanemarljivo pa se njene ostale ekonomske determinante. Ekonomsko pojmovana enota proizvoda je namreč enota mere, ki je opredeljena s količino, kvaliteto in stroški. Tako pojmovanje pa zahteva, da razvijemo v poslovanju gospodarskih organizacij poleg naturalnih meril še kvalitativne standarde in stroškovne normative.

Če so obravnavana vprašanja pomembna za vsako delovno organizacijo, ki hoče dvigniti svoj nivo poslovanja in se uspešno uveljaviti na tržišču, pa so še toliko bolj pomembna za delovne kolektive, ki organizirajo upravljanje po ekonomskih enotah. To so neposredno pokazala tudi izvršena strokovna posvetovanja, ki pa so se še posebej zadržala pri drugi nalogi urejanja notranjih cenovnih odnosov v gospodarski organizaciji, pri nalogi razvijanja dohodkovnega položaja ekonomskih enot in na tej podlagi urejanja materialnih odnosov med ekonomskimi enotami.

Dohodkovni položaj ekonomske enote se pričinja uvajati v delni, začetni in okrnjeni obliki že s tem, da se pričinja določiti njena planska zadolžitve in ugotavljati njen dosežen rezultat. V takih pogojih se ekonomska enota obremenjuje z dejansko doseženo lastno ceno in priznava s plansko lastno ceno, razliko med plansko lastno ceno in doseženo prodajno ceno, torej pretežni del presežne vrednosti, pa si prisvaja gospodarska organizacija kot celota. Razvit do-

hodkovni položaj pa terja, da se namesto delnega ugotavlja celotni finančni rezultat, ki ga dosega ekonomska enota s svojim poslovanjem. Pri iskanju načinov, ki bi ustrezali temu spoznanju, ki pa jih otežuje tudi sedanja knjigovodska zakonodaja, se je v zadnjem obdobju močno okrepila diskusija o dilemi, ali naj se celotni dohodek in dohodek na nivoju ekonomske enote ugotavlja na osnovi nekih notranjih prodajnih cen, ali pa na podlagi tržnih cen. Vse bolj pa se kaže, kot opozarja sama praksa, da je taka dilema le navidezna in da v tem grmu ne leži zajec. V praksi namreč pov-

sod, kjer prevladuje v ekonomski enoti blagovna proizvodnja, ki je usmerjena v direktno prodajo na trg, in kjer je torej promet med ekonomskimi enotami le slučajen, ugotavljajo celotni dohodek in dohodek ekonomske enote na osnovi tekočih tržnih prodajnih cen, torej cen, ki se oblikujejo pod učinkom delovanja objektivnih tržnih zakonitosti. Nasprotno pa, v primerih ko ekonomska enota proizvaja neblagovno proizvodnjo, ko opravlja le določene faze proizvodnje, ali pa proizvaja polizdelke, ki se ne pojavljajo na tržišču in le ena ali manjše število ekonomskih enot montira ali finalizira izdelek, se dohodek ekonomskih enot ugotavlja na podlagi internih, vnaprej določenih prodajnih cen. Vsekakor se z obema načinoma, ki sta torej le konkretna prilagoditvena načina in karakterju proizvodnje ter stopnji tržnega položaja ekonomske enote, zagotavlja dohodkovni položaj ekonomske

enote. Pretežni del problema dejansko reducira na vprašanje, ali so interne prodajne cene, katerimi se obračunava kupna prodaja med ekonomskimi enotami, določene s posluhom dogajanja na trgu in z njim usklajena.

Prav tako kot so udeleženi posvetovanj v principu zavrnili teze, po katerih naj bi se v vsakem primeru in povsem neodvisno od vrste in načina proizvodnje obračunaval dohodek ekonomskih enot s tržnimi prodajnimi cenami, ki naj bi se izračunale v podjetju v vseh primerih, ko jih trg ne oblikuje, pa je skregana s koncepcijo delitve po delu tudi druga skrajnost. Nekateri diskutanti namreč menijo, da je ekonomsko enoto potrebno zavarovati pred trenutno konjunkturo ali depresijo itd., skratka, da je potrebno zavarovati pred različnimi tržnimi kolebanji. Internim sistemom planskih cen takega zavarovanja ekonomski enoti in s tem proizvajalcev pred tržnimi kolebanji, hote ali ne, hote vračamo osebne dohodke v mezdno atmosfero, z vsemi škodljivimi posledicami. Delavcem kateremu odvzameš takrat, kadar je konjunktura, in dodajati, ko nastopi depresija, bo kmalu neobčutiljiv za tržne kolebanje, zahteve in možnosti. Na drugi strani pa čedalje bolj občutiljiv za plačo, ki »mu gre« vloženemu delu neglede na to, kakšen končni učinek je poročilo in kakšno družbeno priznanje je dosegel na trgu.

Seveda so ti problemi zamotani, istočasno pa je njihov urejevanje močno odvisno od tega, kakšna spoznanja proizvajalci v delovnem kolektivu dujejo v delovnem kolektivu glede potrebe in koristnosti razvijanja poslovne samostojnosti ekonomskih enot. Čež noč — kaže praksa — jih ne bo možno urediti in tudi kakršenkoli administrativni poizkus reševanja zunaj bi stvarnem lahko bolj škodoval kot pa koristil. Zato se prav, da kakršnikoli ekstremnih gledanj ne podpiramo, marveč prepustimo evoluciji prakse in teorije, da v ustreznem procesu poišče najracionalnejše rešitve za njihovo ureditev.

SE POMENEK PRED ZASEDANJEM DELAVSKEGA SVETA FOTO SLUŽBA DE

Pavle Gmeiner:

KAJ POGOJUJE VELIKOST IN ŠTEVILO DELOVNIH ENOT

V letih intenzivnejšega uvajanja »ekonomskih« enot, predvsem 1960. in 1961. leta, so se v večini podjetij precej ubadali z vprašanjem o optimalnem številu in velikosti teh enot. Tudi danes še vedno srečujemo to vprašanje pri obravnavanju problemov delovnih enot. Vendar sodim, da je danes stvarnejše, če govorimo o OPTIMALNIH NAČINIH, s katerimi skušamo zadostiti temeljnemu načelom naše teorije, zakonodaje in dosedanjih izkušenj na področju delovnih enot.

Teorija si je enotna v tem, da je treba pri oblikovanju delovnih enot upoštevati:

● tehnološki karakter proizvodnje, ki po istovrstni tehnološki problematiki oziroma po istovrstnih ali podobnih proizvodnih operacijah predstavlja naravno organizacijsko enoto kot najracionalnejšo rešitev vodenja proizvodnje,

● ekonomski karakter proizvodnje, ki omogoča merjenje naturalnih in vrednostnih enot, produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti,

● samoupravni sociološki karakter, ki se kaže v uresničitvi možnosti za upravljanje in odločanje posameznika v delovni enoti.

Temeljni zakon o podjetjih daje osnovne značilnosti delovne enote v 31. členu, ko pravi, da jo sestavljajo zaposleni v delovnem procesu, ki pomeni celoto ali njegov zaokrožen del. Delovni uspehi te delovne enote se dajo planirati in meriti ter na podlagi tega tudi ugotavljati in deliti dohodek. V osmem členu omenjenega zakona pa je po-

sebej poudarjen samoupravni značaj: organizacija dela in upravljanje morata delovnim ljudem omogočiti, da na vsaki stopnji in v vseh delih delovnega procesa, ki pomeni celoto, kar najbolj neposredno odločajo o vprašanih dela, medsebojnih delovnih razmerjih, o delitvi dohodka ter o drugih vprašanih, ki posegajo v njihov ekonomski položaj. Hkrati pa morata organizacija in upravljanje po delovnih enotah zagotoviti najugodnejše pogoje za delo in za poslovanje podjetja kot celote.

Vse tri bistvene elemente delovne enote obravnava teorija in zakonodaja enotno. Doseči v praksi homogenost in pravičen odnos med elementi tehnologije, zajemljanja rezultatov in samoupravljanja pa ni tako enostavno, o čemer pričajo mnogi primeri v delovnih organizacijah, ki ob raznih težavah in anomalijah izbirneje z vso svojo silovitostjo,

Znanstveno izoblikovana organizacija dela, ki jo je in jo tako skrbno izpopolnjuje podjetnik na Zahodu, nikakor ni v nasprotju z našimi kompleksnimi pogledi na delovno enoto. Združevanje posameznih elementov od delovnega mesta oziroma stroja do večjih sklopov, kot je stroškovno mesto, obračunska enota, delovna enota,

Število zaposlenih v delovni enoti	Število enot	Struktura v %
1-5	13	1,9
6-30	182	25,9
31-70	156	22,3
71-150	181	25,8
151-500	142	20,3
501 in več	27	3,8
Skupaj	701	100,0

Podatki nam povedo, da je bilo tedaj 50 % delovnih enot, ki so imele do 70 zaposlenih, oziroma 76 % vseh zajetih delovnih enot ni preseglo števila 150 zaposlenih, kar se je pojmovalo

obrat itd. na osnovi znanstveno izdelane organizacije tehnološkega procesa, predstavljajo ogrodje, na katero navezuje mo kot povsem enakopraven element merjenje rezultatov in najprimernejšo obliko samoupravljanja v delovnih enotah. Nesmiselno bi bilo sečrnanje tehnološkega procesa v zaključeni celoti na ljubo »samoupravne decentralizacije«, ki se po mnenju nekaterih ne da uresničiti v delovni enoti z več sto zaposlenimi. V dobi uvajanja »ekonomskih enot« tako gledanje ni bilo redko, saj je bilo tudi v teoriji omenjeno kot zgornja optimalna meja 80-120 zaposlenih v delovni enoti. Da bo slika jasnejša, je prikazano število zaposlenih v delovni enoti po analizi Republiškega sveta ZSS iz leta 1962, ki je obsegla 25,8 % vseh zaposlenih v Sloveniji:

Zlasti delovne enote so tiste celice, kjer naj bi se samoupravno-ekonomski odnosi razreševali in opredeljevali s participacijo najširšega kroga proizvajalcev. Ugotovljamo pa, da so delovne enote največkrat zožene pretežno na ekonomske kategorije.

V gospodarskih delovnih organizacijah se razmeroma pogosto pojavljajo teze, ki še pridobivajo na aktualnosti takrat, ko zaidejo v ekonomske težave, teze namreč, da uveljavljanje samoupravljanja v delovnih enotah vodi k zmanjšanju ali celo negaciji ekonomskih možnosti podjetja. Z drugimi besedami, posamezniki postavljajo vprašanje, ali obstoji med dobrim gospodarjenjem in razvitejšimi ter kvalitetno višjimi samoupravnimi odnosi konflikt, ki ga v načelu ni možno premostiti, oziroma ali je med tema dvema kategorijama našega gospodarstva življenja antagonizem, ki je že po svojem izvoru in naravi nezdružljiv z osnovnimi družbenimi interesi. Razpravljanje o vseh teh dokaj različnih stališčih danes še nikakor ni odveč, niti ne smemo podcenjevati praktičnih rešitev teh razmerij.

Samoupravljanje je družbeno-ekonomski odnos, je politični izraz socialističnih proizvodnih odnosov, je družbeno-ekonomska nujnost. To pa obenem pomeni, da vsako potenciranje poslovnosti mimo in brez samoupravljanja vključuje miselnost in prepričanje, da je samoupravljanje samo umetna politična, resda tudi demokratična tvorba, ali še krajše, da samoupravljanje sploh ni in tudi ne more biti ekonomski odnos med proizvajalci. Torej imamo opraviti s stališči, da samoupravljanje sploh ni primerno za pametno gospodarjenje.

Tov. Kardelj pravi: »Mnenje, da je možno nacionalno gospodarjenje brez zainteresiranosti proizvajalcev, brez njihovega sodelovanja, skratka brez samoupravljanja je isto, kot bi dejali, da socializem sploh ni primeren za racionalno gospodarjenje.« To misli definirano z eno besedo, če rečemo, da je poslovnost isto kot samoupravljanje. Samoupravljanje poslovnosti integrira, jo bogati in pospešuje ter tako predstavlja bistveni atribut ekonomskega napredka delovne enote in podjetja. Če trdimo, da med poslovnostjo in samoupravljanjem v delovnih enotah ne bi smelo prihajati do protislovij, pa seveda predpostavljamo takšno organizacijo dela in taksne notranje odnose, ki to omogočajo. Prav tu pa se po navadi zatakne.

Pavle Vindišar:

Poslovnost in samoupravljanje

Res je, da je enostavneje reči: »samoupravljanje ni primerno za racionalno gospodarjenje«, ali, »če ne bi bilo samoupravljanja bi v podjetju že dosegli večje delovne uspehe«, kot pa razumeti družbeno-ekonomske odnose pri nas in obstoječi konflikt med poslovnostjo in samoupravljanjem začetni pojasnjevati in razreševati z diametralnega polja. V prvi vrsti gre za razumevanje sicer že splošno znanih ugotovitev, da pritegnitev proizvajalčevih interesov in njegova vključitev v dogajanje ne more dati drugega kot pozitivne gospodarske rezultate. Prav racionalnejše gospodarjenje terja še neprimerno bolj zavzeto vključevanje delovnih ljudi v samoupravljanje. Naš cilj je stalno dviganje življenjske ravni delovnih ljudi, samoupravljanje pa je tisti družbeno-ekonomski odnos in tisti družbeni instrument, ki naj pomembno prispeva k temu. Če samoupravljanje tega poslanstva resnično ne more izpolniti, če predstavlja samo oviro za doseg tega cilja, potem bi ga morali zamenjati z nečim drugim, nečim boljšim. Praksa v mnogih delovnih organizacijah pa kaže, da temu ni tako.

Ne gre torej samo za politične in moralne cilje samoupravljanja, ampak predvsem za njegove ekonomsko-materialne prednosti. Te prednosti izhajajo iz neposredne, realne zainteresiranosti vsakega člana kolektiva, da bi zmeraj našel najbolj smotrne rešitve pri organizaciji dela, tehnologiji ipd., posebno še, če je njegov osebni dohodek in materialni položaj neposredno od sadov upravljanja. Kljub temu, da je očito, da je odvisen od sadov upravljanja, ki delovanje pri odločanju delavcev življenjsko zainteresiran za sodelovanje pri odločanju o proizvodnih in družbenih vprašanjih v svoji delovni organizaciji, pa to v podjetjih marsikdaj prezeemo. Samo dva primera iz naših delovnih organizacij. Delavec se je vrnil z dela v Nemčiji v svojo delovno organizacijo. Prav takrat v njej kujejo nov stroj. Ta delavec si je prizadeval, da bi kupil drugje stroj, takšnega, na kakršnem je delal v Nemčiji in za katerega ve, da je boljši od tistega, ki so ga izbrali po perspektivi. Pri tem ne uspe niti ne zbudi pozornosti s svojim predlogom. Ali drug primer. V eni naših največjih tovarn so vsa amortizacijska sredstva centralizirali, resda zaradi velikih potreb ob razširjanju podjetja. Delavec, ki je potreboval povsem navaden rezervni del za stroj, ga v delovni enoti zaradi take centralizacije ni mogel dobiti.

Prav takšni primeri pa dokazujejo, da samoupravljanje ni samo humanost, ampak predvsem nujnost, brez katere ni višje produktivnosti. Delovne enote smo ustanovili zato, da bi z njihovi dosegli maksimalni ekonomski učinek in največje sodelovanje delavcev. Nam so potrebne zaradi boljšega gospodarjenja in poglobljenega samoupravljanja.

Procesa in racionalnost merjenja rezultatov, to ne nasprotuje tedaj izbrani gornji meji. Vendar mislim, da je takó število delovnih enot, kot tudi število zaposlenih v njih le funkcija vrste dejavnosti, načina proizvodnje (individualne, serijske, masovne), stopnje mehanizacije, števila delovnih izmen itd. torej ekonomsko-tehničnih kategorij, ki vse skupaj ne prenesajo vnaprejšnje določene gornje meje. Oblike samoupravljanja so toliko prožne, da lahko neposredno prizadetost in čut upravljalca razvijajo tudi v enotah, ki so večje od »optimalnih« gornjih mej. Samoupravnost oziroma stopnja njene uspešnosti ni odvisna

ravno od števila zaposlenih v delovni enoti, ampak od metod, kako bomo slehernemu zaposlenemu omogočili sodelovanje pri vprašanjih, na katera lahko vpliva, oziroma ki ga prizadevajo. Metode pa so raznovrstne, ne poznajo »numerus census« in omogočajo, da se samoupravljanje kot bistvena karakteristika dejansko enakopravno pridruži drugim bistvenim atributom delovne enote.

Da so šli marsikje z drobljenjem delovnih enot predaleč, potrjujejo tudi podatki republiškega sveta ZSS iz analize delovnih enot ob koncu leta 1965 (vzorec je obsegal 10,7% vseh zaposlenih v SR Sloveniji):

Število zaposlenih v delovni enoti	Število enot	Struktura v %
1-5	1	0,4
6-30	34	13,2
31-70	63	24,4
71-150	73	28,3
151-500	69	26,7
500 in več	18	7,0
Skupaj	258	100,0

Novejši podatki torej pričajo o znatnem padcu najmanjših delovnih enot do 30 zaposlenih, kamor se je leta 1962 po omejenem vzorcu uvrščalo še 27% vseh delovnih enot, danes pa le dobrih 13%. Nasprotno pa se je povečalo število delovnih enot z več kot 150 zaposlenimi in prav tako tudi število delovnih enot z več kot 500 zaposlenimi. Pro-

ces zaokroževanja delovnih enot se javlja kot posledica nekdanjega pretiranega drobljenja delovnih enot, ki niso imele nobenih pogojev za samostojnejše odločanje o ustvarjenih sredstvih. Brez materialne podlage ali vsaj brez oblik neposrednega sodelovanja pri ustvarjenem presežnem delu pri ustvarjenem presežnem delu osebni dohodkov, amortizacije, investicijskega vzdrževanja itd.,

Rafael Črv:

Izenačevanje ali neizeničevanje pogojev poslovanja

Razmere, v katerih poslujejo delovne enote v okvirih posameznih podjetij, so le redkokdaj enake, zato imajo različne možnosti za doseganje svojega čistega finančnega rezultata. Ta problem je bolj ali manj skrit vse do takrat, dokler obravnavamo podjetje kot nedeljivo celoto, v kateri se stapljajo uspehi in neuspehi posameznih organizacijskih enot. Organizacija podjetja po delovnih enotah odkriva oziroma zaostruje vprašanje neenakih pogojev poslovanja posameznih delovnih enot in to še zlasti pri doslednem uvajanju dohodka na ravni delovnih enot.

S stališča delovnih enot so lahko pogoji poslovanja objektivnega ali subjektivnega značaja. Pod neenakimi objektivnimi pogoji poslovanja razumemo vse tisto, kar mimo volje kolektivov posameznih delovnih enot onemogoča, da bi jim enako delo prinašalo enake rezultate. V poslovanju delovnih enot lahko nastopajo predvsem naslednji najvažnejši neenaki objektivni pogoji poslovanja:

- različna tehnična opremljenost dela kot posledica nevporednega razvoja posameznih delovnih enot,

- različne možnosti prihrankov pri stroških zaradi različne udeležbe materialnih stroškov in osebnih dohodkov v strukturi lastne cene,

- različni naravni in geografsko-tehnični pogoji (večja ali manjša pristopnost do surovin, primernost prometnih zvez, bližina tržišča itd.),

- različni komercialno-konjunktorni pogoji (odnos ponudbe in povpraševanja, velikost konkurence, akumulativnost poslovnega predmeta) in

- različni davčno-finančni pogoji (davčne in druge obveznosti, preskrbljenost z obratnimi sredstvi, carinski predpisi itd.).

Razen teh izrazito objektivnih pogojev poslovanja, na katere posamezne delovne enote kratkoročno, velikokrat pa tudi dolgoročno ne morejo vplivati, pa obstaja precejšnje število pogojev poslovanja, ki so lahko s stališča delovnih enot objektivni ali subjektivni. V to skupino sodijo predvsem naslednji pogoji poslovanja:

- različna struktura zaposlenih po kvalifikaciji in strokovnosti,

- organizacijska raven po posameznih delovnih enotah,

- ugodnejši ali neugodnejši proizvodni asortiment,

- preskrbljenost z reprodukcijskim materialom itd.

Nasteti pogoji poslovanja so za delovne enote objektivnega značaja takrat, kadar ima pravico odločati o tem izključno podjetje kot celota, subjektivnega značaja pa takrat, kadar o kadrovskih in organizacijskih spremembah, o izboru najugodnejšega asortimenta itd. odločajo neposredno delovne enote.

Podjetja se morajo v zvezi z organizacijo po delovnih enotah odločiti ali za izenačevanje ali pa za priznavanje različnih pogojev poslovanja delovnih enot. Glede neenakih subjektivnih pogojev poslovanja vlada precej enotno stališče, namreč, da bi bilo izenačevanje za delovne enote nespodbudno. Ni

pa tako tudi s stališči o vprašanju različnih objektivnih pogojev poslovanja, saj so tako zagovorniki njihovega izenačevanja kot zagovorniki njihovega izenačevanja.

Zagovorniki neizeničevanja različnih objektivnih pogojev poslovanja delovnih enot izhajajo iz načela, da je treba vse probleme delovnih enot v okviru podjetja reševati na isti način, kot poteka reševanje problemov za podjetja v okviru celotnega gospodarstva. Po njihovem mnenju delovanje tržišča in drugih objektivnih zakonitosti kakor tudi načelo dohodka ne prenese kakršnihkoli načinov izenačevanja pogojev poslovanja delovnih enot brez škode za gospodarske rezultate in družbene odnose.

Zagovorniki izenačevanja različnih objektivnih pogojev poslovanja delovnih enot se opirajo na stališče, da je nujno odkla-

Marjan Zupan:

Kdo naj bo lastnik?

Problem lastništva nad ustvarjenimi sredstvi se prične že pri vprašanju cen, po katerih naj delovne enote ugotavljajo svoje uspehe. Pri obračunavanju uspeha po tržnih cenah, to je po dohodkovnem sistemu, ostanejo delovni enoti po izplačilu osebnih dohodkov vsa sredstva enostavno in razširjena reprodukcije, medtem ko se pri sistemu obračuna po lastnih cenah oziroma kalkulativnih cenah vsa akumulacijska sredstva formirajo šele na ravni podjetja.

Zanimivo je, da člani samoupravnih organov v precejšnji meri težijo k absolutni razpoložljivosti in lastniški pravici nad sredstvi še posebno v tistih delovnih enotah, ki dosegajo nadpovprečne rezultate. Navadno se le-ti seveda ne vprašajo, ali so ustvarjena sredstva res le plod njihovega dela ali pa so tudi posledica tržnih razmer, različne organske sestave kapitala itd. Zahteva po samostojnem razpolaganju s sredstvi gre celo tako daleč, da v primeru, ko jim ni v celoti ugodno, zahtevajo odcepitev od matičnega podjetja. Pri opazovanju pojavov se nam nehotе vsiljuje misel, da hočejo »imaginarno« družbeno lastnino nad delovnimi sredstvi spremeniti v osebno lastnino določenega kroga ljudi; seveda bi člani te delovne skupnosti iz naslova »svojega« kapitala potem radi uživali tudi vse bonitete, ki jih taka lastnina nudi. Jasno je, da so v taki miselnosti osnove dezintegracijskih teženj oziroma težnje po atomizaciji gospodarskih organizacij, ki v končni posledici nikakor ne morejo biti pozitivne.

Vendar pa ima ta sistem svoje zagovornike, ki menijo, da samo tak način lastniške oziroma razpoložljive pravice pogojuje delavsko samoupravljanje v delovni enoti. Pri tem pa gre očito za mešanje dveh pojmov, in sicer pojma samoupravljanja s pojmom upravljanja in poslovnega odločanja. Četudi delovne enote ne razpolagajo s svojimi sredstvi, delavska samouprava s tem ni degradirana, saj lahko organi samoupravljanja delovne enote odločajo o gospodarjenju s sredstvi skozi organe centralnega delavskega upravljanja, da o internih pravicah odločanja sploh ne govorimo.

Kaj torej — centralizacija ali koncentracija v delovnih enotah ustvarjenih sredstev?

Udeleženci posvetovanja o delovnih enotah so se v celoti izrekli za centralizacijo sredstev, ne sicer za absolutno in totalno, ampak za centralizacijo večine ustvarjenih sredstev. Ker so argumenti za centralizacijo dokaj objektivni, jih navajamo:

- ustvarjena sredstva delovnih enot niso samo posledica in rezultat dela le-teh, ker na te rezultate vpliva množica zuna-

njanje vplivov tehničnih in ekonomskih pogojev, v katere so bile delovne enote postavljene. To pomeni, da je treba sedanje člane delovnih enot osvoboditi odgovornosti za vse tisto, kar se je dogajalo do uvedbe organizacije po delovnih enotah. Ni namreč njihova zasluga, da po reorganizaciji podjetja upravljajo svojo delovno enoto pod ugodnejšimi objektivnimi pogoji poslovanja, oziroma ni njihova krivda, če podjetje kot celota v preteklosti ni razvijalo njihovih objektov, oziroma jih je napačno lociralo. Če tudi v nadaljnjem razvoju podjetja prihaja do pospešenega razvoja posameznih delovnih enot na račun drugih delovnih enot, kar je po navadi ekonomsko upravičeno, je treba izenačevanje objektivnih pogojev poslovanja seveda prilagajati in to predvsem glede enakih objektivnih možnosti za doseganje osebnih dohodkov.

Praksa naših klasičnih (neintegriranih) podjetij, ki so se oddolila za organizacijo po delovnih enotah, v celoti potrjuje pravilnost izenačevanja neenakih objektivnih pogojev poslovanja. Pri tem se podjetja poslužujejo različnih metod, kot so: priznavanje različnih norma-

tivov oziroma cen, različnih udeležb v prihrankih na stroških, različnih razmerij v delitvi dohodka delovnih enot, različnih prispevkov delovnih enot v sklade podjetja itd. Kvalitetno drugačno je to vprašanje pri združevanju (integriranju) posameznih podjetij, ki postanejo v okviru novega podjetja delovne enote. Prej samostojna podjetja so si namreč neodvisno drugo od drugega ustvarjala svoje objektivne pogoje poslovanja, zato v okviru novega podjetja ni upravičeno njihovo izenačevanje, čeprav se to v precejšnji meri v praksi dogaja.

Če se podjetje izreče za izenačevanje različnih objektivnih pogojev poslovanja po posameznih delovnih enotah, pa ne sme izgubiti jasne slike o rentabilnosti posameznih proizvodov in storitev, oziroma o rentabilnosti posameznih delovnih enot. Na osnovi znanstvene organizacije dela mora zavestno izločati nerentabilne delovne enote, če pa so mu iz kakršnegakoli vzroka potrebne, jim mora pomagati razvijati njihove objektivne pogoje poslovanja ali pa te pogoje umetno izenačevati z instrumenti ugotavljanja oziroma delitve finančnega rezultata delovnih enot.

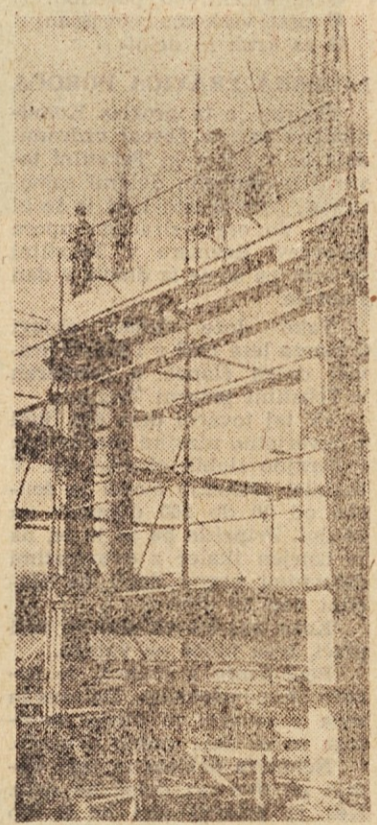
iz ustvarjenih sredstev. Le-ta namreč nima in ne more imeti vseh strokovnih služb, kot jih ima podjetje in zato tudi ne tako velikega obzora znanja za presojo rentabilnosti.

- Tudi zagovorniki, ki pravijo, naj se bolj akumulativne enote s svojimi lastnimi sredstvi še naprej strijo, propadajo ob dejstvu, da je gospodarska organizacija celota, ki se mora razširjati skladno. Podjetja si lahko le v izjemnih primerih dovoljujejo razširjanje najbolj rentabilnih enot, ne da bi obenem razširjala tudi ostale, manj rentabilne, ker so le-te tesno vrasčene v organsko celoto. Izjemni primeri pa celo kažejo, da so delovne enote, ki v določenem trenutku dajejo v gospodarski organizaciji pretežno večino akumulacije, zaradi tržnih pogojev neperspektivne in da je nujno njihovo akumulacijo vlagati celo v delovne enote, ki trenutno pošljujejo celo v izgubo, imajo pa glede na objektivne zunanje pogoje in perspektivne poslovni politiki podjetja vse možnosti za uspešen razvoj.

- Delovne enote ne ustvarjajo dovolj sredstev, da bi pri današnji stopnji tehnologije ta sredstva zadovoljevala potrebe po enostavnih in razširjenih reprodukciji vseh delovnih enot, ampak jih je zato nujno potrebno združevati. Isto velja tudi za amortizacijo in sklad skupne porabe. Posebno glede amortizacije v delovnih enotah, kjer je ta velika, so mnenja, da ni opravičljivo, da bi se sredstva nabirala in čakala, da se izvrši rekonstrukcija, ampak da se porabijo za druge delovne enote, te pa kasneje sredstva po potrebi ne samo vrnejo, ampak dodajo še svoja.

- Za ugotavljanje rentabilnosti delovnih enot ni potrebno, da le-te razpolagajo s svojimi sredstvi. To rentabilnost je možno dobro zasledovati tudi skozi sistem kalkulativnih cen. Del diskutantov na posvetovanjih je izrazil mnenje, da bi del sredstev, ki se formirajo pri obračunu po planskih cenah ali pri razlikah med planskimi cenami in doseženimi cenami, le kazalo prepustiti delovnim enotam za pokrivanje manjših nabav in potreb.

- Iz navedenega izvajanja, ki je posledica mnenj večine diskutantov na posvetovanjih o delovnih enotah, lahko zaključimo, da ugotavljanje ustvarjenih sredstev po delovnih enotah in nato koncentracija teh sredstev pomeni samo odvečno delo in je element, ki vnaša v homogen kolektiv samo razdor. Zaradi tega in zaradi boljše ekonomičnosti vlaganja sredstev ter uspešnejših poslovnih odločitev je centralizacija sredstev primernejša.

NA GRADBIŠČU NOVEGA OBRATA FOTO SLUŽBA DE

neizdelanih tehničnih normativov. Nepoznavanje le-teh onemogoča točno razmejitev, ali so sredstva res ustvarjena z boljšim izkoriščanjem kapacitet in večjo produktivnostjo dela ali ne. Ta problem je še posebno pereč pri delovnih enotah z izrazito različno strukturo opreme. Enote z višjo organsko sestavo kapitala težje povečajo produktivnost dela z izkoriščanjem notranjih rezerv, kot enote z nižjo organsko sestavo. Tako točno postavljanje normativov, da bi se pri obeh enotah povečanje produktivnosti enako odrazilo, je zelo problematično, posebno če na produktivnost dela vpliva še stalno spreminjajoča se tehnologija dela.

- Obstaja mnenje, da delovna enota, ne glede na svojo velikost, ni kvalificirana, da bi odločala o rentabilnosti naložb

NEKOMU KAR TAKO

Neznanec moj, ne misli, da imam novic;
nič novega se ni zgodilo in se še ne bo.
Vse je še staro: zemlja, človek in pravica.
Zato ti pišem tole pismo kar tako.

Stanuješ tudi ti na robu mesta,
kjer so med hišami usahle, prašne grede?
Stanuješ tudi ti med cerkvijo, fabriko in gostilno,
ob cesti, ki po nji korak po blatu brede?

So tudi tam ljudje tako na robu,
da kolnejo boga, človeka in hudiča?
Nič več ne slišijo kot včasih na večer,
kako tam zunaj v polju muren criča.

Nikjer ni zanje vrat odprtih,
samo doma, v pritličnih hišah ob kanalu.
V njih je tesno, iz njih beže na cesto
in tam postajajo — z glavo ob strehi — na vogalu.

Prihajali so sem ter so imeli drzno misel:
še malo in preselimo se v mesto.
A kar čez noč so jim ustavili korak.
In ta ustavljeni korak visi nad vsako cesto.

Tako prestopamo se po teh cestah
kot po zastraženem dvorišču tat — jetnik.
Pred nami in za nami so zapahi,
zapirajo se vrata krčem, cerkev in fabrik.

A zemlja preoblači se v asfalt;
celo na našo ulico dobimo tlak.
Boš hodil potlej trše, brat? Boš upal,
da kdaj se sproži naš ustavljeni korak?

(Mile Klopčič: Preproste pesmi, 1934)

Močnejši od hrasta

FRANCE FAJDIGA:

Spomini na stavko tekstilcev
v tovarni Triglav v Kočevju
1935. leta

V razvojno pot delavskega gibanja na Kočevskem je odločilno posegla stavka delavcev v tekstilni tovarni Triglav. Delovne in higiensko tehnične razmere, predvsem pa socialne razmere, v katerih je živel proletariat tekstilne tovarne, so bile v tridesetih in štiridesetih letih izredno težke. Tovarnarju Horaku je bil pred očmi samo dobiček. Za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer zaposlenih delavcev mu ni bilo mar.

Letos mineva šestintrideseto leto, kar so stavkali kočevski tekstilci. In prav je, da se njihove zmage spomnimo tudi s temi reminiscencami.

PRVA NAPOVED STAVKOVNEGA GIBANJA

Vse te težke razmere so že leta 1933, točneje povedano 20. junija tega leta, privedle delavce v tekstilni tovarni Triglav, da so zllili prvi kanec nejevolje in ogorčenja. Prekinitev dela je bila tedaj resda kratkotrajna, bolj poskus stavke kot pa resnična stavka, saj so delavci zapustili stroje le za kakih 20 minut. Neposredni povod za ta korak delavcev pa je bil ukrep vodstva tovarne, da odstrani s pletilnih strojev posebne ure, ki so kazale, koliko metrov platna je izdelal vsak delavec pri stroju. Posledice odstranitve teh kontrolnih ur pa je bila, da so delavci zaslužili kakih 20 do 30 % manj, ker so jim posledelodajalci norme samovoljno krojili. Vodstvo tovarne je sicer ta ukrep skril za pretvezo, da delavci predstavljajo kontrolne ure tako, da kažejo več, kakor pa so v resnici stkali platna. Ravnatelj tovarne Spiske pa je stavkajočim zagrozil, da bo ustavljal za tri mesece obratovanje, če delavci takoj ne nadaljujejo dela.

Tako se je brez uspeha končal ta prvi poskus upora delavcev v tovarni Triglav.

KOMUNISTIČNA PARTIJA POZIVA DELAVCE

Spričo razmer v Tekstilni tovarni Triglav se mestni komite Komunistične partije v Kočevju decembra 1933 na pobudo Jožeta Seška odloči pozvati delavce na odločnejši, predvsem pa bolj organiziran odpor. Mestni komite v ta namen pripravi poseben letak v slovenščini in nemščini, ki ga člani komiteja raztresejo po okoliških vaseh in v Kočevju.

Prav ta letak pa je uvod in prvi poizkus v prizadevanjih Komunistične partije, da delavstvo na Kočevskem združi v skupen nastop:

»Tekstilni delavci in delavke v Kočevju niso bili nikdar v večji bedi, niso bili nikdar bolj izkoriščani kakor danes. Njihov gromotni položaj pa se vsak dan slabša. Vsak dan imajo manj kruha, zato pa morajo vedno bolj garati. Nasprotno pa se godi vedno boljše gospodom kapitalistom, ki si zidajo vile in se vozijo na luksuzna potovanja na delavčeve stroške. Domači delavci so v primeru s tujci neprimerno slabše plačani...

... Z delavkami ravnajo kot s sužnjami. V stari tovarni zahteva delovodja od vsake, ki še ni zgarana, da mora biti nje-gova. Če tega neče, pa ji ne pusti popraviti mašine, tako da ne more zaslužiti akorda. Delati pa morajo delavke kakor črna živina. Plačane so po 2 din za isto delo, za katero zaslužijo moški 3-4 dinarje. Delati morajo 14-16 ur na dan, nadur pa jim ne plačujejo. Najbolj gnusno pa postopajo z mladoletniki. Štirinajstletni fantje morajo delati kakor odrasli in to več mesecev zastonj.

Za vse te svinjarije se seveda niti oblasti, niti kočevski burgarji ne zmenijo...

... Delavci in delavke! Pomogo vam ne pride ne od fašistov ne

od klerikalcev in ne od social-patriotov. Zakaj ti so hlapci srbske oziroma slovenske buržoazije. Sami se morate boriti za svoje interese. Zahtevajte predvsem: ZA ENAKO DELO ENAKO PLAČILO! Zakaj bi bile ženske in mladoletniki za isto delo slabše plačani kakor moški, zakaj tujci boljše kot domačini. Če bo vsak posameznik trkal na vrata pisarne, ga bodo hitro odpravili in vrgli iz tovarne. Zato morate nastopiti vsi skupaj za skupne interese, za skupno kolektivno pogodbo. Izvoliti morate iz svoje srede poseben akcijski odbor. Ta odbor naj vodi pogajanja za kolektivno pogodbo. Če pa kapitalisti ne bodo ugodili vašim zahtevam, stopite v stavko. Pod vodstvom Komunistične partije Slovenije stopite vsi v enotno borbo z zahtevami:

- za enako delo enako plačilo!
- za kolektivno pogodbo!
- proti vsakemu izkoriščanju!
- za kruh in delo!

LJUDSKA PRAVICA POROČA

Čeprav je ta proglas Komunistične partije precej vzdramil delavce v kočevski Tekstilni tovarni in mnogim dvignil samozavest, pa vse leto 1934 le še ni prišlo do organiziranega upora delavcev. Razmere v Tekstilni tovarni pa so se iz dneva v dan slabšale.

Tako Jože Seško objavi 8. marca leta 1935 v Ljudski pravici daljši članek o razmerah v Tekstilni tovarni Triglav:

»V tej tovarni dela 400 ljudi z neverjetno nizkimi plačami in v skrajno slabih okoliščinah. V tkalnici zaslužijo moški in ženske od 50 do 200 dinarjev na 14 dni. Pripetilo pa se je že, da je izurjen tkalec z dvanajstim delovnimi urami dobil na plačilni dan 50 din.

Kako naj človek živi ob taki plači, tega nihče ne vpraša.

Postopanje z delavci je surovo in poniževalno. Delovnega reda v tovarni ni nikjer nabitega in se dela vedno drugače.

Nekatera dekleta in žene hodijo po dve uri daleč na delo. Ker je delovni dan od 8. do 12. ure in od 13. do 17. ure, delavke in delavci iz oddaljenih krajev ostanejo brez kosila in tople malice. Lastnik tovarne Horak delavskih zaupnikov sploh noče sprejeti. Pravi, da bi rajši zaprl tovarno, kakor se dal komandirati.

In Seško zaključuje svoj članek s pozivom:

»Samo močna bojna fronta vseh izkoriščanih nam bo prinesla boljše življenje v novi družbi, ki bo zrasla na razvalinah kapitalizma. Tega pa ne bomo dosegli doma za pečjo, temveč v borbi.

Delovni ljudje! Bodimo bolj zavedni in borbeni, bolj odločni in bolj vneti za skupnost. Vzemimo v roke našo stvar sami in ne čakajmo na razne delavske institucije in vodstva organizacij. Od nas samih je odvisno, brez nas ne more nihče ničesar.

NAPOVED STAVKE

Delovanje mestnega komiteja Komunistične partije v Kočevju in aktivno delo Jožeta Seška je

med delavci v Tekstilni tovarni Triglav tokrat obrodilo sadove. Delavski zaupniki v tovarni se poslej čedalje bolj pogosto sestajajo in čedalje bolj dozoreva odločitev za stavko.

Delavski zaupniki se sestajajo v gostilni Beljan. K njim prihaja tudi tovariš Franc Leskošek, ki je tedaj predsednik strokovne komisije na Delavski zbornici v Ljubljani. In 21. maja 1935. leta delavski zaupniki in nekateri drugi delavci na sestanku pri Beljanu izvolijo stavkovni odbor, ki naslednjega dne izda proglas:

»Sodrug, sodružice! Meščani mesta Kočevja!

Skrajno neugodne razmere, ki vladajo v tovarni Triglav, so prisilile zaposleno delavstvo v tem podjetju, da je stopilo 22. maja 1935 v obrambno stavko, da si zavaruje svojo existenco in pribori izboljšanje svojega življenja.

Borili se bomo do skrajnosti, da dosežemo svoje pravice, katere nam naša država po zakonu jamči.

Meščani! Delavci! Prosimo vas, pomagajte nam v tej borbi vsaj moralno!

RAZGOVORI Z VODSTVOM TOVARNE

Triindvajsetega maja se v Tekstilni tovarni Triglav sestanejo predstavniki stavkovnega odbora, zastopnik delavske zbornice Franc Leskošek, inšpektor za delo, okrajni glavar za Kočevsko in predsednik upravnega odbora tovarne Franc Sirc ter direktor podjetja Joško Ilc. Namen tega sestanka je bil pročitati trenutne razmere v tovarni in ugotoviti možnosti za sporazum med stavkajočim delavstvom in vodstvom podjetja.

Delavski zaupniki na tem sestanku ugotavljajo:

- razmere v podjetju so slabšajo iz dneva v dan,
- sporazum s 27. marca 1935 se ne izvaja,
- temeljne mezde so prenizke,
- podjetje ne upošteva delavskih zaupnikov.

Franc Leskošek pa v imenu strokovne komisije Delavske zbornice posreduje zahteve delavstva:

- višje mezde in izravnava z drugimi tekstilnimi tovarnami,
- sklenitev kolektivne pogodbe,
- zaščita vseh stavkajočih delavcev,
- odpust nadmojstra v tkalnici Bohumila Flegra.

Na te zahteve je v imenu podjetja odgovoril predsednik upravnega sveta Franc Sirc. Dejal je, da podjetje ni zoper sklenitev kolektivne pogodbe, vendar pa ne more takoj povečati mezd, ker mora sredstva šele zbrati. Sirc je dodal, da je podjetje pripravljeno skleniti kolektivno pogodbo do 8. junija tega leta, toda delavstvo mora že naslednjega dne na delo. Zadržil je tudi, da podjetje zaradi stavke ne bo nobenega delavca odpustilo, niti kako drugače preganjalo. Glede odpustitve tkalskega mojstra Bohumila

Flegra pa je zahteval, naj delavski zaupniki navedejo konkretne primere njegovega zlorabljanja položaja, da ga bo lahko podjetje odpustilo, ne da bi mu moralo plačati odškodnino.

Se istega dne organizira stavkovni odbor v gostilni Beljan zbor vseh stavkajočih in jih seznanji z rezultati pogajanj. Zbor odloči, da bo stavka trajala vse dotlej, dokler ne bo sklenjena kolektivna pogodba.

VODSTVO TOVARNE GROZI

Ker sta delodajalec in vodstvo tovarne uvidela, da ne moreta s praznimi obljubami preslepiti delavcev, sta spremenila taktiko in začela z grožnjami. Tako vodstvo tovarne 28. maja izda oglas, v katerem med drugim piše:

»Ker se delavstvo v smislu našega oglasa z dne 24. maja tega leta do danes ni vrnilo na

rektor in orožništvo se umakneta.

Z OROŽNIKI NAD STAVKAJOČE

Naslednjega dne piše direktor Ilc okrajnemu glavarju pismo, v katerem ga prosi za nujno intervencijo oblasti ter varnostnih organov, da se zaščiti imovina tovarne, predvsem pa 30 tisoč metrov blaga, ki v podjetju propada. Ze prejšnji dan pa sta direktor Ilc in predsednik upravnega sveta Sirc govorila tudi s podbanom Dravske banovine Pirkmajerjem ter na podlagi tega razgovora zahtevala od okrajnega glavarja, naj ukrene vse potrebno, da se uradništvu, ki ne stavka, omogoči vstop v tovarno in da se reši blago pred uničenjem. Ker pa je bilo podjetje obdano z močnimi delavskimi stražami, vodstvo tovarne pozove okrajno glavarstvo, naj omogoči vstop

sija Delavske zbornice na tem sestanku tudi predloži osnutek kolektivne pogodbe, ki je bila še istega dne tudi podpisana. Razen tega pa je bil na tem sestanku sprejet sklep, da se postopoma začne s pripravami za delo, tako da bo delavstvo do 17. junija v celoti zaposleno. Strokovna komisija tudi doseže preklis sklepa vodstva podjetja o odpustu osmih delavcev.

Pogodba je bila za delavce tovarne velika pridobitev. Tako je med drugim uveljavila, da javcene prejme poslej na uro 1,50 din, medtem ko doslej v celvi vajenski dobi sploh ni bil upravičen do zaslužka. Po preteku učne dobe pa mora biti temeljna plača brez razlike v spolu 2 dinarja na uro, od enega do dveh let dela 2,50 dinarja, po preteku treh let pa 3 din na uro. Pogodba tudi točno precizira, da se zaslužek delavcem v podjetju izplačuje vsako drugo soboto, da se od zaslužka sme odtegniti le zakonito dovoljene zneske, da morajo biti na plačilnih listkih navedeni tako urni, kot akordni zaslužki in skupni zaslužek. Pogodba še določa, da mora biti vsako nadurno delo plačano s 50-odstotnim pribitkom. Določila pogodbe zagotavljajo delavcem pravico do normalne plače v primeru njihove bolezni, poroda ali smrtnega primera v družini, poroke delavca, v času ambulantnega zdravljenja, za čas zakonitih volitev na sedežu podjetja, ob vojaškem naboru in ob uradnem pozivu k oblastem.

Vodstvo podjetja je sicer poskušalo izigrati nekatera določila kolektivne pogodbe, toda delavski zaupniki so budno pazili. Tako so 24. junija pisali vodstvu tovarne, naj dosledno izvaja določila pogodbe in zahtevati naslednje: vsi delavci, odpušteni pred stavko, naj se takoj sprejmejo na delo; takoj naj se prekliče odpust vseh tistih delavcev, ki so bili odpušteni po stavki; mezda se mora izplačati tudi tistim delavcem, ki po 7. juniju niso delali; in slednjč, vsi delavci, ki so izmenoma zaposleni vsak drugi teden, naj poslej delajo stalno. Delavski zaupniki tudi kategorično odklanjajo vsakršno pogajanje za ureditev teh zahtev.

Vodstvo tovarne je sicer poskušalo obiti drugo točko teh zahtev delavskih zaupnikov, češ da je zaradi notranje organizacije podjetja redukcija zaposlenih neizbežna. Na pomolu je bila nova stavka, ki pa se je je vodstvo tovarne prestrašilo, tako da je tudi to zahtevo delavcev uresničilo.

Cetrtega junija je prišlo v podjetju do novega incidenta. Vodstvo tovarne namreč ni odpustilo nadmojstra v tkalnici Bohumila Flegra, ki so ga tega dne štirje delavci fizično odnesli iz tovarne. Direktor podjetja Ilc je zaradi tega sam izročil odpoved tem delavcem. Delavski zaupniki in vsi zaposleni so podprli te štiri delavce in zahtevali razveljavitev odpusta. Vodstvo podjetja je vnovič zapretilo s 14-dnevno odpovedjo dela vsem zaposlenim, toda ta grožnja ni preplašila delavcev. Uprava podjetja je morala kloniti.

Petnajstega junija 1935 je poročala Ljudska pravica:

»Delavci, delavke! Stavka je končana. Z njo ste si nekaj priborili. Ne dopustite nikdar in pod nobenim pogojem, da bi podjetje izgravallo odredbe kolektivne pogodbe! Prepričali ste se, da složni in organizirani nekaj pomenite. Brez enotnosti in borbene organizacije pa boste vedno sužnji in vedno lačni! Morate biti enotni, sicer vas bodo vedno tlačili in preganjali. Vsi siromaki in revni po vaseh in mestih se moramo združiti in močnejši bomo od hrasta!«

delo, ustavljamo obratovanje tovarne s posledico odpusta celotnega pri nas zaposlenega delavstva. Z današnjim dnem odjavljamo svoj delavski stalež pri okrožnem uradu za zavarovanje delavcev. Gospodje mojstri in vodje tkalnice ter tiskarne nastopijo svoj redni dopust z današnjim dnem. Izplačilo mezde za odpuščen delavstvo se izvrši na način, kakor se bomo sporazumeli z gospodom okrajnim glavarjem in strokovnim odborom.

Toda grožnja, ki je še pred dvema letoma prestrašila delavce, tokrat ni vžgala. Delavci se niso hoteli vrniti na delo. In 31. maja se pred vhom v tovarno zberejo ženske. Ko pride direktor Ilc, ga delavke ne pušče v podjetje. Ilc poskuša s pomočjo orožnikov prodreti v tovarno. Vendar se delavke ne dajo ugnati. Ogorčene nad psovanjem orožništva se ubranijo z gnili jajci. Osramočeni di-

v tovarno tudi z zaščito orožništva.

Prvega junija dobí okrajno glavarstvo telefonsko sporočilo od banske uprave. V njem uprava naroča, da morajo stavkajoči, ki strazištvu tovarno, najkasneje v treh urah zapustiti tovarniško območje, okrajnemu glavarstvu pa je še posebej naročeno, da naj to izvede tudi s pomočjo orožništva, če bo to potrebno.

ZMAGA STAVKAJOČIH

Šestega junija so bila nova pogajanja med vodstvom podjetja ter splošno delavsko strokovno zvezo iz Ljubljane, ki je zastopala stavkajoče delavce tovarne Triglav. Strokovna komi-

Gorica

Kranj

Kamnik

Ravne na
Koroškem

Celje

Krško

Vsem delovnim ljudem čestitamo
za mednarodni praznik dela
prvi maj

Čestitamo z željo, da bi njihova prizadevanja
tudi v prihodnje obrodila kar največ sadu,
tako pri delu kakor pri razvijanju
socialističnih medsebojnih odnosov

Občinski sindikalni sveti

Maribor-
Center

Maribor-
Tezno

Litija

Idrija

Domžale

Ajdovščina

Ribnica
na Dolenjskem

Maribor-Tabor

Črnomelj

Ptuj

Ljutomer

Kočevje

Novo mesto

Gornja Radgona

Lendava

Izola

Radovljica

Murska Sobota

Grosuplje

Postojna

Slovenske
Konjice

Slovenska Bistrica

Koper

Dravograd

Jesenice
na Gorenjskem

Piran

SKUPŠČINA OBČINE

OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI ODBOR ZB

OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI KOMITE ZMS
OBČINSKI ODBOR ZROP

in
OSTALE MNOŽIČNE ORGANIZACIJE

SLOVENSKA BISTRICA

SKUPŠČINA OBČINE

Z vsemi množičnimi
organizacijami

GROSUPLJE

Skupščina občine

vse politične organizacije in občinski odbori –
sveti – zveze družbenih organizacij

Ribnica na Dolenjskem

Skupščina občine

OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI KOMITE ZMS
OBČINSKI ODBOR ZB
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI ODBOR ZROP

in OSTALE MNOŽIČNE ORGANIZACIJE

Jesenice na Gorenjskem

Skupščina občine

Z VSEMI MNOŽIČNIMI ORGANIZACIJAMI

KOČEVJE

Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...

»AVTOPREVOZ«

Ivančna gorica

Alma

OBRTNO PODJETJE
ZA PREDELAVO PLASTIČNIH MAS
Maribor

proizvajamo:

- tiskano in netiskano embalažo iz polietilena in PVC
- galanterijske izdelke iz PVC (mape, etuije, tulce, ovitke...)

Priporočamo naše kvalitetne izdelke – Naročila realiziramo v kratkem roku in po solidnih cenah.

»Surovina«

MARIBOR
Pobreška c. 20

TRGOVSKO PODJETJE ZA PROMET Z
ODPADNIM MATERIALOM NA VELIKO
IN MALO TER PREDELAVO TEKSTILA

s svojimi poslovnimi enotami in odkupnimi
postajami:

Maribor, Slovenska Bistrica, Ptuj, Murska So-
bota, Zagreb, Radlje, Ravne na Koroškem, Me-
žica, Slovenj Gradec, Šoštanj, Celje, Laško, Za-
lec, Brestanica, Ljubljana, Kranj, Bled, Zagorje,
Nova Gorica, Koper, Kozina, Ilirska Bistrica in
Matulji

odkupi je

po najvišjih dnevnih cenah vse vrste industrij-
skih odpadkov:

železo, litino, pločevino, vse vrste kovin, papir,
gumo, steklo in ostale odpadke iz proizvodnje
in široke potrošnje

prodaja

po konkurenčnih cenah razne uporabne odpad-
ke, kvalitetno čistilno volno, polirne in brusne
plošče ter tapetniško volno

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO

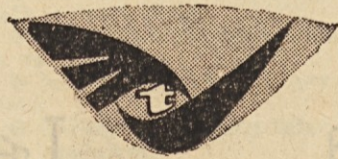
Danorija

PTUJ

PRIPOROČA TRGOVSKI MREŽI SVOJA BOGATO
ZALOŽENA GROSISTIČNA SKLADIŠČA PREHRA-
NE, GALANTERIJE, TEKSTILA, ŽELEZNINE IN PO-
HIŠTVA

Za cenjena naročila se priporoča kolektiv

VELETRGOVINA

TANIN

Maribor
Jurčičeva 8

nudi:

kemikalije, plastične mase, delovno za-
ščito, tehnične pline in drogerijsko blago
na veliko in malo.

Trgovsko podjetje na debelo in drobno

TEHNIČNA TRGOVINA - SERVISI NOVOTEHNA

NOVO MESTO

NUDI KUPCEM: vse vrste kovinskih izdelkov, grad-
beni material, vodovodno inštalacijski in elek-
tromaterial, barve, kemikalije, steklo, keramiko,
gospodinske potrebščine, električne štedilnike,
pralne stroje, hladilnike, radijske in televizijske
aparate, glasbila...

V SVOJEM SPECIALIZIRANEM ODDELKU AVTO-
STROKE PA: vse vrste avtomobilov, motorna kolesa,
kolesa, nadomestne dele...

OPRAVLJA usluge za popravilo osebnih avtomobilov
in motornih koles

OGLEJTE SI VELIKO IZBIRO BLAGA V NASIH

PRODAJALNAH V NOVEM MESTU, KRŠKEM IN

TREBNJEM!

Preden se odločite za nakup
kosovnega pohištva

ZAHTEVAJTE KATALOG
IN CENIK PODJETJA

LESNA INDUSTRIJA

Pivka

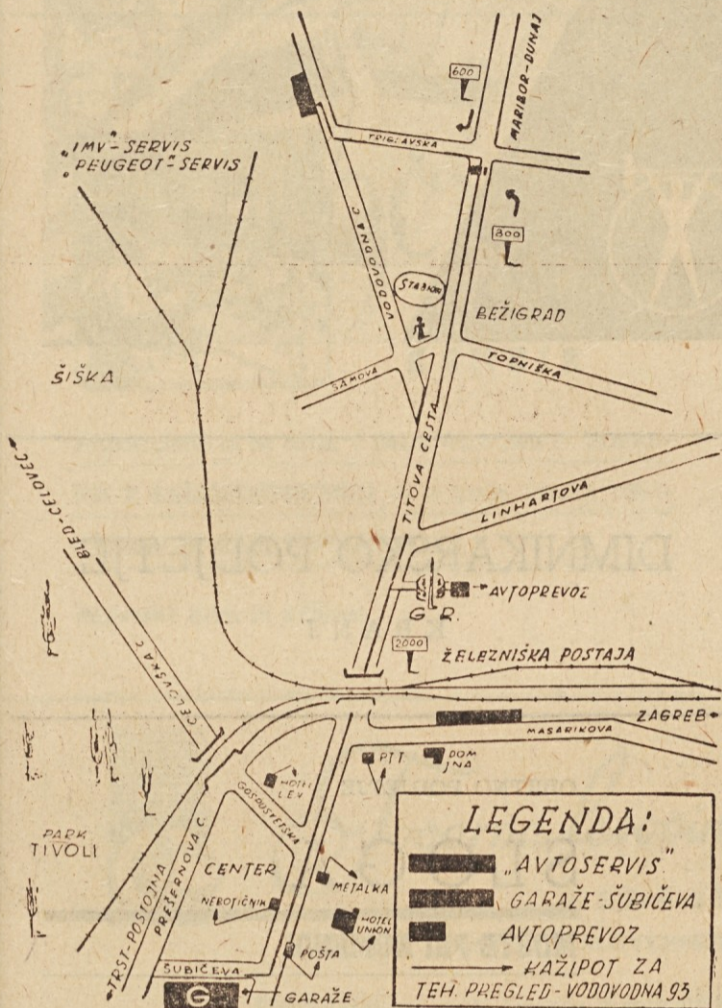
proizvaja tudi kvalitetno priznane vezane
in panel plošče

ZAHTEVAJTE KATALOG IN CENIK PODJETJA

- lemenite in slepe furnirje
- lepljene sedeže in naslone
- lesno embalažo
- žaga mehki in trdi les

Avtoservis
državnih organov in zavodov
LJUBLJANA, Vodovodna 93

- opravlja vsa popravila osebnih avtomobilov
- redne in preventivne tehnične preglede motornih in priklopnih vozil
- opravlja prevozne usluge z osebnimi in tovornimi avtomobili in garažira ter parkira vozila v novih garažah v Šubičevi ulici, ki so opremljene z najsodobnejšo pralnico in negovalnico vozil

IMV — Peugeot servis

GOSTINSKO PODJETJE

SIDRO
Piran

vabi

na otvoritev nove restavracije **PUNTA, Piran**, ki ima poleg 200 sedežev v restavraciji še 200 sedežev na gostinskem vrtu ter urejeno parkirišče

Skupščina občine

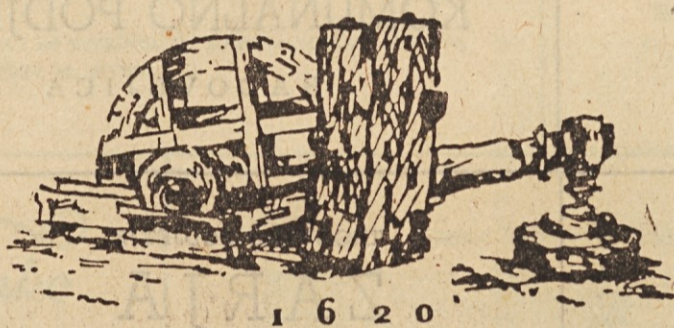
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI KOMITE ZMS
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBOR ZB
OBČINSKI ODBOR ZROP

in ostale množične organizacije

BREŽICE

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL

Železarna Ravne
RAVNE NA KOROŠKEM

346 let

izkušenj pri izdelavi
žlahtnih jekel

KOLEKTIV ISKRENO ČESTITA VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU
OB MEDNARODNEM PRAZNIKU DELA
IN MU ŽELI ŠE MNOGO USPEHOV!

*Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...*

Sladkogorska tovarna
kartona in papirja

 Sladki vrh
Pošta Šentilj
v Slovenskih goricah

PROIZVAJA:
KLOBUČNI BELJENI PAPIR
KLOBUČNI-NEBELJENI PAPIR
OVOJNE NETIPIZIRANE PAPIRJE
SUROVI STREŠNI KARTON
IZOLACIJSKI KARTON

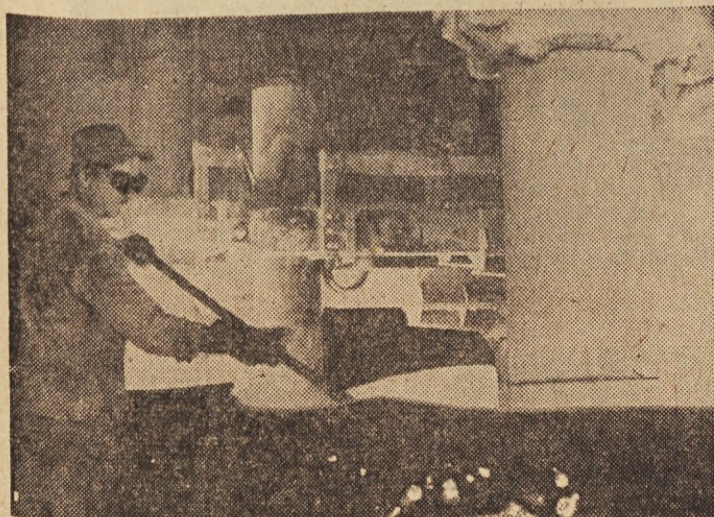
IBI

Industrija bombažnih izdelkov
Kranj

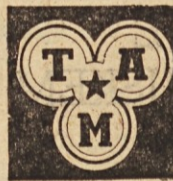
KOLEKTIV
Tovarne dušika
RUŠE PRI MARIBORU

ki proizvaja elektrokemične in elektrometalurške proizvode, obrazive, tehnične pline in umetna gnojila

ČESTITA
VSEM
DELOVNIM
LJUDEM
ZA PRAZNIK
DELA
1. MAJ

**Tovarna avtomobilov
in motorjev
Maribor**

Ekonomična, sodobna in trpežna vozila tonaže 2 in 5 ton ter avtobuse A-3000 in AS-3500 kakor tudi nadomestne dele za vsa vozila TAM nabavite po tovarniški prodajni ceni v

prodajalni
in skladišču
TAM

MARIBOR
Glavni trg 25
in Ljubljanska cesta 6

RUDNIK KAOLINA ČRNA - KAMNIK

KAMNIK

OSKRBUJE — INDUSTRIJO PAPIRJA —
GUME — KEMIČNO INDUSTRIJO IN STE-
KLARSTVO S PRVOVRSTNIM KAOLINOM
IN KALCITOM

KOLEKTIV ČESTITA ZA PRAZNIK DELA IN KLIČE VSEM —
SREČNO!

AVTO IN VELO PNEV-
MATIKA, GUMENE CE-
VI, PREDMETI ZA ŠI-
ROKO POTROŠNJO,
ŠPORTNI PREDMETI,
TRANSPORTNI TRA-
KOVI Z BOMBAZNIMI,
RAYON, PERLON, NY-
LON VLOŽKI, KLINA-
STI JERMENI ITD.

LESNA INDUSTRIJA

KRANJ

KOMUNALNO PODJETJE

RADOVLJICA

DIMNIKARSKO PODJETJE

KRANJ

TRGOVSKO PODJETJE

Agraria
KRANJ

TRGOVSKO PODJETJE

ZARJA

JESENICE NA GORENJSKEM

se priporoča za cenjeni obisk v svojih specializiranih
trgovinah

Nudi veliko izbiro vseh tekstilnih tkanin, konfekcijo, stano-
vanjsko opremo in sveže kakovostno prehrambeno blago, ki
je stalno na zalogi v poslovalnicah KASTA-1 in KASTA-2

OBRTNO PODJETJE

SLOGA

MOSTE PRI KOMENDI

Izdeluje: mizarske, tesarske in ščetarske izdelke
Za cenjena naročila se priporoča kolektiv!

*Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...*

KOLEKTIV

UMETNO
KOVINSKE OBRTI

KROPA

OBRTNA ZADRUGA

SLAMNIK

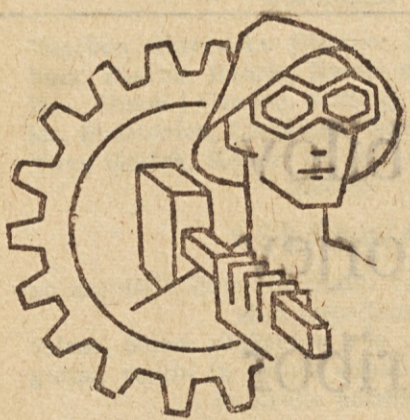
MENGES

TRGOVSKO PODJETJE

Napredek

DOMZALE

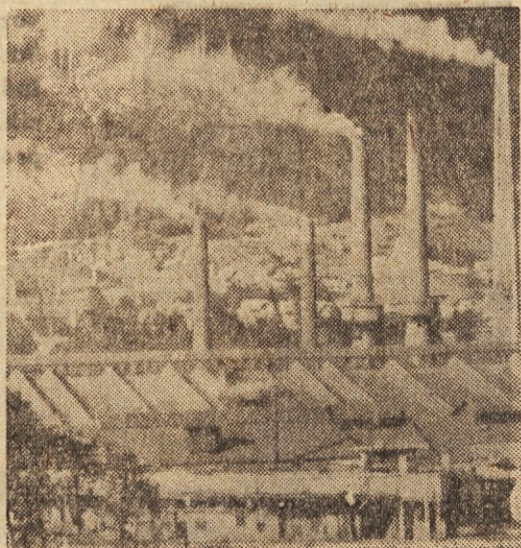
se priporoča za cenjeni obisk in naročila

ŽELEZARNA JESENICE

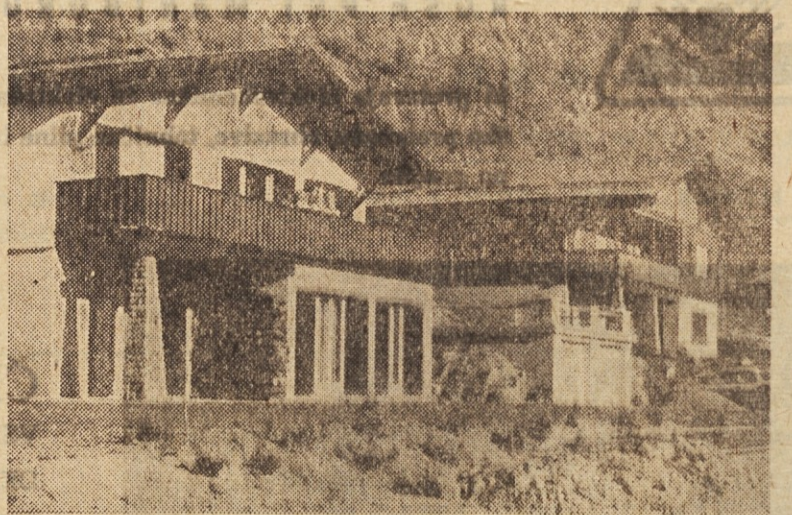
JESENICE
NA GORENJSKEM

OB PRAZNIKU ŽELIMO
VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM,
SODELAVCEM
IN VSEM DELOVNEMU
LJUDSTVU
MNOGO ZADOVOLJSTVA
IN MNOGO DELOVNIH USPEHOV

LESNA
INDUSTRIJA

JELOVICA

ŠKOFJALOKA

elektro maribor

podjetje za distribucijo električne energije

Maribor - Ulica heroja Tomšiča 2

TELEFON: 22-725, 22-726, 21-693

OB PRAZNIKU ŽELIMO VSEM POTROŠNIKOM MNOGO ZADOVOLJSTVA

AVTOBUSNI PROMET MARIBOR

bo tudi v sezoni 1966 opravljal prevoze na turističnih avtobusnih progah z udobnimi avtobusi

ZA PREVOZE PO NAROČILU DAJEMO POPUST!

TRGOVSKO PODJETJE

KOČNA

KAMNIK

Priporočamo se za obisk v naših trgovinah — POSEBNO V SAMOPOSTREŽNIH — v novih lokalih DROGERIJA IN ELEKTROMATERIAL

Postrežba hitra in solidna!

TEKSTILNA TOVARNA

SUKNO

ZAPUŽE

POŠTA BEGUNJE
NA GORENJSKEM

Priporočamo svojo bogato izbiro damskih in moških mikanih in česanih tkanin ter volnenih odevj

Pred nakupom ne pozabite, da so naše tkanine trpežne, modnih vzorcev in poceni

SAVA

SPLOŠNO
GRADBENO
PODJETJE

JESENICE
na Gorenjskem

Tovarna lesovine in lepenke

CERŠAK

ŠENTILJ V SLOVENSКИH GORICAH

IZDELUJE: vse vrste lepenke v specialnih formatih

KUPUJE: vse vrste papirnih odpadkov preko podjetij za promet z odpadki

Vsemu delovnemu ljudstvu naše domovine čestita za PRAZNIK DELA

Svila

KOLEKTIV

TEKSTILNA TOVARNA MARIBOR

Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...

živilski kombinat **intes** maribor

proizvaja in svojim cenjenim odjemalcem priporoča kvalitetne izdelke mlinov, tovarne testenin, pekarn in slaščičarn, s čvrstim zagotovitvijo, da bo tudi v prihodnje z največjo prizadevnostjo oskrboval tržišče s svojimi izdelki.

Zadovoljstvo potrošnikov bo našemu kolektivu najlepše priznanje.

PRIPOROČA SE

živilski kombinat **intes** maribor

GOSTINSKO PODJETJE
»ASTORIA« Maribor

s svojimi obrati:

- Kavarna ASTORIA — Maribor
- KOLODVORSKA RESTAVRACIJA Maribor
- MESTNA RESTAVRACIJA Maribor
- Gostilna DRAVA Maribor

- Gostilna PRI GROZDU Maribor
- vam nudi domače specialitete tudi v obratih:
- PLAC — Jareninski dol
- v PESNICI, VELKI, SENTILJU in TRATE

RUDNIK
ŽIVEGA
SREBRA
IDRIJA
SREČNO!

PODJETJE ZA IZDELAVO VSEH VRST PODOV

»ZVEZDA«

MARIBOR, Trg revolucije 4/I

Telefon 31-271

PROIZVAJAMO: vse vrste podov iz raznih parketnih deščic, ksilitne pode, »SIMP«, vinil azbestnih plošč VINAZ ter toplih podov iz PVC jutafilca.

Pogoji za izdelavo vseh kotnih letvic v Zlatar Bistrici.

Keramičarstvo
in pečarstvo

MARIBOR - Tyrševa ulica 11

TELEFON 21-673, 21-896

Izvršujemo kvalitetno in solidno po zmernih cenah vsa keramičarska in pečarska dela. — Za cenjena naročila se priporoča kolektiv!

VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU ČESTITA ZA PRAZNIK DELA — 1. MAJ —
IN ŽELI MNOGO DELOVNIH USPEHOV TER PRIPOROČA SVOJE KVALITETNE
IZDELKE:

Tovarna sanitetnega materiala

DOMŽALE

LESNINA LJUBLJANA

CENTRALA ZA JUGOSLAVIJO, Ljubljana, Titova 97
nudi sodobno in kvalitetno pohištvo vseh vrst:

- SPALNICE
- KUHINJE
- KOMBINIRANE SOBE

- SOLSKO POHIŠTVO
- DELOVNE KABINETE
- GOSTINSKO POHIŠTVO
- LESNO GALANTERIJO

Za opremo vseh notranjih prostorov se obračajte na renomirano podjetje LESNINA LJUBLJANA, ki vam je vedno na razpolago s pojasnili in nasveti.

slovenija **avto**

EXPORT — IMPORT

LJUBLJANA, PREŠERNOVA CESTA 40

Trgovina na debelo in drobno z motornimi vozili vseh vrst, nadomestnimi deli, avtomoto gumami, splošnim in električnim avtomaterialom, bicikli, gradbenimi stroji, opremo in orodji za avto-servisne delavnice.
Servis in remont za motorna vozila.

KRANJSKE OPEKARNE

KRANJ

TRGOVSKO PODJETJE

»UNIVERZAL«

LENDAVA

SE PRIPOROČA ZA CENJENI OBISK

Slaščičarna - kavarna

KRANJ

se priporoča za cenjeni obisk

Kmetijska zadruga

IDRIJA

GOZDNO GOSPODARSTVO

Postojna

**SPLOŠNO
GRADBENO
PODJETJE**

»PROJEKT«

Kranj

*Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...*

Splošno mizarstvo

GROSUPLJE

Obrtno montažno podjetje

»INŠTALATER«

Novo mesto

TRGOVSKO PODJETJE

»HUBELJ«

AJDOVŠČINA

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

GROSUPLJE

ŽIVILSKA INDUSTRIJA

KAMNIK

s svojimi obrati:

- ETA Kamnik
- KVAS Mengeš

SE PRIPOROČA ZA CENJENA NAROČILA

GEOLOŠKI ZAVOD

LJUBLJANA

OPRAVLJA ZNANSTVENE IN RAZISKOVALNE NALOGE NA PODROČJU GEOLOGIJE, GEOFIZIKE IN SORODNIH VED, PROJEKTIRA IN IZVAJA VRTALNA, RUDARSKA, HIDROGEOLOŠKA, GEOTEHNIČNA IN DRUGA RAZISKOVALNA IN KONSOLIDACIJSKA DELA TER KONSTRUIRA IN IZDELUJE STROJNO IN DRUGO RAZISKOVALNO OPREMO

CEMENTAR

INDUSTRIJA GRADBENEGA MATERIALA
LJUBLJANA - VODOVODNA CESTA

PREVOZNIŠKO PODJETJE

TRANSAVTO POSTOJNA

SE PRIPOROČA ZA CENJENA NAROČILA, KI JIH IZVRŠI HITRO
IN SOLIDNO

melodija

TOVARNA GLASBIL IN UČIL
MENGEŠ.

KOLEKTIV

VODNA SKUPNOST Ljubljana - Sava

LJUBLJANA - ČRTOMIROVA 4

Gozdno gospodarstvo

Kranj

IZDELUJEMO:

- strokovno klekljane čipke in strojne vezenine,
- vse vrste ženskih rokavic, ki vam jih nudimo
- po konkurenčnih cenah

TOVARNA ČIPK IN VEZENIN BLED

POSLUŽUJTE SE NAŠE BOGATE IZBIRE!

TERMIT

DOMŽALE

s svojimi obrati v MORAVČAH in IHANU

PROIZVAJA

KREMENCEV PESEK

in

LIVARSKA POMOŽNA SREDSTVA

Alpska modna industrija
RADOVLJICA

izdeluje vse vrste otroških, moških in
ženski visoko modnih kvalitetnih
pletenin

Z OBRATI:

Radovljica, Lesce pri Bledu in
Nova Gorica

TOVARNA VERIG

LESCE PRI BLEDU

priporoča v nakup svoje kvalitetne izdelke kot

- vse vrste verig in njih opremo
- žičnike
- zakovice in vijake
- odkovke in poljedelske naprave ter njih rezervne dele

Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...

Servisno podjetje

K R A N J • Tavčarjeva 45 • telefon 22-82

vam nudi usluge v naslednjih servisih:

MIZARSKA DELA	KROVSKA DELA
VODOVODNE	PEČARSKA DELA
INSTALACIJE	KLJUČAVNIČARSKA
KLEPARSKA DELA	DELA
PLESKARSKA DELA	ELEKTRIČARSKA DELA
ZIDARSKA DELA	PREVOZE

Kemična tovarna Podnart

- POSLUŽUJTE SE NAŠIH
GALVANSKIH IZDELKOV
- ZAHTEVAJTE PROSPEKTE
IN PONUDE

UNIVERSALE

TOVARNA KLOBUKOV, SLAMNIKOV
IN KONFEKCIJE

DOMŽALE

IZDELUJEMO:

volnene tulce in klobuke, športne in ostale kape,
slamnike vseh vrst, otroško, žensko in moško
športno in modno konfekcijo

PAPIRNICI KOLIČEVO

Količevo — pošta Domžale

SE S SVOJO PROIZVODNJO:

- PAPIRJA
- KARTONA
- LEPENKE
- LESOVINE

PRIPOROČA ZA CENJENA NAROČILA

STEKLARSKO PODJETJE

LJUBLJANA • Vihharjeva 45 a • telefon 312-711

IZVRŠUJE:

GRAVIRANJE — ORNAMENTIRANJE STEKLA IN STEKLENIH PRED-
METOV — ZASTEKLJEVANJE STAVE IN IZLOŽB — NOTRANJE
OPREME — ZALOGA VSEH VRST STEKLA V PLOŠČAH — SITOTISK

Tovarna usnja

Slovenj Gradec

Lesnoindustrijsko podjetje

Slovenj Gradec

PROIZVAJA:

žagan les iglavcev za izvoz in domači trg
ladijski pod, zaboje
panel plošče, risalne deske
stavbno pohištvo in ogrodja za kavče

Vse, kar potrebujete za dom in družino, lahko dobite v naših poslovalnicah

- v Mariboru
- v Slovenski Bistrici in
- v Velenju

Za obisk, nakup in cenjena naročila se priporoča

KOLEKTIV

TRGOVSKEGA PODJETJA Z INDUSTRIJSKIM BLAGOM

Zarja

MARIBOR
Slomškov
trg 6

GOSTINSKO TRGOVSKO PODJETJE

• PIRAN •

čestitamo in se še nadalje priporočamo za cenjeni obisk

Restavracija **POD LIPO**

LJUBLJANA — Borštnikov trg 3

se priporoča za cenjeni obisk

ISTRA-BENZ

KOPER

Mariborske livarne

PROIZVODNI PROGRAM

- Vlečeni proizvodi bakrenih zlitin (vlečena medenina in varilna žica)
- Odlitki zlitin barvnih kovin
 - a) v pesek
 - b) v kokile
 - c) maske
 - d) kontinuirni odlitki — palice
- Tisnjenci zlitin barvnih kovin
 - a) brizgani in tisnjeni liv
 - b) kovanci
- Bloki barvnih kovin
 - a) Ms bloki
 - b) bron bloki
 - c) bloki Al zlitin
 - č) bloki Zn zlitin
 - d) bloki iz bele kovine
- Armature
 - a) vodovodne
 - b) parne
 - c) sanitarne

Gostinsko podjetje Črnuče

s svojimi obrati:

Gostilna ROGOVILC — Črnuče 91
Buffet ROŽICA — Titova 166
Gostilna ŠTADION — Titova 84

Gostilna BEŽIGRAJSKI HRAM — Hranilniška 1
Buffet ŠIBENIK — Titova 45

SE PRIPOROČA ZA CENJENI OBISK!

Predilnica volne

Naklo pri Kranju

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec

z obrati: SLOVENJ GRADEC • MISLINJA • DRAVOGRAD • RADLJE • RAVNE • ČRNA

Trgovsko podjetje

KURIVO — Kranj

imamo stalno na zalogi vse vrste kurjave in gradbeni material

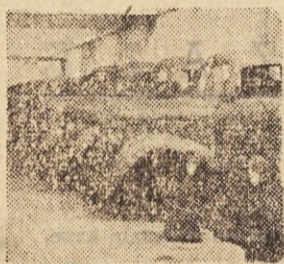
Za cenjena naročila se priporoča kolektiv

Za praznik dela 1. maj čestitamo podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...

Avtopromet-tuzemska špedicija

Gorjanci

Novo mesto — Straža

SE PRIPOROČA ZA CENJENA NAROČILA Z JAMSTVOM ZA HITRO IN SOLIDNO IZVRŠITEV

KOVINSKO PODJETJE

IMKO

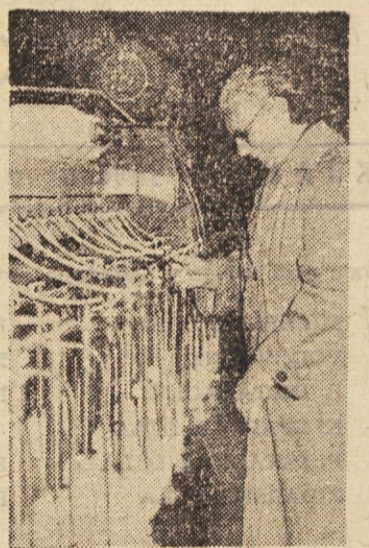
LJUBLJANA • KAMNIŠKA 41

Beliti

Belokranjska trikotažna industrija

Metlika

Industrijsko montažno podjetje

LJUBLJANA, Likožarjeva 4

PROJEKTIRA IN MONTIRA:

- instalacije centralnega ogrevanja, sanitarnih naprav, plina, prezračevanja in klimatskih naprav
- naprave za kotlovnice na trdo in tekoče gorivo, komunalne naprave tople vode
- električne instalacije za razsvetlavo, moč, signalizacijo za industrijo in družbeni standard
- komandne in ostale razdelilne naprave za procesno industrijo
- kalorične in regulacijske naprave za industrijo in komunalne zgradbe

PROIZVAJA:

- termične posode, cisterne, rezervoarje in vse vrste tlačnih posod
- cirkulacijske črpalke
- temperaturne regulatorje, elektronske regulatorje centralne kurjave
- naprave za regulacijo pritiska in nivoja vode
- komandne omare in pulte za industrijo
- razdelilne baterije in omare za n. n. mrežo
- svetlobno klične naprave
- tranzistorske megafone
- skupinske antenske naprave in TV pretvornike
- elektronske merilce nivoja za tekoče in zrnaste medije
- mavčne plošče za ventilacijo in dekoracijo
- v lastni livarni vse vrste odlitkov sive litine, ki jih po želji obdelamo

Izolirka Ljubljana

tovarna izolacijskega materiala

proizvaja materiale za:

- HIDROIZOLACIJO
- GRADNJO CEST
- ANTIKOROZIJO
- TERMO-AKUSTIČNE IZOLACIJE
- ELEKTROIZOLACIJE

Vsem svojim poslovnim prijateljem in vsem delovnim ljudem čestita za praznik dela — 1. maj!

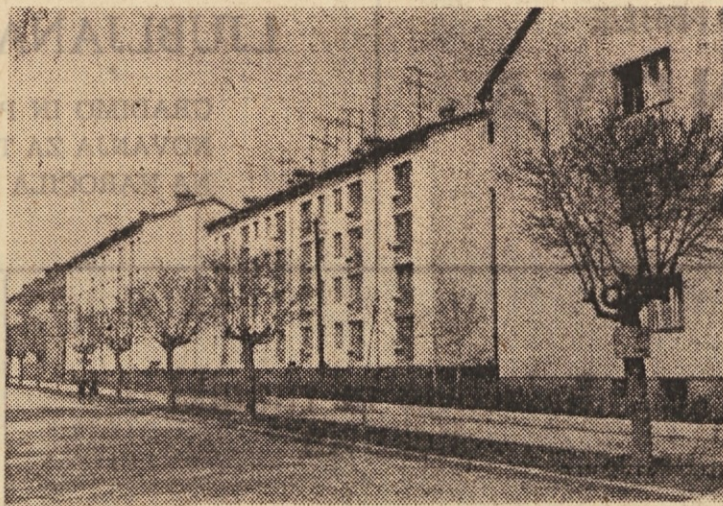

PIK
tovarna
perila
in konfekcije
Maribor

POSEBNO PRIPOROČAMO
KVALITETNE IZDELKE IZ

DIOLENA

Gradbeno podjetje
»BEZIGRAD«
LJUBLJANA

GOSTINSKO PODJETJE

Kavarna-restavracija
»JADRAN«
POSTOJNA

s svojimi obrati:

• Buffet Jadran	• Gostilna Hruševje
• Buffet Ribnik	• Gostilna Sovič
• Buffet Kolodvor	• Gostilna Lovec
• Buffet Nanos	• Gostilna Snežnik

se priporoča za cenjeni obisk

KOLEKTIV

Koloniale

Maribor - Jurčičeva 5

s svojimi poslovnimi enotami v
DRAVOGRADU in
POLJČANAH

čestita in se priporoča s svojim bogatim asortimentom v svojih skladiščih v Mariboru, Dravogradu in Poljčanah

Vse blago prodaja direktno potrošnikom v svojih prodajalnah, ki so delno specializirane, delno pa mešanega tipa

INDUSTRIJA
METALNIH
POLIZDELKOV

Slovenska Bistrica

impol

PROIZVAJA:

- pločevino, trakove, rondele in rondelice, palice, cevi in profile
- žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike, okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije iz aluminija in vseh standardnih aluminjskih zlitin

*Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...*

»KVERTA«
GRAFIČNA PREDELOVALNA INDUSTRIJA
Ljubljana

SINDIKALNA PODRUŽNICA
Pekarna in slaščičarna
NOVO MESTO

»DOLENJKA«
TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO
IN DROBNO
NOVO MESTO

Obrtno podjetje
PLESKARSTVO
KRANJ

Kmetijska zadruga Crnuče
ČRNUČE
pri Ljubljani

INKOP
Industrija kovinske opreme
KOČEVJE

**TOVARNA UMETNIH
BRUSOV**
MARIBOR - TRŽAŠKA CESTA 60

Proizvaja umetne bruse pod
zaščitnim znakom

na osnovi keramičnega, bakelitnega in šelak vezliva
PRIPOROČA SE S SVOJIMI KVALITETNIMI PROIZVODI

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

KONSTRUKTOR
MARIBOR - SERNČEVA UL 8

VAM NUDI

takoj vseljiva
stanovanja

NA LEPIH LOKACIJAH

PROJEKTIRAMO IN IZVAJAMO TUDI INDIVIDUALNE IN
VRSTNE HIŠE ZA TRŽIŠČE IN PO NAROČILU.

HITRO - ZANESLJIVO - KVALITETNO
popravilo motorjev • zamenjava sklopov • avtokleparska dela
avtoličarska dela • avtotapecniška dela • kovaška dela • rez-
kanja • stroženja in brušenja motornih valjev, orodij, gredi, pri-
prav in strojnih delov

vam izvršuje AVTOREMONTNO PODJEJE

AVTOOBNOVA

LJUBLJANA - TITOVA 136

Gradbeno podjetje

»OBNOVA«

LJUBLJANA, Titova 39

GRADIMO IN PROJEKTIRAMO VSE VRSTE GRADENJ IN STA-
NOVANJA ZA TRŽIŠČE PO LASTNIH PROJEKTIH - ZA CENJE-
NA NAROČILA SE PRIPOROČA KOLEKTIV

Lesna industrija

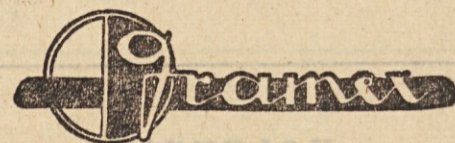
LITIJA

Industrija in rudniki
nekovin

KREMEN

NOVO MESTO

SPECIALIZIRANO TRGOVSKO PODJETJE
Z GRADBENIM MATERIALOM

Ljubljana, Kurilniška 16 a

Gozdno gospodarstvo

Z GOZDNIMI OBRATI:

Ruše, Lovrenc na Pohorju, Podvelka, Ožbalt
ob Dravi, Maribor, Reka-Pohorje, Ptuj, Or-
mož, Slovenska Bistrica in Oplotnica

OBRATOM ZA GRADNJE, OBRATOM ZA
UREJANJE GOZDOV in OBRATOM ZA LOV
IN RIBOLOV

ureja, neguje, vzgaja in gospodari z gozdovi SLP ter
gozdovi v državljanski lastnini, samostojno gradi gozd-
ne komunikacije in gozdarske stavbe, goji divjad in
izvaja lovski in ribolovni turizem.

Tovarna rezalnega orodja

Prevalje - Slovenija - Jugoslavija

PROIZVAJAMO:

rezalno orodje za obdelavo lesa in kovin
pile in rašpe vseh vrst

PRIPOROČAMO NAŠE KVALITETNE IZDELKE!

Za praznik dela 1. maj čestitamo
podjetjem, ustanovam, proizvajalcem, uslužbencem...

»UTOK«

Tovarna usnja

KAMNIK

Podjetje izdeluje:

- svinjsko galanterijsko in knjigoveško usnje
- krom
- obutvene in oblačilne velurje v raznih modnih barvah

KVALITETA NAŠIH IZDELKOV UŽIVA SVETOVNI SLOVES

Industrija
transportnih
in hidravličnih
strojev

LJUBLJANA - MOSTE,
Industrijska c.

IZDELUJEMO:

baterijske viličarje VE-600
baterijske viličarje VE-1000

diesel viličarje VD-1500
diesel viličarje VD-2500

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA

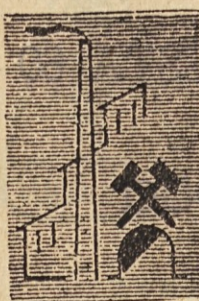
MARIBOR,
KRALJEVIČA MARKA 19

- PREDILNICE
- TKALNICE
- BARVARNE
- TISKARNA
- APRETURE

PROIZVAJAMO:

- PREJE:
bombažne, kardirane, česane,
stanične in sintetične
vigogne
volnene - mikane
- TKANINE:
bombažne
volnene
iz sintetičnih vlaken
umetno svilene podloge
tkanine, izdelane iz
sintetičnih vlaken
- ŠIVALNI SUKANEC

VSI NAŠI IZDELKI SO ZNANI PO
IZREDNO DOBRI KVALITETI IN
ZELO UGODNIH CENAH.

Rudniki
svinca
in topilnica
MEŽICA

z obratoma LITIJA in VESNA - MARIBOR

PROIZVAJAMO:
rafiniran svinec Mežica 99,99 %
svinčeno pločevino
cevi, mehke, trde in specialno trde
šibre
svinčene zlitine
cinkov koncentrat in
akumulatorje »VESNA« za vsa mo-
torna vozila in poljedelske stroje

AKUMULATORJI »VESNA«
so izdelani po sodobnih me-
todah tehnoloških postopkov
- kvaliteta naših akumula-
torjev je plod dolgoletnih
izkušenj
- naših servisov za akumu-
latorje se lahko poslužuje-
jo po vsej državi!